

An illustration of a town with several houses in yellow, pink, and orange. There are green trees and a green lawn. In the foreground, a woman in a blue dress and a man in a white shirt and green pants are sitting on a white bench. The man is leaning on a cane.

Inspiratiegids

PLAYCES

**Vormgeven van
publieke ruimte
met kinderen en
jongeren**

Wie maakte deze publicatie?

Deze publicatie is een uitgave van De Ambrassade

Verantwoordelijke uitgever:

Katrien De Maeyer
info@ambrassade.be

LinkedIn:

linkedin.com/company/de-ambrassade

Instagram: @deambrassade

www.ambrassade.be

Leopoldstraat 25
1000 Brussel

Datum van Uitgave:

januari 2025

Redactie:

Peter Bosschaert

Coördinatie:

Lisa De Deken

Eindredactie:

Schrijfz.org

Vormgeving:

KWIN

Covertekening:

Elise Buntinx

Partners:

Het project 'PLAYces' is een samenwerkingsverband tussen De Ambrassade, De Vlaamse Dienst Speelpleinwerk en Jantje Beton en werd gesubsidieerd door het Erasmus+ programma. De inspiratiegids kwam tot stand met de gewaardeerde medewerking van het Departement Cultuur, Jeugd en Media en het Departement Omgeving.

Verder werkten tal van organisaties en lokale besturen mee aan de inhoud van deze inspiratiegids. Voor een overzicht, zie bijlage 6.

Met de steun van:**Reacties, vragen of feedback?**

Welkom bij
peter.bosschaert@ambrassade.be

Geef mij door:

Ben je helemaal door deze publicatie gegaan? Geef mij dan aan iemand anders door en zorg zo voor een portie goesting om aan de slag te gaan met co-creatie met kinderen en jongeren.

Wil je inhoud van deze publicatie verspreiden of overnemen?

Voor niet commerciële doeleinden mag dat. Maar zet De Ambrassade erbij als bron.

Inspiratiegids PLAYces

De toekomst van de openbare ruimte:.....6 Duurzaam, groen en jeugdgericht ontwerpen

Vlaamse Bouwmeester Erik Wieërs

Voorwoord.....8

1. Publieke jeugdruimte onder druk.....10

2. Naar meer kwaliteitsvolle ruimte.....16 voor kinderen en jongeren

3. Pleidooi voor participatie.....20 in ruimtelijke processen

4. Jeugd vriendelijke participatie.....26 in ontwerp

5. Lokale besturen aan zet.....34

6. Inspiratievoorbeelden.....40

7. Geleerde lessen en aanbevelingen.....88

Bijlage 1,2,3,4,5,6.....96

De toekomst van de openbare ruimte: Duurzaam, groen en jeugdgericht ontwerpen

Erik Wieërs,
Vlaamse Bouwmeester

Een groot deel van de activiteiten van het Team Vlaams Bouwmeester betreft het begeleiden van projecten voor publieke opdrachtgevers. We helpen vzw's, lokale besturen en instanties van de Vlaamse Overheid aan een gemotiveerd ontwerpsteam. We gaan daarbij op zoek naar ambitieuze opdrachtgevers die beseffen dat ze bij het oprichten van publieke infrastructuur een voorbeeldrol moeten opnemen. Naast gebouwen begeleiden wij ook de aanleg van de openbare ruimte (straten, pleinen, parken of landschap).

Het belang van de openbare ruimte als fysieke ontmoetingsplek staat onder druk. Onze levensconditie en sociale omgangsvormen zijn de voorbije twintig jaar fel veranderd. Door het ontstaan van een virtuele wereld en een wereldwijd communicatienetwerk, vervaagt de ruimtelijke ervaring van wat het betekent om zich in de publieke ruimte te begeven. We kunnen in de privacy van onze slaapkamer geconnecteerd zijn met de hele wereld en we kunnen in de openbare ruimte een privaat gesprek voeren. We zonderen ons als individu soms af van diegenen met wie we een openbare ruimte delen, om ons op een ander publiek forum te begeven via sociale media. De aandacht voor de fysieke ervaring van het ontmoeten van de ander verdient dus de specifieke aandacht van architecten en ontwerpers.

De openbare ruimte moet echt publiek zijn en dus voor iedereen toegankelijk en herkenbaar. De architectuur ervan moet voldoen aan leesbare kwaliteiten en ambities die door een grote groep gedragen en begrepen kunnen worden. Iedereen en ook jongeren moeten zich deze openbare ruimte occasioneel kunnen toe-eigenen.

De openbare ruimte heeft nog een andere grote uitdaging. Naast de organisatie van publiek, collectief en privaat gebruik door verschillende groepen in een hyperdiverse samenleving is de openbare ruimte bij uitstek de plek waar we massaal moeten ontharden en infiltreren, water bergen en vergroenen. Daarbij is het belangrijk dat we de alomtegenwoordige plaats van de auto in de publieke ruimte durven in vraag te stellen. Het vervangen van parkeerruimte door 'blauw' en 'groen' en zo meer ruimte voor ontmoeting creëren, is de opgave voor de toekomst.

Specifiek aandacht geven aan de plaats van jongeren in de openbare ruimte is een uitgelezen kans om een dubbelslag te slaan. We richten de openbare ruimte naar een jong publiek dat sowieso veel behoefte heeft aan ruimte om te spelen en te sporten. Tegelijkertijd leren we de jonge burgers het belang van het ontmoeten van elkaar in een groene verkeersvrije ruimte. Het is een kans om de potentiële autorijders van de toekomst van jongs af aan te stimuleren om na te denken over het belang van een groene autovrije publieke ruimte.

De Europese overheid heeft vandaag de mond vol van 'Baukultur'. Daarmee doelt ze op het feit dat het oprichten van gebouwen en het inrichten van openbare ruimte door de overheid, meer is dan het invullen van een praktische nood. Het is een daad van cultuur! Als een gemeenschap aandacht besteedt aan zijn 'hardware' en zorgt voor een toekomstbestendige, inclusieve, toegankelijke, bevattelijke, ruimtelijk interessante, praktische, circulaire ... infrastructuur dan is dat een daad van cultuur. Goede architectuur kan een gemeenschap verheffen en verbinden.

Zouden we dan niet beginnen bij de jeugd? Zou het niet uitermate zinvol zijn om precies die jeugd de culturele ruimte te geven die ze verdient? Inzetten op de kwaliteit van de architectuur van ruimte voor jongeren is twee keer gewonnen: Het voorziet hen enerzijds van de noodzakelijke ruimte om zichzelf te ontplooiën tot verantwoordelijke volwassenen en het appelleert hen aan de culturele waarden van de gemeenschap waartoe zij behoren.

Voorwoord

Beste lezer,

Kinderen en jongeren hebben **ruimte nodig om jong te kunnen zijn**, om kampen te bouwen, met hun fiets te rijden, te ravotten, te sporten, en als ze wat ouder zijn om te fuiven, rond te hangen enz. Die vrije ruimte is er steeds minder in West-Europa. Zo nam de open ruimte in Vlaanderen tussen 2013 en 2019 verder af, met 270 (!) nieuwe gebouwen per dag¹. Dat betekent dat natuur- of landbouwgronden omgevormd werden tot woongebied of industrie-terreinen. Goed voor in totaal 12.500 ha minder onverhard terrein.

Een Vlaming wordt geboren met een baksteen in de maag, luidt de bekende uitdrukking. Maar of we die goed zullen verteren in de toekomst is de vraag. De recente discussies over bouwen in overstromingsgebied, de compensaties voor de bouwshift, het tekort aan openbare zwemplekken, de dagelijkse file-ellende en de stikstofdiscussie bevestigen dat **de maatschappelijke druk op ruimte in Vlaanderen en Brussel heel hoog ligt**. En dus ook op **de publiek toegankelijke (jeugd) plekken**. Wanneer horecazaken hun terrassen uitbreiden, volwassenen sportpleintjes inpalmen, toeristen de stad drukker maken, zien we dat **die machtsongelijkheid in de publieke ruimte voor conflicten, overlast en uitsluiting van bepaalde groepen** zorgt. Kinderen, jongeren en jeugdwerk ondervinden steeds meer de gevolgen. De vraag naar jeugdruimte, ontmoetingsplekken en jeugdinfrastructuur is daarom groot.

— Publieke ruimte als ontmoetingsplek

Meer nog dan volwassenen zijn **jongeren aangewezen op de publieke ruimte om elkaar te ontmoeten**. Zij beschikken meestal niet over een privérúimte waar ze kunnen beslissen wat ze doen en wie ze uitnodigen. Juist daarom is publieke ruimte zo belangrijk voor kinderen en jongeren. Zij hebben een plek nodig om jong te kunnen zijn, zonder dat volwassenen over hun schouder meekijken.

¹ Zie bron 1, in bijlage 5

De coronamaatregelen in 2020 hebben pijnlijk duidelijk gemaakt dat kinderen en jongeren behoefte hebben aan open publieke ruimte. Vooral de meest kwetsbare, wier vrijetijdsbesteding afhankelijk is van die ruimten, die in dichtbebouwde gebieden zonder eigen tuin of eigen rustplek wonen of die het financieel moeilijk hebben, ondervonden er de impact van. De cijfers uit een bevraging van het Kinderrechtencommissariaat en Kenniscentrum Kinderrechten² bij 44.000 kinderen en jongeren bevestigden dat bijna één op de vier kinderen en jongeren toen geen goede plek in de buurt had om buiten te zijn.

De gevolgen waren niet min: minder mogelijkheden om fysiek bezig te zijn, minder contact met vrienden en familieleden, minder plek voor ruimte en ontspanning.³ Maar vooral: kinderen, jongeren en jongvolwassenen met weinig eigen ruimte thuis ervaren meer spanningen met de samenleving door de coronamaatregelen die het vrije gebruik van de publieke ruimte beperkten.⁴ **Een niet te missen signaal om voldoende te investeren in publieke ruimte voor iedereen.**

— Publieke ruimte samen vormgeven

Gelukkig groeit de laatste jaren stilaan het besef, vooral na een krachtige impuls van de coronacrisis, dat open ruimte en de inrichting van de publieke ruimte belangrijk is voor het welbevinden van burgers. Lokale besturen investeren meer tijd en middelen in het betrekken van burgers. Toch blijft de grote ommekeer uit. En kinderen en jongeren betrekken om de buurt vorm te geven, gebeurt al helemaal niet vaak. Als kinderen en jongeren wel mee aan tafel mogen zitten, blijft het onduidelijk wat er met de input gebeurt en wat het effect is. En zo wordt er keer op keer boven hun hoofden beslist.

Deze inspiratiegids wil er mee voor zorgen dat kinderen en jongeren zoveel mogelijk betrokken worden wanneer publieke ruimte wordt vormgegeven. Niet alleen omdat we overtuigd zijn van de meerwaarde aan zich, maar ook omdat de input van kinderen en jongeren bijdraagt aan een beter en duurzamer ontwerp. Dat doel willen we bereiken door een gemeenschappelijke taal te creëren, zodat ruimt planners en jeugdwerkers elkaar sneller vinden.

² Zie bron 2, in bijlage 5

³ Zie bron 3, in bijlage 5

⁴ Zie bron 4, in bijlage 5

— Inspiratie uit Vlaanderen, Brussel en Nederland

Een inspiratiegids kan maar tot stand komen als we zelf met een open blik in de praktijk staan en op zoek gaan naar sprekende voorbeelden. We geven in deze gids dus eerst wel de nodige context mee, en we baseren ons daarvoor op gevoerd onderzoek, maar onze focus ligt op de inspiratievoorbeelden.

Onze queeste bracht ons bij projecten in zowel binnen- als buitenland, specifiek in Brussel, Vlaanderen en Nederland. In oktober 2024 **organiseerden we de internationale uitwisseling PLAYces**, met Vlaamse en Nederlandse jeugd- en ruimteprofessionals. Zo maakten we kennis met tal van boeiende cases waar kinderen en jongeren werden betrokken bij de creatie van unieke speel- en ontmoetingsplekken.

Tijdens onze bezoeken kregen we allerhande voorbeelden over hoe kinderen en jongeren via inspraak hun omgeving mee vormgeven. Schepenen (wethouders in Nederland) en planners, maar ook buurtbewoners, jeugdambtenaren, schooldirecties, jeugdwerkers, wijkregisseurs en jeugdwerkorganisaties deden hun verhaal. Die diverse groep *fire starters*, 'durvers', versterkte met hun praktijken ons geloof in de kracht en meerwaarde van participatie als een basisvoorwaarde voor alle toekomstige en duurzame buurt- en wijkontwikkelingen. Die krachtige voorbeelden delen we hier graag.

Of je nu uit Vlaanderen of Nederland komt, we hopen dat de voorgestelde praktijken dienen als zaadjes voor jullie plannen om in eigen land veerkrachtige buurten te ontwikkelen. Daarom lieten we deze publicatie ook nalezen door zowel Vlamingen als Nederlanders, en pasten we het taalgebruik zoveel mogelijk aan.

In naam van alle partners die hebben meegewerkt aan deze publicatie wens ik je, **naast veel inspiratie, vooral de moed toe om écht aan de slag te gaan met kinderen en jongeren**. Ongeacht de uitkomst van zo'n proces, dragen we bij aan een generatie die gelooft dat ze deel uitmaakt van een maatschappij die naar hen luistert. Een belangrijk beginsel voor kinderen en jongeren om meteen (en ook later) actief mee te bouwen aan een meer duurzame en solidaire samenleving.

1. Publieke jeugdruimte onder druk

Publieke ruimte vormgeven en invullen is een evenwichtsproces, waarbij je moet balanceren tussen diverse belangen. Waarom zou je als beleidsmaker het perspectief van kinderen en jongeren meenemen in deze vaak complexe processen?

- 1 Zie bron 5, in bijlage 5
- 2 Zie bron 6, in bijlage 5
- 3 Zie bron 7, in bijlage 5
- 4 Zie bron 8, in bijlage 5

Minder naar buiten

Kinderen en jongeren zijn steeds minder buiten. Dat is de verontrustende conclusie van het Grote Buitenspeelonderzoek van Kind en Samenleving uit 2019¹. In vergelijking met voorgaand onderzoek uit 2008 speelde **37 procent minder kinderen op straat, pleinen en in parken.**

	1983	2008	2019
Esclusief georganiseerd spel	168	75	47
Esclusief georganiseerd spel	168	84	58

Gemiddeld aantal geobserveerde kinderen van 3-14 jaar tijdens tien telrondes, gesteld dat er 100 inwoners van deze leeftijd zijn.

OPVALLEND: er is een duidelijke **verschuiving naar spelen in recreatieve ruimtes**. De zones die bedoeld zijn om te spelen, te sporten of zich te ontspannen, gaan erop vooruit: in 2019 zijn die recreatieve zones goed voor 2 op de 3 van de spelende kinderen; in 2008 was dat nog maar 1 op de 2. Zo zijn speelpleintjes nu het belangrijkste type ruimte (goed voor 29% van alle spelende kinderen), en ook sportzones en groene ruimte op buurtniveau gaan erop vooruit. Zones met een minder eenduidige functie, waar spelen of zich ontspannen niet centraal staat, gaan achteruit. Spelen in straten (26%) gebeurt wat minder.

Kind en Samenleving is ook verder gaan bekijken hoe dat komt. Uit hun onderzoek 'Spelen met struikelblokken'² blijkt dat kinderen heel wat drempels ervaren om te gaan spelen in hun buurt. Die gaan over gebrek aan goede of voldoende grote en gevarieerde speelruimte, over het zich moeilijk veilig kunnen verplaatsen, en over bezorgdheden over sociale veiligheid en sociale samenhang. Ook ouders delen die zorgen over de buurt. In de Participatiesurvey 2020-2022³ gaf een kwart van de ouders aan dat de woonbuurt te onveilig is om hun kinderen buiten te laten spelen of zich zelfstandig te verplaatsen. En maar 1 op de 3 ouders vond dat er voldoende plekken in de buurt zijn waar jongeren buiten kunnen samenkomen.

↪ Je kan meer lezen over het belang van buiten spelen en buiten zijn in **BIJLAGE 1**.

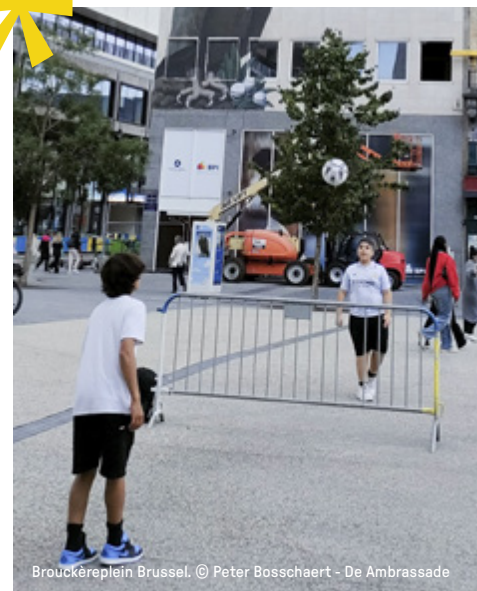
Ook in Nederland werd in 2024 kwalitatief onderzoek naar buiten spelen gevoerd door de Haagse Hogeschool.⁴

In hoofdstuk 1, 2, 3 en 4 geven we je argumenten als brandstof om anderen te overtuigen de expertise van kinderen en jongeren in te zetten.

We gaan dieper in op de vaststelling en de tendens dat kinderen en jongeren minder buiten spelen en/of zich minder welkom voelen in de publieke ruimte. We onderzoeken de rol die onze samenleving en het ruimtelijke beleid in Vlaanderen en Brussel daarbij spelen.

We analyseren de meerwaarde van spelen en buiten zijn in relatie tot de publieke ruimte. We zetten de uitdagingen rond participatie op scherp, geven mee welke strategieën cruciaal zijn voor meer kwalitatieve jeugdruimte in Vlaanderen. Daarnaast tonen we op welke manier deze inspiratiegids daaraan een bijdrage levert.

Tot slot focussen we op de meerwaarde van participatie en tonen we aan hoe we door kinderen en jongeren te betrekken in ruimtelijk processen een verschil kunnen maken, niet alleen voor hun welbevinden maar voor dat van iedereen.

Brouckèreplein Brussel. © Peter Bosschaert - De Ambrassade

Publieke jeugdruimte in het vizier

We gebruiken in deze publicatie vaak de begrippen 'publieke ruimte' en 'jeugdruimte'. Jeugdruimte wordt nu te snel ingevuld als 'speeltuinen' of 'hangplekken' en dat doet oneer aan de vele kwalitatief ontwikkelde plekken voor kinderen en jongeren. Om de scope voldoende breed te houden, geven we hier graag wat verduidelijking⁵:

*Het gaat bij **publieke jeugdruimte** over het brede ruimtegebruik door kinderen en jongeren op plekken met een publiek karakter, waar ze zichzelf kunnen zijn, waar ze kunnen experimenteren en groeien. In het ideale geval een plek waar ze impact op hebben en eigenaarschap voelen. Maar ook breder dan dat: publieke jeugdruimte is een kind- en tienerweefsel⁶, een netwerk dat alle informele en formele jeugdplekken omvat, en de routes die die plekken verbinden. Het laagdrempelige en vrije karakter van dergelijke plekken is tenslotte cruciaal.*

De beschrijving hierboven overlapt met andere doelgroepen. In de praktijk wordt 'jeugdruimte' ook door anderen gebruikt. Jeugdruimte zien we dus niet als een eng gedefinieerde plek die er alleen is voor kinderen en jongeren. Jeugdruimte met bovenstaande kenmerken is zo bepalend voor hun ontwikkeling dat we ook spreken over **'betekenisvolle' plekken voor kinderen en jongeren**. Wanneer we vertrekken vanuit de benaming 'betekenisvolle plekken', erkennen we die realiteit⁷. Met die term creëren we openheid om verbindend te werken, vanuit het perspectief van kinderen en jongeren, met aandacht voor andere gebruikers en doelgroepen van publieke ruimte.

Met de term 'betekenisvolle plekken' creëren we openheid om verbindend te werken, vanuit het perspectief van kinderen en jongeren, met aandacht voor andere gebruikers en doelgroepen van publieke ruimte.

⁵ Voor een meer uitgebreide definiëring, zie bijlage 2

⁶ Meer info over dit concept 'Speelweefsel' vind je in deel 4: Jeugdriendelijke participatie en ontwerp.

⁷ Zie bron 9, in bijlage 5

Grote uitdagingen

Kinderen en jongeren stuiten op heel wat barrières, fysiek en mentaal, die hen verhinderen om volwaardig gebruik te maken van de beschikbare ruimte⁸:

1 GESCHIKTE RUIMTE
Dat geschikte ruimte voor kinderen en jongeren verdwijnt is een eerste uitdaging. Het gaat vooral om open ruimte die verdwijnt, zoals onbestemde velden of stukken bos dicht bij de woning. Kinderen en jongeren worden meer en meer verbannen naar zogenoemde **jeugdreservaten** zoals speelpleinen of speelzones in bossen. Dat onze open ruimte verdwijnt, is in de eerste plaats een gevolg van de toenemende verstedelijking, gekoppeld aan een gebrekkige ruimtelijke ordening in Vlaanderen. Het ziet ernaar uit dat dat probleem in de toekomst nog acuter zal worden. Prognoses voorspellen dat er tegen 2050 1 miljoen Vlamingen bij zullen komen. Er is dus een reëel gevaar dat er in de **toekomst nog minder ruimte beschikbaar is** om te spelen of rond te hangen. Ook door privatisering neemt de druk op publieke ruimte toe. Denk aan de uitbreiding van terrassen of afgesloten binnenterreinen bij appartementen.

2 NOOD AAN VERDICHTING
 Door die beperkte ruimte ontstaat een tweede uitdaging: **de nood aan verdichting**. Vlaanderen is ruimtelijk sterk versnipperd, er ligt maar liefst 13.000 kilometer aan lintbebouwing⁹. Het deel van Vlaanderen dat bebouwd en verhard is, neemt gestaag toe en bedroeg in 2022 maar liefst 29%. Omdat er meer ruimte nodig is in Vlaanderen, zal de fameuze bouwshift (vb. via het verdichten van kernen), op de al bebouwde oppervlakte moeten plaatsvinden om meer open ruimte te kunnen vrijwaren voor andere functies zoals landbouw, natuurbeheer, recreatie enz. We moeten slim omgaan met de schaarse ruimte die er is. Die verdichting zorgt er tegelijk voor dat we waakzaam moeten zijn om de bebouwde oppervlakte leefbaar te houden, voor alle generaties.

⁸ Zie bron 10, in bijlage 5

⁹ Zie bron 1, in bijlage 5

3 AUTOGEBRUIK
 Een derde fysieke uitdaging is de **enorme toename van het autogebruik**. Onze publieke ruimte is sinds de 19de eeuw helemaal geëvolueerd van een verblijfsruimte naar een vervoersruimte¹⁰. De komst van de auto heeft die monofunctionele invulling nog versterkt, waardoor spelen op straat nu vaak niet meer mogelijk is. De toename van de **verkeersonveiligheid** heeft ertoe geleid dat het voor kinderen veel moeilijker wordt om zich zelfstandig in de ruimte te verplaatsen. Hun actieradius wordt steeds kleiner. Voor kinderen van vier generaties geleden was het geen probleem om zich zonder begeleiding verschillende kilometers van huis te begeven, terwijl een kind nu vaak nauwelijks nog zonder begeleiding tot het einde van de eigen straat mag gaan. Op die manier worden hun veel leerkansen ontnomen, wat hen opnieuw kwetsbaarder maakt wanneer ze zich wel in het verkeer begeven. Zo blijft verkeersonveiligheid het argument bij uitstek om de bewegingsvrijheid van kinderen en jongeren te beperken.

De jeugddienst van de stad Gent ging samen met het mobiliteitsbedrijf Gent in gesprek met leerlingen en hun ouders over hun woon-schoolverkeer en andere vrijetijdsverplaatsingen. Zo werd een groot Kind- en jongeren netwerk ontwikkeld.

↳ Lees er meer over in FICHE 3.

¹⁰ Richard Sennet beschrijft die evolutie mooi in zijn boek 'Stadsleven'. (2018). Uitg J.M. Meulenhoff.

4 MENTALE BARRIERES

Ook **mentale barrières** verhinderen dat kinderen en jongeren volwaardig gebruikmaken van de ruimte. Zo merken we een **grote intolerantie ten opzichte van het geluid van spelende of skatende kinderen** of ten opzichte van rondhangende jongeren. Door de GAS-wetgeving wordt heel wat normaal jongerengedrag sneller gecriminaliseerd. We zien dat de publieke ruimte steeds minder toegankelijk wordt voor bepaalde groepen kinderen en jongeren of voor gedrag zoals skaten of spelen, en dat de publieke ruimte steeds meer gecontroleerd en gereguleerd wordt door camera's, gebodsborden of afsluitingen. Onze samenleving heeft het steeds moeilijker met geluidsoverlast van spelende kinderen¹¹ en 'hangjongeren'. Die laatsten worden snel gecriminaliseerd en met identiteitscontroles, GAS-boetes, camera's of een uitgaansverbod weggejaagd.

Skater Leo Valls ging vanuit die probleemstelling in Bordeaux juist in dialoog met het stadsbestuur. Skaten buiten skateparken was daar op een bepaald moment bij wet verboden. Door samen met het beleid te zoeken naar oplossingen veroorzaakte hij een kentering in het skatebeleid van de stad¹².

5 HEALTH AND SAFETY

We zien een **evolutie naar een risicomaatschappij met een obsessie voor 'health & safety'** waardoor kampvuren maken of in bomen klimmen meer en meer als onverantwoord wordt bestempeld. Om zulke risico's te vermijden voeren overheden, vaak met goede bedoelingen, **meer en meer regelgeving** in, waardoor op kamp gaan of een evenement organiseren in de publieke ruimte administratieve rompslomp met zich meebrengt. We zien dat ook in de publieke ruimte — denk aan de **vele verbods- en gebodsborden**.

¹¹ Bekijk de uitzending van Pointer over buitenspelen en geluidsoverlast via [deze link](#).

¹² Zie bron 12, in bijlage 5

6

KINDEREN IN DE BUITENSPELVAL¹³

Johan Meire van Kind en Samenleving beschrijft in een artikel naar aanleiding van Het Buitenspeelonderzoek¹⁴:

"De mogelijkheden om georganiseerd te spelen of te sporten lijken eindeloos, er is een overdaad aan buitenspeelgoed te koop, en meer dan ooit zijn tuinen van mensen met kinderen voorzien van zandbakken, glijbanen en trampolines.

Maar: wanneer ze minder buitenspelen in hun eigen buurt met andere kinderen, dan hebben ze minder mogelijkheden om dat buitenspelen zelf in handen te nemen, zichzelf met andere kinderen te organiseren en dingen te bedenken om te doen. Omdat andere kinderen de belangrijkste speelaanleiding zijn voor kinderen, is de afname van buitenspelen een vicieuze cirkel die niet onschuldig is. Minder kinderen op straat maakt die straat minder interessant om te gaan spelen."

Johan noemt dat de 'buitenspelval' waar kinderen dreigen in te lopen:

"Het spel dat ze zelf het meest in handen hebben en met elkaar vormgeven, het spel in de eigen buurt, wordt steeds minder vanzelfsprekend. Het voorlaatste kind op straat moet al veel geluk hebben om het laatste kind op straat te treffen."

Deze uitdagingen zetten de zaken op scherp: er is in Vlaanderen dringend meer, toegankelijke en kwaliteitsvolle jeugdruimte nodig.

¹³ Vrij naar: bron 13 en 14, in bijlage 5

¹⁴ Zie bron 5, in bijlage 5

2. Naar meer kwaliteitsvolle ruimte voor kinderen en jongeren

Het gevolg van de beschreven fysieke en mentale barrières is dat kinderen en jongeren steeds minder kunnen gebruik maken van de ruimte. Terwijl kinderen en jongeren eigenlijk overal mogen zijn en spelen in de publieke ruimte. Daarom is het echt belangrijk dat beleidsmakers inzetten op kwaliteitsvolle ruimte voor kinderen en jongeren.

¹ Voor de samenstelling van de Transitiegroep Ruimte: zie bijlage 6
² Zie bron 10 in bijlage 5

Doelstellingen

Om die maatschappelijke transitie mogelijk te maken, vormden we samen met partnerorganisaties, lokale overheden en experts in 2021 een **Transitiegroep Ruimte**¹. Die formuleerde acties die vertrokken vanuit een viertal doelstellingen, of 'strijdpunten', met het oog op meer jeugdruimte in Vlaanderen:

- ◆ **We moeten ervoor zorgen dat kinderen en jongeren voldoende fysieke publieke ruimte hebben om volop jong te zijn.**
- ◆ **Die ruimte moet zo georganiseerd zijn dat ze op maat van alle kinderen en jongeren is.**
- ◆ **Kinderen en jongeren moeten volwaardig gebruik kunnen maken van de publieke ruimte.**
- ◆ **En ten slotte moeten kinderen en jongeren de ruimte zelf mee willen, kunnen en mogen vormgeven.²**

Je kunt deze doelstellingen gebruiken als basis voor het jeugdruimtebeleid in jouw gemeente.

- ↪ Zie ook DEEL 5.
- ↪ Meer uitleg over de doelstellingen vind je in BIJLAGE 3.

Congres Generatie 2030. © Sien Verstraeten - De Ambrassade

Strategie

Die transitie maken we op deze manier mogelijk:

1

We gaan samenwerken met actoren uit de ruimtesector (ruimteplanners, beleidsmakers, studie bureaus ...) om hen kennis te laten maken met de **meerwaarde van het gebruiks- en toekomstperspectief van kinderen, jongeren en hun organisaties** op (publieke) ruimte en het belang van hun inzichten, ervaring en expertise voor de samenleving.

2

We dagen overheden, jeugdwerk, middenveld, architecten, studie bureaus en vastgoedontwikkelaars uit om **samen verbindend te werken tussen kinderen, jongeren, hun organisaties en de overheid.**

Jeugdwerk Vlaanderen

Ook het jeugdwerk in Vlaanderen heeft sterke, verbindende praktijken en kwaliteiten om onze jonge bevolking te betrekken bij lokaal ruimtebeleid. Daarom zetten we die praktijken extra in de kijker.

↪ Zie matrix inspiratiefiches op pagina 43.

3

We ondersteunen onderzoek van diverse **organisaties** (zoals Plan K van Kind en Samenleving³ en de YET-tool van Howest⁴), in samenwerking met het Departement Omgeving, dat nagaat op welke manier ruimtelijke planners, jeugdambtenaren en jeugd(werkers) beter rekening kunnen houden met elkaars noden en taal.

4

We organiseerden in 2024 de **internationale uitwisseling PLAYces**⁵, met als insteken speelweefselbeleid, de rol van lokale beleidsmakers en het belang om kinderen en jongeren en hun organisaties te betrekken bij het vormgeven van ruimte. PLAYces is een uitwisseling tussen Vlaanderen en Nederland, in een samenwerking tussen De Ambrassade, de Vlaamse Dienst Speelpleinwerk en Jantje Beton⁶.

PLAYCES

5

We maken de brede bevolking/maatschappij **bewust over het belang van en de nood aan publieke ruimte als pedagogisch concept** via initiatieven als de Buitenspeeldag⁷ en 365 Dagen Buitenspelen⁸. Zo dragen we bij tot de erkenning en waardering van kinderen en jongeren als volwaardige gebruikers van publieke ruimte. Op die manier versterken we hun levenskwaliteit en zetten we hun actieve burgerschap in gang.

6

Om dat uit te werken, reiken we ruimtelijke planners, jeugdambtenaren en jeugd(werkers) **kaders, modellen, good practices en tools** aan die ze kunnen gebruiken om duurzame en jeugd vriendelijke publieke ruimte vorm te geven. Zo willen we op termijn **toewerken naar ontwerptypologieën voor de duurzame jeugd vriendelijke ontwikkeling** van (nieuwe) woongebieden, met aandacht voor speelweefsel, vrijplaatsen, formele plekken, machtsongelijkheid én autonome verplaatsingen.

De druk op ruimte willen we zo ombuigen tot boeiende opportuniteiten richting duurzame publieke ruimte voor iedereen.

Een inspiratiegids als tussenstap

De internationale uitwisseling **PLAYces** bracht ons heel wat bij. Vandaar dat we de goede praktijken ook graag in de kijker willen zetten in deze inspiratiegids. De uitwisseling toont **good practices** van cocreatie met kinderen, jongeren en jeugdwerk als ervaringsdeskundigen in de publieke ruimte en toont aan hoe die kunnen bijdragen aan de ruimtelijke veranderingsprocessen in Vlaanderen en Nederland.

Deze inspiratiegids is niet het **sluitstuk**, maar een belangrijke **tussenstap** in dat transitieproces. Ook deze beleidsperiode gaan we er verder mee aan de slag.

Volg het beleidswerk van de Transitiegroep via de website van De Ambrassade.

³ Zie deel 6. Inspirerende voorbeelden. Fiche 5: Plan K

⁴ <https://www.vitalcities.be/nl/projecten/yet>

⁵ <https://www.goegespeeld.be/playces>

⁶ Meer uitleg over de partnerorganisaties van dit project vind je in bijlage 6

⁷ <https://www.buitenspelen.be/buitenspeeldag>

⁸ <https://www.buitenspelen.be/365dagenbuitenspelen>

3. Een pleidooi voor participatie

De grote uitdagingen uit het eerste deel ten spijt, blijkt uit de praktijk dat kinderen en jongeren laten deelnemen aan ontwerpprocessen nog verre van doorsnee is. Tegenstanders gooien in hun argumenten alle clichés op een hoop, gaande van ‘participatie van iedereen is niet werkbaar’, ‘het kost veel’ tot ‘het vraagt te veel tijd’ en ‘het levert te weinig op’.

Een vooruitziende beleidsmaker of procesbegeleider omarmt die uitdagingen en gaat er actief mee aan de slag. Daarom focussen we graag op de meerwaarde van dat participatieve proces en de rol van kinderen en jongeren.

In dit deel geven we tal van argumenten om met hen aan de slag te gaan, vanuit het recht op participatie, de meerwaarde ervan voor de ruimtelijke planning en het ontwerp én voor henzelf.

¹ Zie bron 1, in bijlage 5

² Lees meer hierover via: <https://www.unicef.be/nl/de-bestaansreden-van-unicef/het-kinderrechtenverdrag/de-54-artikelen>

³ Zie bron 16, in bijlage 5

⁴ Zie bron 17, in bijlage 5

Recht op participatie

Het zijn vooral volwassenen die de publieke ruimte maken voor kinderen en jongeren. Daardoor ontstaat er een machtsongelijkheid. Kinderen en jongeren zijn nochtans volwaardige gebruikers en deelnemers van de publieke ruimte. Ze hebben eigen belangen en geven betekenis aan de publieke ruimtes. Beleid raakt vaak aan de leefwereld, de rechten of de situatie van kinderen en jongeren of hun positie in de samenleving. Ze hebben dan ook het recht om betrokken te worden bij ruimtelijke processen.

Hoe beleidsmedewerkers zich in hun werk afstemmen op kinderen en jongeren en hun rechten heeft een grote impact op de positie van kinderen, hun leefwereld en hun rechten. Daarom is het goed om even stil te staan bij de verschillende juridische en wetgevende kaders.

— Kinderrechten als basis¹

Het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind van de Verenigde Naties² (IVRK) geeft heel wat taal en aanknopingspunten om dit idee kracht bij te zetten. De erkenning van een aantal zelfbeschikkingsrechten en het principe om kinderen als actieve en volwaardige burgers te beschouwen, worden belichaamd in het recht op participatie. Dat aspect van het IVRK is ook voor beleidsmedewerkers belangrijk om mee te nemen. Het breidt de opdracht van een overheid ten aanzien van kinderen en jongeren duidelijk uit. Ze moet hen enerzijds beschermen en voorzien in voldoende plekken³, maar anderzijds ook actief betrekken bij het vormgeven van de samenleving.

“ We moeten kinderen en jongeren wel serieus nemen. Ik denk dat dat ook een proces is dat ik zelf heb moeten doorlopen. We zitten hier in onze stad met ongeveer 45.000 inwoners, ongeveer 10.000 daarvan zijn jonger dan 18 jaar. Bijna 10.000 jongeren kunnen niet via een bolletje zeggen wat ze verwachten. Zij hebben op dat moment geen inspraak, dus moet je hen wel kunnen betrekken op andere manieren.”

Jeugdambtenaar⁴

Inzetten op **participatieve trajecten** bij ruimtelijke processen **draagt bovendien bij aan heel wat kinderrechten**, aangezien ze onderling afhankelijk en ondeelbaar zijn én ze goed aansluiten bij **de 3 P-principes** (de **provisierechten**, de **protectierechten** en de **participatierechten**) van het Kinderrechtenverdrag van de Verenigde Naties⁵.

Toch merkt het UN Committee op dat er te weinig aandacht is voor *“the need to create time and space for children to engage in spontaneous play, recreation and creativity, and to promote societal attitudes that support and encourage such activity.”* Het recht op vrijetijdsbesteding houdt met andere woorden ook het recht in om in de publieke ruimte te vertoeven.⁶

En dat betekent meteen ook dat **overheden op alle niveaus moeten voorzien of ondersteunen in kwalitatieve en toegankelijke publieke ruimtes waarin verschillende groepen aanwezig kunnen zijn.**⁷ Overheden hebben er dus alle belang bij om de noden van die doelgroepen te kennen en mee in overweging te nemen.

↪ **Meer uitleg over de gerelateerde kinderrechten vind je in bijlage 4.**

De campagne De Hangmakers

De campagne De Hangmakers van Bataljong speelt terecht in op deze problematiek. De Hangmakers houdt een pleidooi vóór tieners en jongeren die rondhangen. Met een visietekst, een ‘serious game’ en een vormingsaanbod proberen ze Vlaamse en lokale actoren (beleid, middenveld en onderzoek) te overtuigen van het belang om in de publieke ruimte te vertoeven.

↪ Zie FICHE 14.

⁵ Zie bron 1, in bijlage 5

⁶ Zie bron 19, in bijlage 5

⁷ Zie bron 20, in bijlage 5

— In de Belgische grondwet

Het IVRK is niet het enige juridische fundament voor het recht op participatie. Ook art. 22 bis van de Belgische grondwet staat in voor dat recht:

“Elk kind heeft recht zijn mening te uiten in alle aangelegenheden die het aangaan, met die mening wordt rekening gehouden in overeenstemming met zijn leeftijd en zijn onderscheidingsvermogen.”

— Vlaanderen aan zet

Ook de **Vlaamse overheid** erkent het belang van participatie van kinderen en jongeren aan de inrichting van publieke ruimte. In **het jeugd- en kinderrechtbeleidsplan 2020-2024** staat geschreven onder een van de vijf prioritaire doelstellingen ‘gezonde en leefbare buurten’:

“Het is meer dan ooit belangrijk dat de stem van kinderen en jongeren wordt meegenomen in het ontwerpen en inrichten van onze publieke ruimte. Zij bekijken de publieke ruimte vanuit een specifieke bril, als een plaats waar er wordt gespeeld, samengekomen, als een onlosmakelijk deel van hun leefwereld...”⁸.

— Duurzame ontwikkelingsdoelen

Ten slotte is participatie volgens de **Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's)** een belangrijke manier om aan **inclusieve en duurzame stadsontwikkeling en capaciteitsopbouw** te doen. De SDG's leggen vast waarop er tot 2030 ingezet zal worden om ‘de mensheid te bevrijden van armoede en de planeet weer op koers richting duurzaamheid te plaatsen.’

Meer uitleg vind je op **de website van de Sustainable Development Goals Belgium** ↪

In SDG-nummer 11, over duurzame steden en gemeenschappen, wordt het engagement opgenomen om tegen 2030 universele toegang te voorzien tot veilige, inclusieve en toegankelijke, groene en openbare ruimtes, in het bijzonder voor vrouwen en kinderen, ouderen en personen met een handicap.

— Participatie vanuit je eigen referentiekader

Kinderen en jongeren betrekken bij ruimtelijke processen vraagt actie, maar eerst ook tijd en ruimte om coalities te smeden, om anderen te overtuigen. Daarom is de bovenstaande rechtenbenadering, die vertrekt van het referentiekader van kinderen en jongeren zelf (zie ook 5.1 brede jeugdreflex, deel 5), misschien onvoldoende motiverend om extra inspanning te doen om participatie te organiseren. Allemaal vertrekken we van ons eigen referentiekader. Toch hoeft dat geen drempel te zijn.

Een paar voorbeelden hoe verschillende beleidsdomeinen participatie in de publieke ruimte kunnen gebruiken om hun eigen agenda te verwezenlijken:

- Vanuit het omgeving- en ruimteperspectief, introduceerde de **Vlaamse overheid onder haar strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen⁹, tien kernkwaliteiten als kader voor een kwaliteitsvolle inrichting en een optimaal beheer van de omgeving**. Die kernkwaliteiten creëren openingen naar andere beleidsdomeinen: *Door ze in beeld te brengen en te bespreken met bewoners en gebruikers, ontwikkel je een gemeenschappelijke taal en maak je kansen, noden en verwachtingen concreet en begrijpbaar. En zo kun je ze beter vertalen in de uiteindelijke ontwikkeling.*¹⁰
- We zagen in Halderberge (Nederland) bijvoorbeeld dat **doelstellingen rond gezondheid** vaak de aanleiding waren om (speel)plekken aan te pakken: niet alleen de fysieke, maar ook mentale gezondheid (bv. tegen onverschilligheid, tegen eenzaamheid). En juist daar liggen dan oplossingen in participatief gaan werken. Het samen creëren met buurtbewoners, inclusief kinderen en jongeren, zorgt voor een goed gevoel, creëert eigenaarschap en een grotere zelfwaarde.

Nadien is er een plek die uitdaagt tot bewegen en die een sportdienst of buurtsportcoachwerking bijvoorbeeld mogelijkheden biedt om activiteiten te organiseren. In Halderberge pikt het buurtsportcoachprogramma van ‘Halderberge beweegt’ zo op een laagdrempelige manier nieuwe signalen en noden op, en daagt het ook bewoners die weinig bewegen uit.

↪ Zie DEEL 6, FICHE 21.

- Dat **intergenerationele werken** is belangrijk, draagt bij tot een beter begrip tussen ouderen en jongeren en zorgt voor meer verdraagzaamheid in de wijk. Vertrek je bij ruimtelijk ontwerp van een nood van ouderen, dan kun je beter niet alleen mét senioren een plek creëren. Het Groeningepark in Kortrijk (zie deel 6, fiche 1) toont aan dat de heraanleg van een parking tot een groen park zowel een meerwaarde kan zijn voor kinderen als voor senioren.

En toch vergeten we als volwassenen, als professionals en als beleidsmakers vaak hoe belangrijk kinderen en jongeren zijn voor ons werk. Het is dus hoog tijd **om kinderen en jongeren mee(r) aan het stuur te zetten van beleids- en ontwerpprocessen**.

De bewoners van het aanpalende woonzorgcentrum kijken nu uit op spelende kinderen (in plaats van een parking) of rollen bij mooi weer rechtstreeks het parkje in. Een boost voor het welbevinden. Het parkje zorgt letterlijk voor een ‘intergenerationele verbinding’ tussen kinderen uit de school en bewoners van het woonzorgcentrum.

Hannes Vanmeenen — programmaregisseur kinderen en jongeren en breed jeugdbeleid bij Stad Kortrijk

Rond mobiliteitsplannen is er veel frictie in Gent. Door het perspectief van kinderen en jongeren binnen te brengen in de mobiliteitsdiscussie geven we objectieve argumenten om écht te werken aan een veiligere leefomgeving voor iedereen.

Thibalt Bonte — jeugddienst Stad Gent

Betrekken is een meerwaarde

Tien belangrijke argumenten om kinderen en jongeren te betrekken in ruimtelijke planning en ontwerp¹¹:

- 1 Kinderen en jongeren vormen een kwart tot een derde van de bevolking, we mogen ze dus niet zomaar negeren.
- 2 Kinderen en jongeren hebben een eigen ervaringskennis en zijn op jonge leeftijd sterk gebonden aan hun buurt of onmiddellijke omgeving.
- 3 In de publieke ruimte komen heel wat beleidsdomeinen die impact hebben op het welbevinden van kinderen en jongeren samen – vrije tijd, gezondheid, mentaal welzijn, ruimte, cultuur, mobiliteit enz.
- 4 Hun onbevangenheid, hun open kijk en hun inventiviteit zijn belangrijke sterktes voor een buurt of gemeente. Ze zorgen voor nieuwe perspectieven en de jonge inwoners slagen er vaak ook in om perspectieven én groepen te verbinden.
- 5 Door kinderen en jongeren mee te nemen in het verhaal, creëer je draagvlak en door die betrokkenheid is er minder weerstand tegen nieuwe plannen.
- 6 Sterke participatie kan bovendien sociale cohesie en de band tussen buurtbewoners onderling en tussen generaties versterken.
- 7 Kinderen en jongeren zijn uitstekend in staat om integrerend te denken, zelfs rond moeilijke dossiers zoals duurzaam ruimtegebruik¹², als ze de nodige informatie en kennis op maat aangeleverd krijgen.
- 8 Samen ontwerpen en participatie meenemen in een ontwerpproces biedt zoveel kansen tot leerervaringen voor kinderen en jongeren.
- 9 Maar ook de ontwerpers, burgers, beleidsmakers ... leren heel wat uit een kwalitatief participatieproces: over de buurt, de ruimte, elkaars perspectieven, in dialoog gaan en abstraheren.
- 10 Tot slot leidt participatie tot de erkenning van en actiever burgerschap van alle betrokkenen.

¹¹ Zie bron 17, in bijlage 5
¹² Zie bron 24, in bijlage 5

“Kinderen zijn veel sterker in het formuleren van een invulling voor hen[zelf]. Wij zijn al te veel geconditioneerd met regels: zo’n ruimte moet er zo uitzien”

Jeugdambtenaar

“Sommige mensen beseffen door participatie of door die argumenten: oei, zo had ik het nog niet bekeken, want ik kijk alleen maar vanuit mijn standpunt [...] Dat heeft ook wel gezorgd voor ideeën waar we zelf niet opgekomen zouden zijn, juist door het feit dat het mensen zijn die daar wonen, werken, dagelijks de plekken gebruiken.”

Planner

4. Jeugdriendelijke participatie in ontwerp

De vorige hoofdstukken maakten duidelijk dat je onmogelijk naast het belang van participatie van kinderen en jongeren bij ruimtelijk ontwerp kunt kijken. Maar hoe gaan we daar concreet mee aan de slag?

In dit deel beschrijven we hoe je, aan de hand van een sociaal-ruimtelijke analyse van de omgeving, de sociale gebiedsanalyse en de ruimtelijke scan van de omgeving op elkaar kunt afstemmen.

We schuiven ten slotte een visie en tool voor jeugdriendelijke participatie in ontwerp naar voren, die als rode draad dient voor de praktijkfiches in deel 6.

Stap 0: sociaal-ruimtelijke dialoog

De grote vraag om onze ruimte te verduurzamen, doet ons focussen op de bouwshift, het energieneutraal maken van gebouwen of het klimaatadaptief maken van publieke ruimte. Daarnaast zijn er **heel wat kansen om buurten socialer, inclusiever, toegankelijker te maken**. Met de juiste voorzieningen op maat van diverse bewoners en gebruikers. Wanneer parken gezinnen aantrekken, zijn kleine kinderen de wegbereiders voor grootouders en andere senioren. Toegankelijke plekken voor kleine kinderen in een buggy zijn ook toegankelijker voor iedereen in een rolstoel enz. Wanneer mensen elkaar ontmoeten in de publieke ruimte, ontstaan nieuwe sociale banden en netwerken. Leefwerelden ontmoeten elkaar. Waarden en normen worden uitgewisseld en gedeeld en bewoners hechten zich meer aan hun buurt.

Al die elementen dragen bij aan de sociale cohesie van een buurt.

Vooraleer je een wijk, ontmoetingsplein of straat ontwikkelt, is het daarom wenselijk om zowel het ruimtelijke als het sociale in overweging te nemen. Ruimtelijke en sociale kenmerken beïnvloeden elkaar en zijn niet los van elkaar te zien. Endeavour verkende in opdracht van Departement Omgeving die sociaal-ruimtelijke dimensie:

*Samenwerken aan zulke buurten vraagt om bij het ontwikkelingsproces zowel vanuit een ruimtelijk als sociaal oogpunt te kijken. **We richten ons daarom tot zowel omgevings- als sociale experts en meer specifiek tot ambtenaren van lokale besturen binnen domeinen als omgeving, welzijn, zorg en participatie**¹*

Het is aan hen om samen te zorgen voor een **sociaal-ruimtelijke dialoog**, die hen aanzet om samen te bekijken hoe ze drempels bij sociale experts en bij omgevingsexperts kunnen aanpakken. Maar dat vraagt een meer gemeenschappelijke taal, denkkaders, gelijkwaardige prioriteiten en tools.

Meer lezen?

Christian Spatcheck schreef heel wat interessant werk rond dat sociaal-ruimtelijke perspectief binnen sociaal werk en binnen het jeugdwerk.

↪ Zie bijvoorbeeld dit artikel:

Zo pleit Endeavour ervoor om meer een 'verbindingsreflex' en fysieke momenten te organiseren tussen verschillende betrokken diensten, en bij beleidsmakers en partners. Zo leert men luisteren naar elkaar en leert men beter met elkaar overleggen:

Die reflex is een beleidskeuze: zo zit de speelruimteambtenaar van de stad Kortrijk deeltijds fysiek bij de dienst Directie Ruimte, Dienst Stadsvernieuwing en Omgevingsbeleid. Die fysieke aanwezigheid zorgt voor een beter begrip en kennis van elkaars standpunten, een grotere aanspreekbaarheid en bijgevolg een grotere betrokkenheid van de ambtenaar met kennis en ervaring in het betrekken van kinderen en jongeren bij ruimtelijke projecten.

Zo krijg je heel wat inzichten van buurtbewoners, zowel over een momentopname als over bepaalde trends. **Die tool kan dienen als een belangrijk startpunt voor alle ruimtelijke en sociale projecten in een gebied.** Je verzamelt er kennis mee die je kunt inzetten over projecten heen, bij adviesverlening of vergunningsbeleid, nieuwe projecten en nieuw beleid.²

↪ Meer uitleg over deze tool lees je op de website van Omgeving Vlaanderen.

De sociaal-ruimtelijke scan

Een van die gemeenschappelijke tools is de **sociaal-ruimtelijke scan** die de sociale gebiedsanalyse en de ruimtelijke scan van de omgeving op elkaar afstemt. Nog voor er gepland en ontworpen wordt, legt die sociaal-ruimtelijke scan een belangrijke basis en geeft die een antwoord op volgende vragen:

- Wat leeft er in de buurt?
- Hoe kunnen we de buurt beter begrijpen?
- Welke functies zijn er al in de omgeving?
- Welke sociale dynamieken en netwerken zijn er?
- Wat zijn de noden van de mensen?
- Wie gebruikt vandaag al de ruimte en wat is wenselijk?

Een krachtig samenspel³

We zouden hier heel wat verschillende kaders kunnen meegeven om plannings- en ontwerpprocessen die kinderen en jongeren betrekken te duiden, maar we kiezen voor één model, dat van Bataljong en Kind & Samenleving vanuit het Netwerk Jeugd vriendelijk⁴. Zij verkenden tijdens het project **'It takes a child to raise a village'** in 2022 wat jeugd vriendelijke kwalitatieve participatie in planning en ontwerp precies inhoudt, hoe dat vorm krijgt in zo'n proces én wat de succes- en faalfactoren zijn voor verschillende stakeholders.

Die oefening leidde tot een relatief **compacte visie op wat jeugd vriendelijke participatie** in de context van planning en ontwerp betekent. Ze goten dat in een overzichtelijk venndiagram met drie onderdelen, die elk apart bijdragen aan participatie. Kwaliteitsvolle, jeugd vriendelijke participatie vraagt namelijk een **goede basis, de juiste instrumenten én een professional met een ethische grondhouding**. Door dat samenspel vergroot je de kans op een duurzame impact van je traject.

↪ Meer uitleg over deze basis-principes vind je op de website van 'It takes a child to raise a village'.

Maar hoe leidt dat kader nu tot betere participatie? Kijk naar het project dat nu in de steigers staat, zet de drie 'brillen' op, en stel je daarbij volgende vragen:

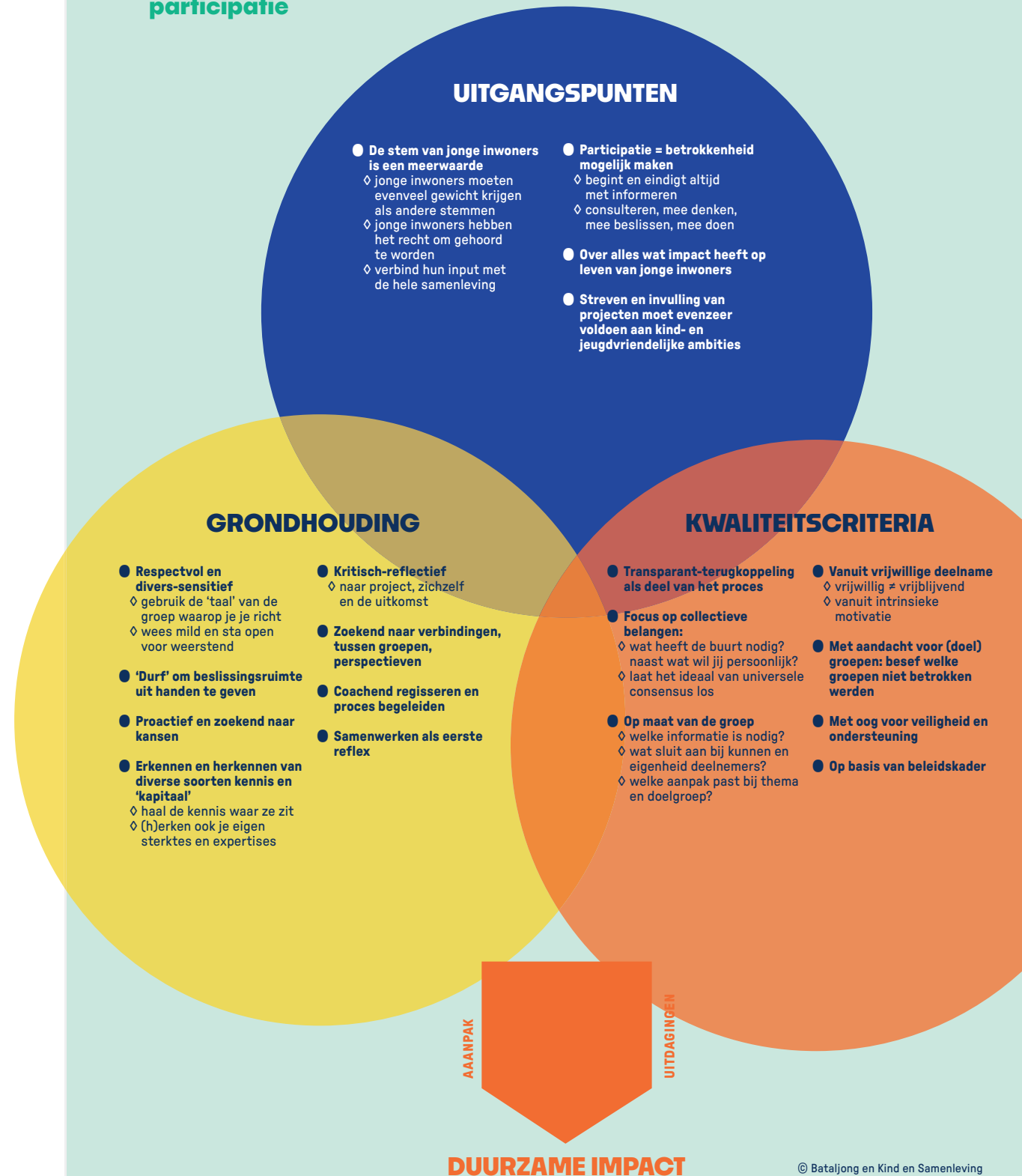
- Zijn er basisprincipes waar ik geen rekening mee gehouden heb?
- Hoe sta ik zelf in het project? Wie neemt welke rol op? Zit mijn grondhouding goed?
- Kan mijn proces de kwaliteitstoets doorstaan?

² Zie bron 25, in bijlage 5

³ Zie bron 17, in bijlage 5

⁴ <https://sites.google.com/view/netwerkjeugd vriendelijk/homepage>

Jeugd vriendelijke participatie

Inclusiviteit als kwaliteitscriterium

Aandacht voor die doelgroepen die niet betrokken zijn, is een belangrijk en terecht 'kwaliteitscriterium' in het schema van hierboven. Uit het Buitenspeelonderzoek⁵ en uit de gesprekken van Kind en Samenleving en Bataljong met stakeholders bleek dat vooral **meisjes, kinderen en jongeren met een beperking, kinderen en jongeren met een migratieachtergrond en kinderen en jongeren in een maatschappelijk kwetsbare positie** snel 'gemist' worden in (participatieprocessen in) de publieke ruimte. We zijn er ons te weinig van bewust, maar de norm voor stedenbouw is vaak mannelijk⁶. Die ruimte herdenken vormt een kans om meer inclusief en participatief, op maat van (kwetsbare) doelgroepen na te denken over het gebruik van publieke ruimte op buurtniveau.

Het idee van die inclusiviteit binnen participatie, het aanvullen van de input met 'tegenstemmen', verdient extra aandacht. Betrek enerzijds specifieke doelgroepen en breng anderzijds (de input van) verschillende groepen binnen één traject samen. Het is niet nodig om alle groepen in een en hetzelfde traject te betrekken. Dat is praktisch vaak onhaalbaar. **Maar probeer gedurende alle projecten wel de betrokkenheid van verschillende perspectieven, leefsituaties en eigenheden te verzekeren.**

Zo ging de gemeente Halderberge en Samenstichting⁷ Hoeven voor het ontwerp van een samenspeelplek⁸ in gesprek met heel wat buurtbewoners. In het bijzonder met kinderen en ouders van kinderen met een beperking. Een samenspeelplek focust op wat een kind wel kan, of nog net niet. Het kan er ook naartoe groeien. Zo werd op zowel een zichtbare als onzichtbare manier een plek gecreëerd voor zoveel mogelijk kinderen.

↪ Je leest er meer over in FICHE 21.

Want ook al is het niet altijd evident om die groepen te 'vinden', het is **bijzonder waardevol** om hen mee te nemen. De **leefwereld van die groepen verschild vaak heel hard van die van de ontwerpers en de beleidsmakers zelf**. Investeren in de betrokkenheid van die groepen levert dan ook bijzonder waardevolle inzichten op:

"We waren op stap met een klas stadskinderen die precies nog nooit in een bos waren geweest. Zij waren totaal het tegenovergestelde van die veertienjarigen van de scouts die we al bevroegd hadden. Als we bij de bus verzamelden, passeerde er in de verte iets op het pad. Het kon een muis zijn of een eekhoorn, ze wisten het niet, maar dat was al van: 'Wow, we zijn hier in de wildernis.' Een wonder dat je dat ziet als ontwerper, want dan beseft je dat dat bos erg belangrijk is voor die jongeren. Later passeerden we een beek en begonnen ze daar heen en weer over te springen. Wij dachten toen: dat is precies de eerste keer in hun leven dat ze iets doen wat je eigenlijk moet doen als je zeven of acht jaar oud bent. En dat was heel frappant om dat te observeren door gewoon op die plek te komen en niet op een luchtfoto te werken met de Jeugdtraad!"

Ontwerper⁹

Hoe werk ik participatie concreet uit?

In deze publicatie wijden we verder niet uit over welke participatievormen en -methodieken je allemaal kunt gebruiken om op een kwaliteitsvolle manier aan participatie te doen. Ook over het betrekken van diverse doelgroepen bestaat al heel wat materiaal.

↪ Lees er meer over via de lijst met bronnen in de bijlage of contacteer de praktijken uit deel 5.

Park Geeren Zuid - Breda © Vlaamse Dienst Speelpleinwerk

Demos vzw.

Meer tips rond inspraak op maat van mensen in een kwetsbare positie vind je bij Demos vzw.

Heel veel hangt tegelijk af van de stakeholders die lokaal aan de slag zijn en die de brug kunnen slaan tussen die groepen en het ontwerpteam. **Zo kunnen jeugdwerkers, buurtwerkers en buurtorganisaties proberen hun netwerk aan te boren om een diverser publiek te bereiken.** Maar dat zal niet altijd volstaan. In plaats van te wachten tot jongeren naar ons komen, trekken jeugd(welzijns)werkers van organisaties zoals JES, Uit De Marge en JOC Minus One naar de plaatsen waar jongeren zich bevinden en elkaar ontmoeten (het zogenoemde vindplaatsgericht werken¹⁰). Vaak is dat in de publieke ruimte. Daardoor komen ze vaak terecht op plaatsen waar erkend of georganiseerd jeugdwerk niet bestaat. Door tijd te investeren in die kinderen en jongeren en echt een relatie met hen aan te gaan, krijg je input die waardevol is voor een ontwerpproces.

Na een stadsvernieuwingsproject werd in de buurt Geeren-Zuid een wijkpark aangelegd, dat onvoldoende voldeed aan de verwachtingen van 10-14-jarigen. De jonge tieners gingen zelf naar de wethouder (schepen) met een petitie en nadien werd in samenspraak met de jongeren, omwonenden en jeugdorganisaties een plan uitgewerkt en werd onder andere een voetbal- en basketkooi met kunstgras uitgevoerd. De samenwerking met de verschillende jongerenwerk-aanbieders is zowel een succesfactor als een meerwaarde van het realiseren van deze plek gebleken: ze helpen om zowel een breed deel van de doelgroep aan te spreken en activiteiten aan te bieden, als om een goede reactie te geven op incidenten en ongewenst gedrag.

↪ Meer lezen? Zie FICHE 15.

⁵ Zie bron 5, in bijlage 5

⁶ <https://www.gebiedsontwikkeling.nu/artikelen/openbare-ruimte-is-ontworpen-voor-jonge-mannen-maar-jonge-vrouwen-voelen-zich-vaak-onveilig/> en <https://www.omgevingsweb.nl/nieuws/steden-zijn-niet-toegankelijk-voor-vrouwen-zo-kan-het-anders/>

⁷ Een samenstichting is in Vlaanderen vergelijkbaar met een wijkcomité, dat specifiek focust op inspraak van burgers en overleg met de gemeente rond bepaalde processen die impact hebben op de leefbaarheid van de wijk of buurt.

⁸ Op deze speelplekken zijn kinderen met en zonder handicap welkom en kunnen ze samen spelen. Meer info: <https://www.samenspeelnetwerk.nl/>

⁹ Zie bron 17, in bijlage 5

¹⁰ Zie bron 26 en 27, in bijlage 5

Timing van de participatie in het ontwerpproces

Er zijn vaak te weinig tijd en middelen beschikbaar voor participatie in het ontwerpproces, zowel binnen het lokaal bestuur als begroot voor de ontwerpers. Ook voor middenveldpartners is het vaak een grote investering. Het is dus belangrijk om van bij de start (bijv. bij de opmaak van de projectdefinitie en het bestek) **ruimte voor kwalitatieve participatie te voorzien**, gedurende het traject.

De gemeente Halderberge (Nederland) ziet kinderen als experts op het gebied van spelen. Daarom worden zij altijd betrokken bij het opstellen van het speelbeleid en bij de inrichting van nieuwe speelplekken en renovatie van bestaande speelplekken. Ook aan buurtbewoners wordt gevraagd om mee te denken.

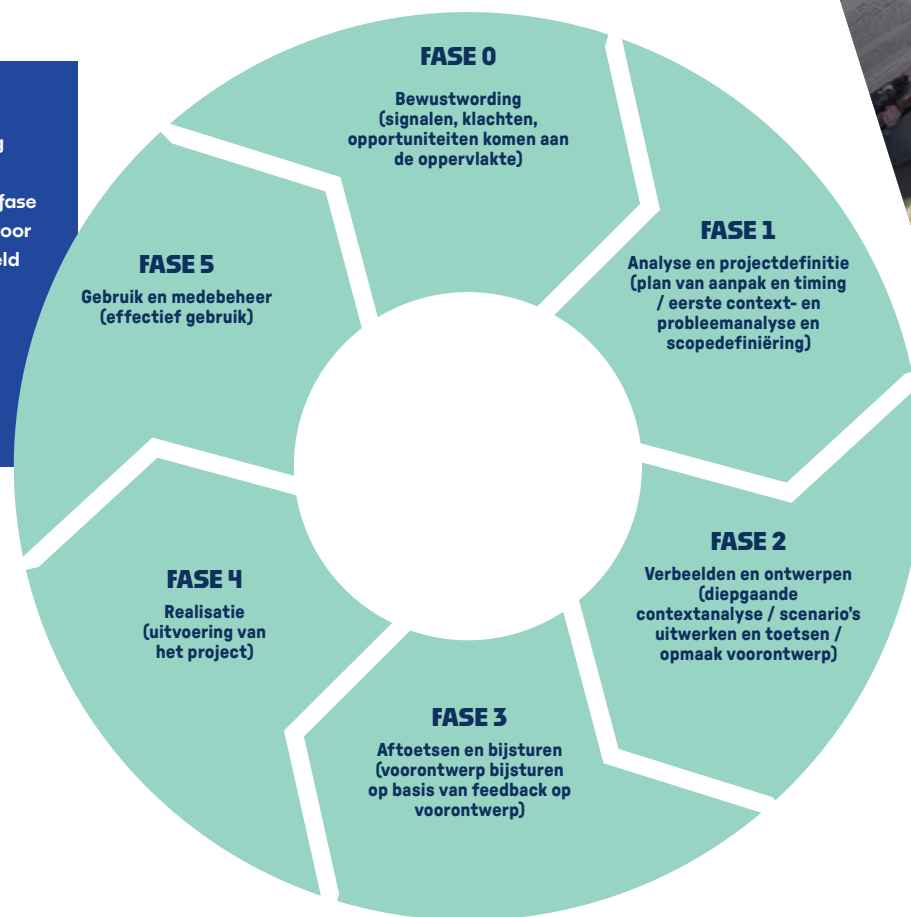
Kinderen en buurtbewoners worden al voordat het ontwerpproces van start gaat betrokken en blijven dat gedurende het hele voortraject. Met de 'Keet in de wijk' (een omgebouwde werfkeet) wordt het voorlopige ontwerp vaak gepresenteerd aan kinderen en buurtbewoners. Hun input wordt meegenomen in het uiteindelijke ontwerp.

↳ Zie ook DEEL 6, FICHE 21.

Het is dus ideaal als het planningsproces samenvalt met het participatietraject. Daarom gaten **Kind en Samenleving en Bataljong¹¹ het proces van een plannings- en ontwerpproject in een tijdlijn**, met aandacht voor de mogelijke momenten en vormen van participatie, de belangrijke sleutelmomenten en enkele aandachtspunten. Zij laten bij elke fase ook zien wat kinderen en jongeren kunnen betekenen in zo'n proces. Het is die tijdlijn die we in de publicatie willen gebruiken als startpunt en tool voor jeugdriendelijke participatie in ontwerp.

We gebruiken deze tijdsindeling voor alle good practices in de fiches. Afhankelijk van in welke fase jouw project momenteel zit of voor welke fase je een goed voorbeeld zoekt, kun je via het overzicht dus gericht op zoek gaan naar de juiste fiche.

↳ Zie DEEL 6.

5. Lokale besturen aan zet: naar een jeugd vriendelijk ruimtebeleid

Een jeugd vriendelijk ruimtebeleid moet vooral mentale en fysieke ruimte creëren, ervoor zorgen dat kinderen en jongeren zich welkom voelen op plekken, dat ze alle kansen krijgen om zich ten volle te ontwikkelen en dat ze beleid mee vorm mogen geven. Dat vraagt een verandering in denken rond beleid en kan het best gebeuren vanuit de filosofie van het brede jeugd beleid of de brede jeugd reflex (Bataljong, z.d.)¹.

¹ Zie bron 28, in bijlage 5

² Zie deel 5 'Inspirerende voorbeelden', fiche 5: Plan K

De brede jeugd reflex:

- zou een automatisme moeten zijn bij alle kernspelers in lokaal beleid
- realiseert over beleidsdomeinen heen (op een integrale manier dus) de rechten van kinderen en jongeren en is een garantie voor kwalitatief beleid voor alle inwoners
- maak je voor en met kinderen en jongeren die in de gemeente wonen en komen
- brengt de leefwereld van kinderen en jongeren binnen in het beleid en zorgt voor een aangepaste manier van denken in alle beleidsdomeinen (en bestuursniveaus).

Lokale besturen maken daarbij het grootste verschil, omdat ze het dichtst bij de leefwereld van kinderen en jongeren staan. Ze zijn dus het best geplaatst om in te schatten hoe ze een beleid kunnen voeren met en voor de kinderen en jongeren, en om in te schatten wat hun noden en behoeften zijn. Goed lokaal beleid voor kinderen en jongeren krijgt vorm door **het partnerschap tussen het lokaal bestuur met haar ambtenaren en politici, en kinderen en jongeren**. Samen met middenveldorganisaties en andere betrokkenen zoals ouders en andere opvoeders, kinderopvang en welzijnsorganisaties geven ze mee vorm aan een kwalitatief beleid voor jonge inwoners in de gemeente, stad of regio.

Lees meer over de brede jeugd reflex in de praktijk brengen in **deze visietekst**.

Een paar voorbeelden

1. Kindvriendelijke steden en gemeenten³ zetten de brede jeugd reflex om in de praktijk. Het zijn steden en gemeenten die ervoor kiezen om hun beleid voor kinderen en jongeren 'gedragen te verankeren' binnen het algemene beleid. Met een toolkit⁴ kan elke stad en gemeente haar kindvriendelijkheid in kaart brengen en een strategie kindvriendelijkheid uittekenen.

2. Maar ook het Netwerk Jeugd vriendelijk⁵, een samenwerkingsverband met besturen, onderzoeksinstellingen en middenveldpartners, versterkt door middel van connectie en cocreatie de kind- en jeugd vriendelijkheid in Vlaamse steden en gemeenten.

3. De Stad Gent, sinds de jaren 2000 pionier in speelweefselbeleid, werkte **een toekomstvisie op kinderen en jongeren in publieke ruimte uit**. Die duidelijke keuze vertrok vanuit de ambitie in het bestuursakkoord 2019-2024 en staat vermeld in de Structuurvisie 2030, Ruimte voor Gent.⁶ De jeugddienst werkte hier jaren rond, en nam andere diensten en ontwerpers mee in de opmaak van de nota. In die 'Toekomstvisie kinderen en jongeren in de publieke ruimte' leggen ze **expliciet de link met andere beleidsdomeinen en andere beleidsinstrumenten**, maken ze van het speelweefsel een 'kind- en tienerweefsel' én

verbreiden ze zo het perspectief nog meer richting tieners en jongeren. De Stad Gent streeft naar een netwerk op maat van (jonge) bewoners dat plaatsnemen van betekenis op een veilige en aangename manier met elkaar verbindt. De focus bij tieners ligt bijvoorbeeld op het creëren van ontmoetingsplekken, waar ze zich veilig voelen en op hun eigen manier de stad kunnen ontdekken. De visie toont hoe een kind- en jongerenstad een stad is die goed kan zijn voor alle leeftijden. Ze dient als een van de inspiratiebronnen voor de verschillende beleidsdomeinen en -ambities van Gent. De nota wil daarom in de eerste plaats verbindend werken en geen extra kaders opleggen, want dat zou belemmerend werken.⁷

4. De Grote Trek, Stad Gent.⁸

Via een samenwerking tussen het Mobiliteitsbedrijf en de jeugddienst betreft het project De Grote Trek kinderen en jongeren bij het mobiliteitsbeleid en de herinrichting van het openbaar domein van de stad Gent.

↪ Zie FICHE 3.

De Grote Trek, © Jeugddienst Stad Gent

5. Anzegem en zijn visie op publieke ruimte

Kleinere gemeenten, zoals het West-Vlaamse Anzegem, met 15.223 inwoners, lopen niet achter. Anzegem werkte samen met een stuurgroep een visie op publieke jeugdruimte uit en zet in op ontmoeting, dialoog en samenwerking op publieke ruimte op maat van kinderen en jongeren te creëren. Ze werken daarvoor nauw samen met verschillende gemeentediensten.

↪ Lees er meer over in FICHE 14.

Kind- en tienerweefsel als planningslaag

Centraal bij de creatie van **kind- en jeugdriendelijke publieke ruimte staat het idee dat het méér is dan 'een plek voor jeugd'**. We willen een coherent weefsel uitbouwen van alle formele en informele plekken die betekenis hebben voor kinderen, jongeren en jeugdwerk. Die betekenisvolle plekken **moeten kwalitatief verbonden zijn**, zodat kinderen, jongeren en jeugdwerk vlot van het geheel van plekken gebruik kunnen maken en van de ene naar de andere belevingsvolle plek kunnen 'hoppen', via veilige, aangename en prikkelende routes.

Heel wat gemeenten werken, om dat behapbaar te maken, een **visuele speelweefselkaart** uit: een overzicht van speelruimtes en hangplekken in de gemeente en de routes ernaartoe. Die kaart dient vaak als basis om te oordelen of de huidige plekken goed gelegen en verspreid zijn in de gemeente. **Het kind-, tiener- of jongerenweefsel kun je opvatten als een eigensoortige 'planningslaag'**, met een eigen logica. Het is noodzakelijk om die eigen logica vanuit het perspectief van de jeugd (en dus mét kinderen en jeugd) in kaart te brengen en te ontwerpen. Dat kan natuurlijk niet zonder die jeugdplanningslaag in relatie te zien tot andere deelstructuren (bijv. groen-blauwe structuur, mobiliteitsstructuur, recreatieve structuur ...) en doelgroepen. Maar door ze apart in beeld te brengen, kan ze geïntegreerd worden in een ruimer planningsverhaal.

Aangezien kinderen enerzijds en tieners en jongeren anderzijds een andere actieradius hebben, ziet een kindweefsel en tienerweefsel er ook wat anders uit, maar de onderliggende logica en doelstelling is dezelfde: het moet een **'hecht' weefsel worden met kwalitatieve plekken en verbindingen, met zo weinig mogelijk drempels en barrières.**

"De gemeente heeft in het verleden alles in beton en steen gemaakt. Het is nu aan de gemeente om dat te veranderen."

Tiener en deelnemer van project Plan K²

Speelweefselkaart Lille

In 2020 en 2021 ontwikkelde de gemeente Lille samen met Kind en Samenleving een **speelweefselplan⁹** van haar grondgebied. Een goed speelweefselplan kijkt verder dan alleen de speelruimten. Het plan maakt ook verbinding met andere gemeentelijke beleidsplannen, studies en beleidstrajecten, zoals het mobiliteitsplan en trage wegen. Naar aanleiding van de resultaten van het speelweefselplan engageerde de gemeente zich om ook jaarlijks enkele plekken onder handen te nemen.

↪ Lees meer over een van die sites, de Kleine Wildernis, op FICHE 12.

© gemeente Lille

Wil je hier meer over lezen?

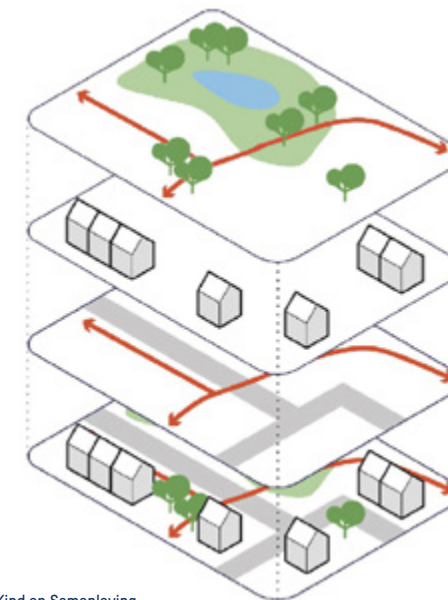
- Meer uitleg over speelweefsel door Kind en Samenleving¹⁰.
- De Kids-Gids. Samen met kinderen en jongeren de stad van morgen plannen. Hogeschool Gent. 2016. Garant¹¹.
- Van buitenspelval naar buitenspeelbeleid. Webartikel door Kind en Samenleving¹²

Speelruimtebeleid 2.0

Al geruime tijd zetten lokale besturen in op een **kwaliteitsvol speelruimtebeleid**, vaak onder de vorm van kind-, tiener- en/of speelweefselplannen. Toch ligt er **nog werk op de plank**. Lokale besturen voeren vaak een vrijetijdsbeleid dat weinig of geen verbinding maakt met bredere sociaalruimtelijke uitdagingen en dat onvoldoende is ingebed in een integraal omgevingsbeleid (met aandacht voor omgeving, natuur en water, mobiliteit, recreatie ...). De focus ligt dan eenzijdig op buurtterreintjes, op de aankoop en het onderhoud van speeltoestellen of op de veiligheid ervan.

Het beseft dat het integraler (en kindvriendelijker) kan én moet, begint lokaal wel meer en meer door te dringen. **De tijd is rijp voor anders en beter.**

VOORBEELD: Tot voor kort kende Dilbeek geen heuse beleidsaanpak voor ruimtelijke speelmogelijkheden en kindvriendelijke publieke ruimte. Maar Dilbeek is een forse wending aan het nemen. Er is recent een intern traject opgezet, met als resultaat een **visie en beleidsplan voor kwalitatieve en duurzame publieke ruimte.**¹³

© Kind en Samenleving

3 Zie bron 29, in bijlage 5

4 Zie bron 30, in bijlage 5

5 Netwerk Jeugdriendelijk: <https://sites.google.com/view/netwerkjeugdriendelijk/homepage>

6 Zie bron 31, in bijlage 5

7 Zie bron 32, in bijlage 5

8 Zie bron 33, in bijlage 5

9 <https://www.lille.be/speelweefselplan>

10 <https://k-s.be/ruimte-omgeving/speel-en-tienerweefsel/speelweefsel/>

11 <https://hogent.be/projecten/kids-gids/>

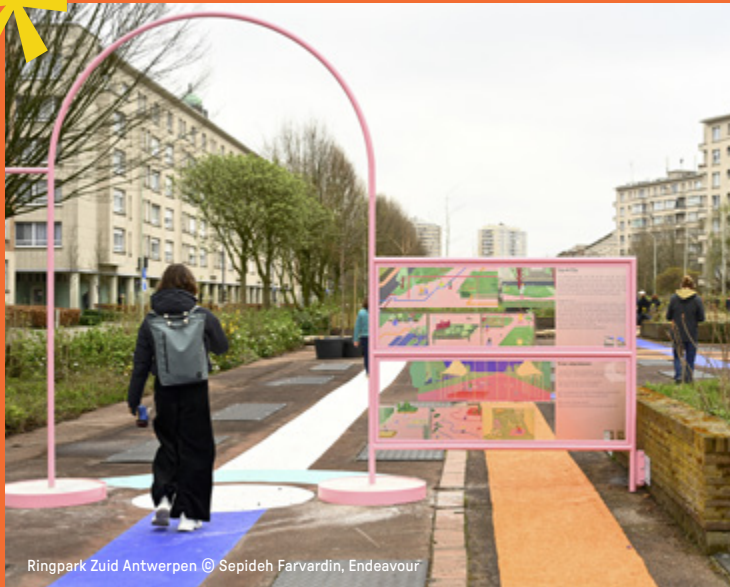
12 <https://ksmagazine.org/wp-content/uploads/2022/06/Johan-Meire-Laatste-kind-op-straat.pdf>

13 <https://ksmagazine.org/2023/12/11/dilbeek-maakt-komaf-met-aanwaaibeleid/>

6. Inspiratie voorbeelden

Wat volgt zijn een 22 straffe voorbeelden. Die kun jij als *fire starter* gebruiken om je eigen participatieve ruimteproces in gang te steken of beter te maken. Ze tonen stuk voor stuk hoe je door kinderen en jongeren te betrekken in ruimtelijk processen een verschil kunt maken voor hun welbevinden en dus voor dat van iedereen.

Ringpark Zuid Antwerpen © Sepideh Farvardin, Endeavour

Selectie aan voorbeelden

Praktijken kun je niet zomaar kopiëren, daarom hebben we aandacht voor zoveel mogelijk diverse projecten. Die praktijken werden voorgesteld door onze partners en geselecteerd op basis van een aantal kaders en criteria, waaronder:

- **De diversiteit van het schaalniveau van het project.** Van landelijk naar straatniveau: dat stelt telkens andere uitdagingen.
- **De diversiteit aan omgevingen:** van plattelandsgemeente, over randgemeente, stad tot grootstad. Elk heeft zijn eigen waarde.
- **Het type project:** plein, park, speeltuin, speelgroen, terrein bij jeugdinfrastructuur, speelweefsel, speelplaats, oversteekplek, ontmoetingsplek, semipublieke ruimte, gedeelde ruimte, inclusieve plek, intergenerationele plek, overgang publiek-private ruimte
- **De verschillende opdrachtgevers en partners:** van overheden, over middenveldorganisaties en private partners, tot initiatieven van burgers en kinderen en jongeren zelf.
- **De beoogde doelgroep:** kinderen, jongeren, jongvolwassenen, divers van gender, al dan niet met specifieke achtergronden, noden en/of beperkingen.

- **De diversiteit aan methodieken** gericht op participatie van kinderen en jongeren. Van conceptueel, tot zeer concreet.
- **De inzet van het project in bepaalde ontwerpfasen¹:**

FASE 0: bewustwording

(signalen, klachten, opportuniteiten komen aan de oppervlakte)

FASE 1: analyse en projectdefinitie

(plan van aanpak en timing / eerste context- en probleemanalyse en scopedefiniëring)

FASE 2: verbeelden en ontwerpen

(diepgaande contextanalyse / scenario's uitwerken en toetsen / opmaak voorontwerp)

FASE 3: aftoetsen en bijsturen

(voorontwerp bijsturen op basis van feedback op voorontwerp)

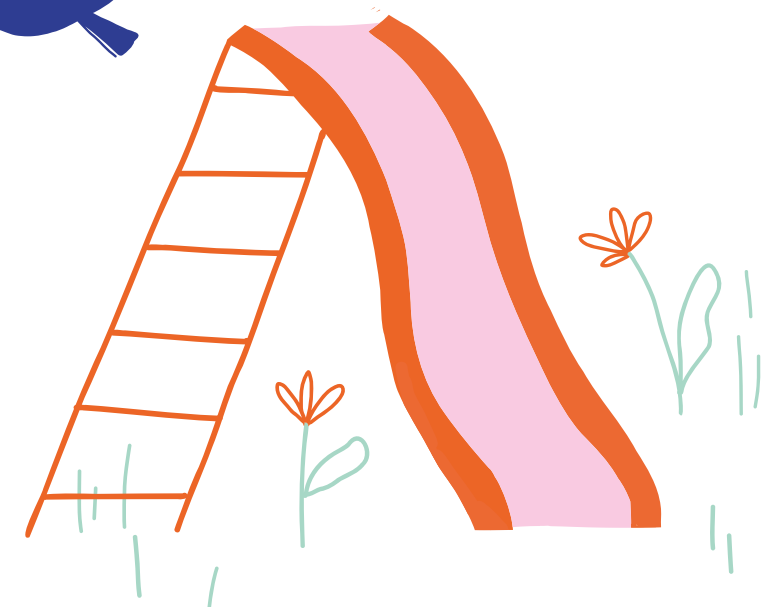
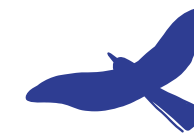
FASE 4: realisatie

(uitvoering van het project)

FASE 5: gebruik en medebeheer

(effectief gebruik).

Ten slotte krijg je er bij deze fiches meteen een netwerk bij van geëngageerden die net zoals jij, participatie met kinderen en jongeren meer dan een kans willen geven.

¹ Zie bron 17, in bijlage 5

Een overzicht

Fiche 1: Groeningepark Kortrijk	P.44
Fiche 2: Park aan de Ninoofsepoort, Brussel	P.46
Fiche 3: De Grote Trek, Gent	P.48
Fiche 4: Exclusief Inclusief: Jongeren bouwen de stad, Gent	P.50
Fiche 5: Plan K: Participatie van tieners bij de uitvoering van het Vlaams klimaatadaptatieplan	P.52
Fiche 6: Praatkaarten over het Ruimterapport voor jongeren	P.54
Fiche 7: Wij zijn Ruimte	P.56
Fiche 8: Participatie van kinderen en tieners bij de opmaak van een ruimtelijke visie en het provinciale RUP 'Afbakening kleinstedelijk gebied Geraardsbergen'	P.58
Fiche 9: Meisjes en de publieke ruimte	P.60
Fiche 10: Ringpark Zuid Antwerpen	P.62
Fiche 11: Groene speeldorpen – Hamont Achel	P.64
Fiche 12: Kleine Wildernis Gierle / Lille	P.66
Fiche 13: Van binnentuin tot deeltuin voor de buurt. Jongeren van Vagevuur vzw gaan participatief aan de slag - Lokeren	P.68
Fiche 14: De Hangmakers in actie	P.70
Fiche 15: Sportplek park Geeren-Zuid Breda	P.72
Fiche 16: Park West Molenbeek	P.74
Fiche 17: Pukplein - Breda	P.76
Fiche 18: Groenblauw schoolplein Kindcentrum De Vlinder - Rotterdam	P.78
Fiche 19: Driehoekspark - Rotterdam	P.80
Fiche 20: Natuurspeeltuin aan de Kerkstraat - Oud Gastel	P.82
Fiche 21: SamenSpeelplek Wezemaal - Hoeven	P.84
Fiche 22: Schoolplein van basisschool 't Bossche Hart	P.86

Leeswijzer

Via deze matrix kun je snel op zoek naar een project dat aansluit bij jouw interesse of eigen toekomstige uitdaging. Elk nummer in deze matrix kreeg een specifieke plek in het schema en komt overeen met een fiche met hetzelfde nummer (zie lijst hiernaast).

Je kunt daarbij zowel starten vanuit de ontwerpfase als vanuit het planniveau van de ruimtelijke uitdaging. Ten slotte kun je ook op basis van de beoogde doelgroep gericht naar de juiste fiches gaan.

De inspiratiefiches zijn zo opgesteld dat ze je hopelijk triggeren om meer informatie op te zoeken over het project of je uitdagen om contact op te nemen met een van de aangegeven contactpersonen.

Klopt bepaalde informatie niet (meer)? Laat het ons weten, dan passen we die aan in de digitale versie.

Veel leesplezier en succes met het betrekken van kinderen en jongeren in jouw ruimteproject!

Matrix inspiratievoorbeelden PLAYces

Kinderen (tot en met 12 jaar)	1, 2, 3, 5, 7, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22
Jongeren (12-18 jaar)	2, 3, 5, 6, 8, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 21
Jongvolwassenen (18-25 jaar)	2, 4, 6, 10, 12, 14, 16
Jeugdwerkorganisatie of Jeugdraad trekker of betrokken	2, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 15
Vlaanderen en Brussel	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16
Nederland	15, 17, 18, 19, 20, 21, 22

		ONTWERPFASE					
		FASE 0 Bewustwording	FASE 1 Analyse en projectdefinitie	FASE 2 Verbeelden en ontwerpen	FASE 3 Aftoetsen en bijsturen	FASE 4 Realisatie	FASE 5 Gebruik en medebeheer
PLAN NIVEAU	Andere	6					
	Landelijk (Vlaanderen/ Nederland)	6, 14	14		5	5	
	Bovenlokaal		8	8	8		
	Gemeente of stad	3, 4, 12, 14, 16	3, 4, 8, 12, 14, 16	2, 4, 8, 11, 12, 16, 21, 22	4, 5, 8, 11, 12, 16, 21, 22	5, 11, 12, 16, 21, 22	11, 12, 16, 21
	Wijk	3, 7, 12, 15, 16, 17, 20	3, 7, 9, 10, 12, 16, 17	1, 2, 7, 9, 10, 12, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22	1, 7, 12, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22	1, 7, 12, 16, 17, 18, 19, 21, 22	1, 7, 12, 15, 16, 17, 18, 20, 21
	Straat/plein	3, 7, 13, 17, 20	3, 7, 17	2, 7, 13, 17, 18, 19, 21, 22	7, 13, 17, 18, 19, 21, 22	7, 17, 18, 19, 21, 22	7, 17, 18, 20, 21

Groeningepark Van parking naar park

— KORTRIJK

Start/einde van het project
2020-2023

Locatie
Kortrijk

Niveau
◊ Wijkniveau

Type project
◊ Park
◊ Speelplaats
◊ Oversteekplek
◊ Ontmoetingsplek
◊ Gedeelde ruimte
◊ Intergenerationele plek

Opdrachtgever
Stad Kortrijk

Betrokken partners
◊ Basisschool Sint-Jozef Kortrijk
◊ Woonzorgcentrum Sint-Carolus
◊ Buurtbewoners
◊ Bureau Cnockaert en landschaps-architecte Katinka 'T Kindt
◊ Aannemer Growebo
◊ Projectteam Stad Kortrijk (publieke ruimte, gebiedswerking, jeugd)

↔ **Online link Projectpagina**

↔ **Video**

Contactpersoon voor dit project
Hannes Vanmeenen (stad Kortrijk)

Korte omschrijving

Stad Kortrijk levert veel inspanningen om de stad aantrekkelijker te maken. Parking Groeningelaan vergroenen behoort tot een van de vele acties. Met die vergroening creëren we extra zuurstof voor de binnenstad en maken we die klimaatbuuster (beter bestand tegen aanhoudende hitte en minder gevoelig voor wateroverlast). Het project werd geselecteerd binnen het subsidietraject 'Vlaanderen breekt uit' van Departement Omgeving.

Tijdens het ontwerpproces betrokken we de ruime buurt in verschillende stappen. We experimenteerden met tijdelijke functies, vroegen input voor de invulling van verschillende zones via een digitaal inspraakplatform, lanceerden een praatplan en organiseerden een infomoment.

Twee jaar experimenteren met tijdelijke invulling, waarbij we de kinderen uit de aangrenzende basisschool actief betrokken, bleek uitdagend en intensief, maar ook zeer effectief. Via testopstellingen voelden we goed aan welke ingrepen succesvol waren en welke we dus het best konden meenemen in het definitieve ontwerp.

Wat is de meerwaarde en/of de kracht van dit project?

- › We konden en mochten testen en experimenteren wat werkte. Tijd en middelen waren daarvoor voorzien.
- › De kinderen reikten de ideeën aan. Samen met hen gingen we op zoek naar partners om dat in de praktijk om te zetten.
- › De kinderen, de school en de buurt voelden zich door de testperiode steeds meer betrokken en mede-eigenaar van het project. Ook na de definitieve aanleg zal de school het park blijven gebruiken.
- › Bewoners van het woonzorgcentrum kijken nu uit op spelende kinderen (in plaats van een parking) of rollen bij mooi weer rechtstreeks het parkje in. Een boost voor het welbevinden. Het parkje zorgt letterlijk voor een 'intergenerationele verbinding' tussen kinderen uit de school en bewoners van het woonzorgcentrum.

“Een tijdelijke invulling zorgt ervoor dat je veel gefundeerder beslist hoe je bepaalde ruimtes inricht. Door samen met de eindgebruikers verschillende invullingen uit te testen, kom je veel meer tegemoet aan reële noden én voorkom je zware investeringen die later misschien onnodig bleken.

Door verschillende soorten gebruikers tijdens het ontwerpproces samen te brengen leer je ook de belangen van de ander kennen. Het mede-eigenaarschap, het begrip en het vertrouwen dat daardoor groeit, zorgt dat gebruikers zich nadien mee verantwoordelijk voelen voor een goed beheer en gebruik van de ruimte. En voor ontwerpers is het dankbaar om nadien te zien dat hun ontwerp echt inspeelt op wat gebruikers nodig hebben.”

Opening Groeningepark - © Axel Bert

Wie was de concrete doelgroep of leeftijdsgroep?

Leerlingen van de school, kinderen van buurtbewoners ...

Op welke manier werden kinderen en jongeren sterk betrokken?

Eigenaarschap door:

- › Mee voorstellen aan te leveren voor de (tijdelijke) invulling.
- › De tijdelijke invulling uit te testen.
- › Mee te bouwen aan de tijdelijke invulling (wilgenhutten bouwen, zelfportretten schilderen die als vlagen werden opgehangen ...)

In welke fase(n?) van het ontwerpproces werden kinderen en/of jongeren betrokken?

FASE 0: bewustwording
FASE 1: analyse en projectdefinitie
FASE 2: verbeelden en ontwerpen
FASE 3: aftoetsen en bijsturen
FASE 4: realisatie
FASE 5: gebruik en medebeheer

Eventuele uitdagingen in dit project om rekening mee te houden?

Tijd, middelen en veel goesting zijn nodig om een kwalitatief traject te doorlopen:

- › Een projectteam dat gelooft in de meerwaarde van deze aanpak.
- › Een netwerk van partners die bereid zijn om extra inspanningen te leveren (activiteiten begeleiden, creativiteit om tijdelijke ingrepen te realiseren).
- › Een ontwerpteam dat met de input daadwerkelijk aan de slag gaat.

© Stad Kortrijk

Park aan de Ninoofsepoort

— SINT-JANS-MOLENBEEK

Start/einde van het project
Oktober 2019 tot oktober 2024

Locatie
Sint-Jans-Molenbeek

Niveau
◊ Straatniveau
◊ Wijkniveau
◊ Gemeente

Type project
◊ Park
◊ Ontmoetingsplek

Opdrachtgever
Leefmilieu Brussel

Betrokken partners
◊ JES Brussels
◊ Circus Zonder Handen
◊ Cultureghem
◊ Habbekrats
◊ Happy Monsters
◊ Zeefdrukatelier Jessie
◊ Cyclo
◊ Dansgroep Narcissique
◊ WAQ
◊ Recyclart
◊ Leefmilieu Brussel
◊ Gemeente Molenbeek

◊ Buurtcomité Porte de Ninove (Burgers)
◊ Buurtcomité La Poudrière (Burgers)

↪ **Online link**

Contactpersonen voor dit project
Jessica Vosters en Gitte Van Der Biest
(JES Brussels)

Korte omschrijving

In oktober 2019 startte het team Jeugdparticipatie van JES Brussels met een participatief traject aan het Ninoofsepoortpark. Dat nieuwe park bevindt zich op de grens van drie gemeenten (Stad Brussel, Sint-Jans-Molenbeek en Anderlecht). Vroeger was het een onleesbaar stukje niemandsland. Dankzij acties en lobbywerk van buurtbewoners werden er middelen vrijgemaakt om er een groene plek aan te leggen. En niet zomaar een groene plek: het Ninoofsepoortpark werd het eerste evolutieve park van Brussel. Dat betekent dat het minimaal gestructureerd is en verder vorm zal krijgen in de loop van de jaren, op basis van de noden van de buurt. Ideaal gezien is dit park nooit af, maar kan het altijd veranderd en aangepast worden afhankelijk van de veranderende samenleving en buurt.

In de zomer van 2020 richtte het team Jeugdparticipatie het park in met tijdelijke ingrepen, samen met buurtbewoners en -organisaties. Zo ondersteunden we enerzijds het mede-eigenaarschap en het proces van toe-eigening. Anderzijds lieten de tijdelijke ingrepen toe om te testen welke functies werken en welke niet.

We lichten graag ons openbaar houtatelier uit. Daarvoor maakten we samen met kinderen en jongeren van het park mobiele banken en tafels. Zo leerden we hen beter kennen, en konden we peilen naar de dynamieken in de wijk en de verwachtingen voor het park. Gedurende de hele zomer (en eigenlijk nog tot lang daarna) kon iedereen het meubilair gebruiken en ergens plaatsen naar wens. Zo konden wij een analyse maken van waar mensen in welk seizoen willen zitten en hoe de banken ten opzichte van elkaar gezet werden. En zo namen eigenlijk allerlei passanten onbewust deel aan het participatieproces!

“In de zomer van 2020, tijdens de coronapandemie, testten we functies en experimenteerden met tijdelijke interventies in het park aan de Ninoofsepoort. Veel buurtbewoners brachten hun zomer in het park door. Een eerdere analyse van de noden van jongeren en kinderen vormde de basis voor onze zomerprogrammatie, met activiteiten bij valavond. We vierden samen de zomer door te bouwen, spelen, koken en meer: een houtatelier voor banken, een tribune, openluchtcinema, en animatie met buurtorganisaties. Dit alles gaf ons waardevolle inzichten voor de toekomst.”

Wat is de meerwaarde en/of de kracht van dit project?

- › Vindplaatsgericht werken: een jeugdwerker ging vindplaatsgericht te werk en organiseerde op structurele basis animaties voor de buurt.
- › Op maat van de buurt.
- › Cocreatie en doeparticipatie: we testten samen met de buurt en parkgebruikers verschillende nieuwe functies en interventies.

Wie was de concrete doelgroep of leeftijdsgroep?

Leeftijd: 6 tot 99 jaar, maar met een bijzondere klemtoon op kinderen en jongeren. Jongeren van de buurt waren betrokken als vrijwilliger. Veel van de parkgebruikers en buurtbewoners waren Syrische Doms. Dat zijn Syriërs met een Roma-achtergrond.

Op welke manier werden kinderen en jongeren sterk betrokken?

Via structurele aanwezigheid van de jeugdwerkers, uitgebreide zomerprogrammatie in samenwerking met andere jeugdactoren uit de buurt, door jongeren van de buurt in te zetten als vrijwilliger tijdens activiteiten, enz.

In welke fase(n?) van het ontwerpproces werden kinderen en/of jongeren betrokken?

FASE 0: bewustwording
FASE 1: analyse en projectdefinitie
FASE 2: verbeelden en ontwerpen
FASE 3: aftoetsen en bijsturen
FASE 4: realisatie
FASE 5: gebruik en medebeheer

Eventuele uitdagingen in dit project om rekening mee te houden?

Het park aan de Ninoofsepoort is het eerste evolutieve park van Leefmilieu Brussel. Het park werd al snel een schoolvoorbeeld van de nood aan publieke ruimte in de stad. Zelfs zonder invulling werd het park zeer intens gebruikt.

- **Het intense gebruik leidde tot problemen:**
 - › Het gras verdween geleidelijk.
 - › Boomwortels kregen onvoldoende ruimte om te groeien.
- **De problemen ontstonden door:**
 - › Een fragiele bodemstructuur die werd aangelegd.
 - › Het intensieve gebruik door buurtbewoners.

Die bodem en de noden van de buurt waren dus geen match. Waardoor het ook voor Leefmilieu Brussel een zoektocht is hoe we onze ontwerpaanbevelingen kunnen implementeren in het park als er nu al 'te veel' mensen van dat park gebruikmaken.

Ninoofsepoort Zomer 2020 Tribune, © JES Aurélien Goubeau

De Grote Trek: Kinder- en jongerenmobiliteit

— GENT

Start/einde van het project
2022-2024

Locatie
Gent

Niveau
◊ Straatniveau
◊ Wijkniveau
◊ Gemeente

Type project
◊ Oversteekplek
◊ Andere: straten, fietspaden, kruispunten

Opdrachtgever
Mobiliteitsbedrijf, Stad Gent

Betrokken partners
◊ Mobiliteitsbedrijf Gent
◊ Jeugddienst Gent

↪ **Online link**

Contactpersonen voor dit project
Thibalt Bonte (jeugddienst Gent)
Jelena Backx

Korte omschrijving

Stad Gent bevroeg leerlingen en hun ouders over hun woon-schoolverkeer en andere vrijetijdsverplaatsingen aan de hand van een vragenlijst en een analoge kaart in de klas. De focus lag op kinderen die (hoofdzakelijk) met de fiets of te voet naar school gaan. Een grote meerwaarde is dat ze niet alleen een schoolroutekaart ontwikkelden, maar ook een groot kind- en jongeren netwerk. Een enorme investering in het verzamelen van datamateriaal.

In een workshop van maximaal één lesuur gaven de kinderen input rond vier elementen:

1. Vul de vragenlijst in (vragen over hoe ver ze wonen, welk vervoersmodi ze gebruiken, hoelang ze fietsen ...).
2. Duid je woon-schoolroute aan op de kaart (of meerdere routes).
3. Duid je vrijetijdsverplaatsingen aan op de kaart (één of meerdere routes).
4. Geef aan waar de gevaarlijke of kwalitatieve punten liggen en waarom.

Die gegevens worden in een GIS-laag gebracht waardoor alle knelpunten 'rood' kleuren.

De meldingen worden ingebracht in een geoloket voor intern gebruik bij adviseringen van ontwikkelingen van publiek domein.

De gegevens resulteren in verschillende kaartlagen: aan de hand van de routes van de kinderen kan de stad veelgebruikte segmenten identificeren en vormen ze daarmee een eerste basis voor een kind- en jongeren netwerk in de stad.

Wat is de meerwaarde en/of de kracht van dit project?

- › Twee diensten, verschillende departementen en bevoegdheden werken samen.
- › Collega's van de jeugddienst of het Mobiliteitsbedrijf kregen de input van kinderen rechtstreeks (door klasbezoeken). Daardoor zetten collega's steeds vaker de bril van kinderen en jongeren op.
- › Dataverzameling van 'softe info' ondersteunt de visie van de jeugddienst bij gesprekken met ruimtelijke diensten. Die diensten zijn het gewoon om zich te baseren op kaartlagen en GIS-kaarten. De jeugddienst bouwde bruggen door de inspraakgegevens 'in hun taal' te vertalen.
- › Door 'objectievere' data te verzamelen, kennen we de echte routes van kinderen en jongeren. Dat gaat verder dan gewoon subjectieve buikgevoelens en laat toe om de stem van kinderen en jongeren rechtstreeks mee te nemen in het Gentse beleid.

“Voornamelijk oudere kinderen nemen 's ochtends en 's avonds regelmatig andere routes. 's Ochtends kiezen ze voor efficiëntie. 's Avonds voor gezelligheid of ze passeren nog aan het huis van klasgenoten. Auto's blijven de grote boosdoener. Ze rijden bijna altijd te snel. Kruispunten met een moeilijke zichtbaarheid (zowel zien wat er komt als gezien worden door anderen) zijn het grootste struikelblok. We houden er echt niet van om de rijweg te delen met auto's en willen dus liever op een apart fietspad fietsen. Het valt ook op dat vooral de grote steenwegen kruisen een probleem vormt en dat wij als stad daar geen bevoegdheid hebben, maar afhankelijk zijn van Vlaanderen.”

Wie was de concrete doelgroep of leeftijdsgroep?

Schoolgaande kinderen en jongeren tussen 10 en 14 jaar.

Op welke manier werden kinderen en jongeren sterk betrokken?

Ze gaven rechtstreekse input en er werd geluisterd. Hun stem zit dus verankerd in toekomstige projecten van de wegdienst, het Mobiliteitsbedrijf en andere stedenbouwkundige diensten.

In welke fase(n?) van het ontwerpproces werden kinderen en/of jongeren betrokken?

FASE 0: bewustwording
FASE 1: analyse en projectdefinitie
FASE 2: verbeelden en ontwerpen
FASE 3: aftoetsen en bijsturen
FASE 4: realisatie
FASE 5: gebruik en medebeheer

Eventuele uitdagingen in dit project om rekening mee te houden?

- › Dit onderzoek voegt opnieuw een GIS-laag toe aan ruimtelijke planning. We moeten er wel nog altijd een menselijk verhaal aanhangen. Een collega die het verhaal brengt, is dus noodzakelijk. Het lijkt ons niet opportuun om kinderen en jongeren louter te vertalen in data.
- › Heel intensieve tijdsinvestering door de dataverwerking. Niet evident om zomaar te herhalen.

© Stad Gent

© Stad Gent

Exclusief Inclusief Jongeren bouwen de stad

— GENT

Start/einde van het project
2023-2024

Locatie
Gent

Niveau
◊ Gemeente

Type project
◊ Ontmoetingsplek
◊ Inclusieve plek

Opdrachtgever
Stadsbouwmeester Gent

Betrokken partners
◊ Team stadsbouwmeester (SBM)
◊ Team European Youth Capital, jeugddienst
◊ Team integraal jeugdbeleid jeugddienst (subteam jeugdruimte)
◊ UGent | KU Leuven | HOGENT
◊ Broei vzw
◊ Architectuurvereniging Archipel vzw

↪ **Online link**

Contactpersonen voor dit project
Laura Thys, Thibalt Bonte, Bregje Provo en Peter Vanden Abeele (team stadsbouwmeester – stad Gent)

Korte omschrijving

In kader van GEYC (Ghent European Youth Capital) en de driejaarlijkse Gentse Architectuurprijs plande de SBM (stadsbouwmeester) om de blik van jongeren op de stad voorop te zetten. Als jongeren vandaag wordt gevraagd om mee te werken aan ruimtelijke kwesties, betekent dat meestal gewoon louter feedback geven over plannen van beleidsmakers, stadsdiensten of ontwikkelaars. Met dit project formuleren en maken jongeren zelf ontwerpvoorstellen vanuit hun eigen noden, om zo richting te geven aan de toekomst van Gent. De ontwerpmanifestatie viel uiteen in zeven activiteiten:

1. Een inspraaktraject met vijftig diverse jongeren over wat ze nodig hebben om zich welkom/thuis te voelen in de publieke ruimte / publieke gebouwen.

2. Alle ontwerpopleidingen in Gent gaan aan de slag met de geformuleerde uitdagingen in hun atelierwerking van de scholen en koppelen resultaten terug aan het team van de stadsbouwmeester.

3. Een gezamenlijke door studenten geleide projectweek van alle architectuuropleidingen waarbij kennisuitwisseling en veldwerk in de stad centraal staan.

4. Archipel (koepelorganisatie voor architecten) organiseert **een gratis studiedag rond jongeren in de stad** waar heel wat jonge toekomstige ontwerpers zich laten inspireren.

5. We bouwen verder op en gaan dieper in op de uitdagingen tijdens het tweedaagse congres 'Exclusief Inclusief' waar we jeugdwerk, architecten en beleidsmakers verbinden.

6. Voor de uitreiking van de architectuurprijs bestaat de publieksjury in 2024 volledig uit jongeren die deelnamen aan de voorgaande activiteiten. Team jeugdruimte van de jeugddienst zorgt voor de trajectbegeleiding van de jongerenjury.

7. Oktober: Archipel cureert een **overzichtsexpo van het hele Exclusief Inclusief-verhaal**.

"Ik ben trots op mezelf dat ik vandaag veel kon zeggen over jong zijn in de stad. Ik dacht dat ik niets zou vinden. Ik praat daar eigenlijk toch veel over met mijn vrienden, maar we voelen ons machteloos."

Gentse bouwmeester - © Stad Gent

Wat is de meerwaarde en/of de kracht van dit project?

- › De stadsbouwmeester krijgt directe input van jongeren en hoe ze de stad ervaren. Ze hebben geen ervaring in inspraak en zijn geraakt door de persoonlijke verhalen. Team SBM erkent de nood aan inspraak.
- › Team jeugdruimte en de jeugddienst van stad Gent hebben er een krachtige partner bij die mee hun schouders zet onder het belang van kinderen en jongeren in de stad.
- › Jongeren hebben uitdagingen geformuleerd waar een jaar lang rond gewerkt werd. 50 jongeren werden bevroegd en formuleerden uitdagingen, 600 studenten werkten op de uitdagingen. 100 bezoekers namen deel aan de studiedag van Archipel, 120 jeugdwerkers, architecten en beleidsmakers namen deel aan het congres. 20 jongeren maken deel uit van de publieksjury.
- › Ook architecten ontdekken de kinder- en jongerenbril en ontdekken hoe ze samen kunnen ontwerpen of wat, minstens, het belang is om hen te betrekken.
- › Dit project brengt een nieuw netwerk tot stand tussen het jeugd-, onderwijs-, culturele en professionele veld rond architectuur in Gent. Het doel: het netwerk duurzaam bestendigen, reële transformaties in de stad bespoedigen en het advies van jongeren bij ruimtelijke projecten beter structureel inbedden in de toekomst.

Wie was de concrete doelgroep/leeftijdsgroep?

Tieners tussen 15 en 21 jaar. Specifiek jongeren uit verschillende wijken of verenigingen om voor een diverse groep te zorgen.

Op welke manier werden kinderen en jongeren sterk betrokken?

- › De vijftig jongeren kregen rechtstreeks de kans om hun mening te formuleren. Hun mening vormde dus de basis voor het hele project.
- › Heel wat toekomstige architecten (studenten) gingen aan de slag met die uitdagingen. Zij zullen morgen onze stad bouwen en denken nu al na over drempels.
- › De juryleden van de publieksjury geven via de toonaangevende Gentse Architectuurprijs aan wat zij belangrijk vinden.

In welke fase(n?) van het ontwerpproces werden kinderen en/of jongeren betrokken?

FASE 0: bewustwording
FASE 1: analyse en projectdefinitie
FASE 2: verbeelden en ontwerpen
FASE 3: aftoetsen en bijsturen
FASE 4: realisatie
FASE 5: gebruik en medebeheer

Eventuele uitdagingen in dit project om mee rekening te houden?

- › Team stadsbouwmeester denkt in erg lange termijnen, jongeren doen dat niet (altijd).
- › We moeten bouwen voor de groep die nu gebruikmaakt van onze ruimte.
- › Bij aanvang hadden andere projectleden verwacht dat jongeren met erg complexe vraagstukken zouden aandragen, maar eigenlijk stellen ze dooederlijke en simpele vragen: krijgen we een plek waar we onszelf mogen zijn?

Plan K - Participatie van tieners bij de uitvoering van het Vlaams klimaatadaptatieplan

“De gemeente heeft in het verleden alles in beton en steen gemaakt. Het is nu aan de gemeente om dat te veranderen.”

Start/einde van het project

januari tot juni 2024

Locatie

Kan in elke gemeente of stad worden toegepast.

Niveau

◇ Gemeente
◇ Vlaams

Type project

Het gaat in het algemeen over participatie in klimaatbeleid, meer bepaald klimaatadaptatie. Dat past het project toe op woonomgevingen en de publieke ruimte (pleinen, parken, speelterreinen, straten, enz.).

Opdrachtgever

Vlaamse overheid, Departement Omgeving in samenwerking met Departement Jeugd en De Ambrassade

Betrokken partners

◇ Departement Omgeving
◇ Departement Cultuur, Jeugd en Media
◇ De Ambrassade
◇ KeKi
◇ Diverse spelers in het veld (jeugddiensten, planners)
◇ Gemeente Liedekerke
◇ Basisschool De Boomgaard, Liedekerke
◇ Heilig-Hart & College Halle

Online link

Contactpersonen voor dit project

Wouter Vanderstede (Kind & Samenleving)
Laura Sallaerts (Departement Omgeving)

Korte omschrijving

Plan K is onderdeel van het leertraject Toekomst aan het Woord waarin is verkend hoe we kinderen en jongeren een stem kunnen geven in abstracter omgevingsbeleid. Denk aan beleidsplannen, regelgeving of instrumenten waarmee de Vlaamse maar ook andere overheden de contouren uitzetten voor de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving. Het omgevingsbeleid is vaak gebaseerd op specifieke kennis en maakt gebruik van strategische doelen, concepten en ontwikkelingsprincipes die voor kinderen en jongeren soms niet direct invoelbaar zijn. Toch kunnen beleidskeuzes een grote impact hebben op hun dagelijkse leven.

Het Vlaams klimaatadaptatieplan is een voorbeeld van een abstract beleidsplan. Hoe kun je dat bevattelijk maken en voorleggen aan tieners? Hoe betrek je tieners bij de uitvoering van dat beleidsplan? Hoe ga je met tieners in dialoog over het klimaatadaptatiebeleid?

De opdrachtgevers zochten een antwoord op die vragen aan de hand van het model van de participatiecirkel van KeKi. Het was de start van een intensief traject over beleidsparticipatie en klimaatadaptatie, dat we samen met Kind & Samenleving uitvoerden. Tijdens vijf sessies werden ook kinderen en jongeren betrokken tussen de 11 en 16 jaar. Daarnaast zijn diverse partners uit het werkveld geconsulteerd.

Het traject van zes maanden leidde tot Plan K. De ‘K’ in de titel staat voor kinderen, jongeren en klimaatadaptatie. Het eindresultaat is een pakket, bestaande uit **een gids en vier methodieken om met tieners (ca. 11 tot 16 jaar) in dialoog te gaan over klimaatadaptatie, biodiversiteitsherstel en duurzame ruimtelijke transformaties van de leefomgeving**. Evenwicht tussen participatie en educatie vormde het centrale uitgangspunt voor de ontwikkeling van het pakket.

© David Legréve. Kind en Samenleving

Wat is de meerwaarde en/of de kracht van dit project?

Gedurende dit project onderzochten we hoe tieners tegenwoordig denken over klimaatadaptatie en hoe kinderen en jongeren hierover tot volwaardige dialoog kunnen komen met beleidsmakers en planners. Het was een experimenteel testtraject, waarbij verschillende aanpakken en methodieken zijn ontwikkeld en getest. Tijdens het testtraject bleken de volgende uitgangspunten en krachtlijnen cruciaal te zijn als voorbereiding voor een échte dialoog tussen tieners, ontwerpers en beleid:

- **De erkenning van kinderen en jongeren als volwaardige actors** vormde het centrale uitgangspunt van dit project. Dat loonde om tot een kwalitatieve dialoog en uitwisseling te komen over klimaatadaptatie.
- **Vertrekken vanuit de onmiddellijke leefomgeving** Tieners laten nadenken en in dialoog laten treden met beleid lukt het best als je vertrekt vanuit hun eigen leefomgeving. Om klimaatadaptatie te begrijpen, heb je natuurlijk wel abstract systeemdenken nodig, want klimaatverandering is een complex samenspel van allerlei factoren. Maar bij een theoretische uitleg zagen we de aandacht van kinderen en tieners exponentieel toenemen wanneer we lokale voorbeelden ter sprake brachten.
- **Ontwikkeling van een tussentaal** Voor dialoog heb je een taal nodig om elkaar goed te kunnen begrijpen: een soort ‘tussentaal’ tussen tieners enerzijds en planners en beleidsmakers anderzijds. Om die tussentaal te ontwikkelen hanteerden we een aantal strategieën:
 - › een vocabularium gebruiken dat aansluit bij de leefwereld;
 - › concrete voorbeelden van klimaatadaptatie groeperen en abstracter benoemen;
 - › tieners zelf verbanden laten zoeken om tot systeemdenken te komen;
 - › abstracte en technische begrippen visualiseren, bijvoorbeeld met ‘klimaatpictogrammen’ en ‘klimaatpictogrammen’.
- **Perspectiefwissels** Ook perspectiefwissels zijn een interessante strategie om tot een volwaardige dialoog over klimaatadaptatie te kunnen komen tussen beleidsmakers en (jonge) burgers. In grote lijnen gaat het om twee soorten perspectiefwissels:
 - › Naar een toekomstdenken: dat introduceerden we aan de hand van een scenariospel.
 - › Van individueel perspectief naar planningsperspectief (en terug): in een ontwerpvoering lieten we de tieners switchen tussen hun individuele woonperspectief en het perspectief van de planner/beleidsmaker.

Wie was de concrete doelgroep of leeftijdsgroep?

Leeftijd: 11-15 jaar, leerlingen 6de leerjaar en 4de middelbaar.

Op welke manier werden kinderen en jongeren sterk betrokken?

De tieners werden via verschillende methodieken betrokken. De testsessies lieten toe om tot een doordachte en samenhangende opbouw te komen:

- **In de eerste twee methodieken staan educatieve doelstellingen centraal.**
 - › Methodiek 1 omvat een inhoudelijke introductie tot klimaatadaptatie. Je zou dat een echte ‘les’ kunnen noemen.
 - › Methodiek 2 is een scenariospel waarbij kinderen en jongeren inzichten en ervaringen opdoen over duurzame ruimtelijke (woon)keuzes en mobiliteit.
- **Methodiek 3A en 3B zijn ontwerpmethodieken, waarin participatie een grote rol speelt.**
 - › Methodiek 3A omvat het ontwerpen van een nieuwe klimaatbestendige (woon)wijk. Standaard zijn er drie fictieve ontwikkelingslocaties voorzien, maar je kunt hier ook een concrete ruimtelijke case nemen voor concrete participatie.
 - › Methodiek 3B omvat het klimaatbestendig maken van bestaande plekken in de gemeente (ofwel fictief, ofwel binnen een beleidsproject).

De methodieken bleken een ideale voorbereiding om de tieners daarna een diepgaande dialoog met beleidsverantwoordelijken (schepenen (wethouders), stedenbouwkundige ambtenaren, projectleiders) te kunnen laten aangaan.

In welke fase(n?) van het ontwerpproces werden kinderen en/of jongeren betrokken?

FASE 0: bewustwording
FASE 1: analyse en projectdefinitie
FASE 2: voorbeelden en ontwerpen
FASE 3: aftoetsen en bijsturen
FASE 4: realisatie
FASE 5: gebruik en medebeheer

Eventuele uitdagingen in dit project om rekening mee te houden?

In de methodieken is naar evenwicht gezocht tussen educatie en participatie.

Tijdens alle methodieken ontstaan vaak interessante gesprekken:

- › tussen tieners onderling
- › tussen tieners en inspraakbegeleiders
- › tussen tieners en beleidsmakers/planners.

Het is een uitdaging om alle uitspraken en overwegingen van tieners te captureren en in te zetten voor een beleidsadvies. Daarom worden daar in het pakket ook tips rond meegegeven. Maar het vergt ook de inzet van verslaggever(s) en observator(en) om de rijkdom volop te vatten.

Praatkaarten voor jongeren over het Ruimterapport

— GENT

Start/einde van het project

2022–2023

Locatie

Kan in elke gemeente of stad worden toegepast.

Niveau

◊ Landelijk

Type project

◊ Ruimtelijke planning

Opdrachtgever

Vlaamse overheid: Departement Omgeving

Betrokken partners

◊ De Ambrassade
◊ Departement Omgeving
◊ Kind & Samenleving
◊ Vereniging Leerkrachten Aardrijkskunde (VLA)

Online link

Contactpersoon voor dit project

Simon Thys (Common Ground)

Korte omschrijving

De RuRa-praatkaarten zijn een educatief product om jongeren bewust te maken van de ruimte waarin zij wonen, werken en ontspannen. RuRa staat voor Ruimterapport en beschrijft de omgeving in Vlaanderen aan de hand van cijfers. Het vertelt hoeveel plek we innemen, wat daar de gevolgen van zijn, en hoe we de omgeving duurzamer kunnen inrichten en gebruiken.

De praatkaarten zijn speciaal ontwikkeld voor jongeren vanaf 16 jaar. Je kunt ze gebruiken in de klas als aanvulling op al bestaand lesmateriaal over de ruimte in Vlaanderen. Er zijn verschillende soorten praatkaarten. **Verkeningskaarten** geven je meer informatie over het behandelde thema. **Quizkaarten** tonen een meerkeuzevraag op de voorkant en het juiste antwoord op de achterkant. **Reflectiekaarten** zetten je zelf aan het denken rond het thema.

Het format nodigt je uit om als leerkracht of begeleider een eigen spel samen te stellen. Afhankelijk van de doelgroep, de thema's waarover je wilt spreken, de hoeveelheid tijd, de locatie of middelen, kun je de praatkaarten inzetten om over de ruimte in Vlaanderen bij te leren of duiding te geven. Ook voor beleidsmakers zijn die praatkaarten handige tools om snel bij te leren of om na te denken over een ruimtethema.

“De praatkaarten geven leerlingen een goed inzicht over de ruimte in Vlaanderen. Bovendien zijn ze handig en makkelijk in gebruik, ze geven mij als leerkracht de flexibiliteit om ze in te zetten bij mijn lessen.”

Praatkaarten © Common Ground

Wat is de meerwaarde en/of de kracht van dit project?

- ◊ De praatkaarten zijn een product om met jongeren op een bevattelijke en speelse manier te werken rond duurzaam ruimtegebruik.
- ◊ Jongeren weten heel goed wat ze belangrijk vinden. Handvatten en inzichten uit rapporten kunnen dat ondersteunen en onderbouwen.
- ◊ Het onderwerp ruimtegebruik leeft bij de jongeren en ze kunnen er een mening over vormen.

Wie was de concrete doelgroep of leeftijdsgroep?

Jongeren vanaf 16 jaar

Op welke manier werden kinderen en jongeren sterk betrokken?

Aan de hand van een workshop met jongeren, jeugdwerkers en De Ambrassade hebben de deelnemende jongeren aangegeven welke boodschappen over de Vlaamse ruimte interessant en relevant zijn voor jongeren. Daarnaast gaven ze hun advies over hoe we dat kunnen omzetten naar een product. Met die bril is dan gekeken naar het Ruimterapport en is informatie gefilterd die dan vertaald is naar de praatkaarten.

De praatkaarten werden afgestemd met de Vereniging Leerkrachten Aardrijkskunde (VLA), De Ambrassade en Kind & Samenleving en geoptimaliseerd. Het prototype werd daarna uitgetest met professionals en vertegenwoordigers van jongerenorganisaties tijdens de inspiratiedag Educatie voor Duurzaam Ruimtegebruik.

In welke fase(n?) van het ontwerpproces werden kinderen en/of jongeren betrokken?

FASE 0: bewustwording

FASE 1: analyse en projectdefinitie
FASE 2: verbeelden en ontwerpen
FASE 3: aftoetsen en bijsturen
FASE 4: realisatie
FASE 5: gebruik en medebeheer

Praatkaarten © Common Ground

Wij zijn Ruimte: les- en werkpakket rond duurzaam ruimtegebruik

Start/einde van het project
2022-2025

Locatie
/

Niveau
◊ Straatniveau
◊ Wijkniveau

Type project
◊ Les -en werkpakket

Opdrachtgever
Vlaamse overheid, Departement
Omgeving

Betrokken partners
◊ GoodPlanet Belgium
◊ Architecture Workroom Brussels
◊ Commons Lab
◊ Universiteit Antwerpen
◊ Scholen (5de-6de leerjaar)
◊ Buurtgroepen
◊ Stad/gemeente via wijkregisseurs,
buurtcoaches, schepenen, enz.

↪ **Online link**

Contactpersoon voor dit project
Charlotte Pattyn (Good Planet)

Korte omschrijving

Wij zijn Ruimte is een les- en werkpakket voor basisscholen en buurten om meer inzicht te krijgen in duurzaam ruimtegebruik en met de nodige kennis en inzichten tot actie over te gaan. Bovendien faciliteert het pakket een lokale samenwerking tussen een lagere school, een buurt en een lokaal bestuur.

Het lespakket voor de derde graad lager onderwijs laat leerlingen kennismaken met duurzaam ruimtegebruik door te doen, te experimenteren, samen te werken en in gesprek te gaan met de buurt en de gemeente. Ze denken zelf na over oplossingen voor een specifieke locatie, die uitmonden in een concrete terreinactie om de schoolomgeving een boost te geven. Dat doen ze het liefst samen met de buurt en de gemeente.

Het werkpakket richt zich op burens die in hun eigen omgeving aan de slag willen gaan. In spelvorm ontdekken ze hoe ze de buurt toekomstbestendig kunnen maken, waarna ze de vertaalslag naar concrete actie maken. Ze verduurzamen hun buurt door een terreinactie te ontwerpen en uit te voeren, al dan niet met de school en de gemeente.

Wat is de meerwaarde en/of de kracht van dit project?

- › Kinderen zijn de experts. Zij doen kennis en inzichten op, bevragen de burens, bedenken oplossingen, leggen die voor aan de stad/ gemeente en gaan over tot actie – al dan niet samen met de buurt en de gemeente.
- › De kennis en het draagvlak rond duurzaam ruimtegebruik wordt versterkt bij zowel leerlingen als leerkrachten.
- › De inbreng van verschillende doelgroepen wordt samengebracht: leerlingen, burens, gemeente.

Wie was de concrete doelgroep of leeftijdsgroep?

Leerlingen 5de en 6de leerjaar, leerkrachten, buurtbewoners en stad/gemeente (wijkregisseurs, buurtcoaches, jeugdwerkers, schepenen)

Buurtsafari - © Good Planet

“Ik heb geleerd dat de natuur belangrijk is en we niet alle plekken moeten verharderen.”

Op welke manier werden kinderen en jongeren sterk betrokken?

- › Leerlingen ontdekken zelf hun omgeving en de uitdagingen die daaraan vasthangen.
- › Leerlingen bevragen burens, bedenken oplossingen en leggen die aan de stad of gemeente voor.
- › Al dan niet samen met de buurt en de gemeente, maken de leerlingen de wensen die uit het traject naar voren kwamen concreet door een terreinactie te ontwerpen en uit te voeren.

In welke fase(n?) van het ontwerpproces werden kinderen en/of jongeren betrokken?

FASE 0: bewustwording
FASE 1: analyse en projectdefinitie
FASE 2: verbeelden en ontwerpen
FASE 3: aftoetsen en bijsturen
FASE 4: realisatie
FASE 5: gebruik en medebeheer

Eventuele uitdagingen in dit project om mee rekening te houden?

Verschillende partijen samenbrengen vraagt extra engagement van leerkrachten, externe ondersteuning kan nuttig zijn.

Samen oplossingen zoeken, © Good Planet

Participatie bij provinciaal RUP Geraardsbergen

— GERAARDSBERGEN

Start/einde van het project
2018-2019

Locatie
Geraardsbergen

Niveau
◇ Gemeente
◇ Bovenlokaal

Type project

In een eerste fase is een ruimtelijke visie opgesteld voor de ontwikkeling van het volledige grondgebied van de stad Geraardsbergen.

In een volgende fase zijn specifieke ontwikkelingszones uitgekozen in functie van het PRUP: zones voor woonontwikkelingen, bouwvrije zones, invulling van bufferzones, handelszones, zones voor bedrijvigheid ...

Opdrachtgever
Provincie Oost-Vlaanderen

Betrokken partners
◇ Kind & Samenleving
◇ Provincie Oost-Vlaanderen (dienst Ruimtelijke Planning)
◇ Stad Geraardsbergen (dienst Stedenbouw en jeugddienst)
◇ Studiebureau Sweco

↔ **Online link**

Contactpersoon voor dit project
Wouter Vanderstede
(Kind & Samenleving)

Korte omschrijving

Met het oog op de opmaak van een provinciaal ruimtelijk uitvoeringsplan (PRUP) 'Afbakening van het kleinstedelijk gebied Geraardsbergen' kreeg Kind en Samenleving van de Provincie Oost-Vlaanderen de opdracht om met kinderen en jongeren een participatieproces op te zetten. Daarbij doorliepen we een eerste traject, waarin we samen met kinderen en tieners in dialoog gingen over een ruimtelijke toekomstvisie voor Geraardsbergen.

In een tweede fase lieten we kinderen en de Jeugdraad participeren over aspecten van de startnota van het PRUP. Het ging dan over meer afgebakende zones waarvoor nieuwe bestemmingen en ontwikkelingsconcepten werden gezocht. Met kinderen van de deelgemeente Schendelbeke dachten we bijvoorbeeld na over een nieuwe invulling van bufferzones tussen het dorp en het bedrijventerrein, waarin medegebruik centraal stond.

Wat is de meerwaarde en/of de kracht van dit project?

De jeugd kreeg inspraak op een hoger schaalniveau (ruimtelijke ontwikkeling van een stad – provinciaal plan). We betrokken de jeugd in een meer technische materie (een PRUP). We betrokken jonge tieners als bijzondere doelgroep.

Wie was de concrete doelgroep of leeftijdsgroep?

Kinderen van 5de en 6de leerjaar.

“Het is niet nodig om langs de grote baan meer winkels te maken: die zijn er genoeg daar en je kunt daar bijna niet oversteken met de fiets. De winkels in het centrum gaan telkens weer weg en dan komt er weer een andere. Het is beter om winkels in het centrum te hebben.”

© Kind en Samenleving

Op welke manier werden kinderen en jongeren sterk betrokken?

De manier waarop we de jeugd betrokken, verschilde volgens de fase in het planningsproces, de locatie, de leeftijd van de kinderen en de specifieke inhoudelijke vragen vanuit het planningsproces.

In de eerste fase konden we brede vragen stellen om een algemene visie voor Geraardsbergen te ontwikkelen, maar gaandeweg werden de vragen steeds specifieker. Met elke groep probeerden we te vertrekken van een terreinbezoek. Vanuit die concrete ruimte behandelden we dan abstractere ruimtelijke thema's, zoals buffering, verkeersstructuur, economische ontwikkeling en woonontwikkeling.

- **Inspraak in de eerste fase: ontwikkeling van een brede ruimtelijke visie voor Geraardsbergen**
In enkele klassen en met een groep tieners uit de stad spraken we over hoe zij Geraardsbergen ervaren. Wat vinden ze goed of minder goed? Wat willen ze voor de toekomst? Hun ideeën en wensen hebben we verzameld. Het studiebureau maakte hiervan een 'mental map', die gebruikt werd bij de planning. De jongeren willen meer werkgelegenheid en minder leegstand in het centrum. Ze vinden winkels buiten het centrum niet handig, want die zijn moeilijk bereikbaar met de fiets. Bij een voorstel voor de ontwikkeling van een site kwamen ze zelfs met een nieuw, goed idee.
- **Inspraak in de tweede fase van het planproces: van startnota naar RUP**
De tweede fase was een uitdaging door de covidcrisis. Een sessie met de Jeugdraad moest online. Toch konden ze alle hoofdthema's bespreken en goed meedenken over de plannen. Ze hadden veel kennis en nuttige inzichten. Met de kinderen werkten we meer per deelgebied en thema. Gelukkig konden we wel samen op stap in hun buurt en op onbekendere plekken. Ze dachten mee over bufferzones en woongebieden. In hun ontwerpen concentreerden ze gebouwen, zodat er genoeg groene ruimte overblijft.

In welke fase(n?) van het ontwerpproces werden kinderen en/of jongeren betrokken?

FASE 0: bewustwording
FASE 1: analyse en projectdefinitie
FASE 2: verbeelden en ontwerpen
FASE 3: aftoetsen en bijsturen
FASE 4: realisatie
FASE 5: gebruik en medebeheer

Eventuele uitdagingen in dit project om mee rekening te houden?

- **Lange termijn:** De opmaak van het provinciaal ruimtelijk uitvoeringsplan overspant een zeer lange termijn. Een eerste PRUP werd in 2016 vernietigd door de Raad van State. We konden vanaf 2018 instappen bij een volledige herstart van het proces, maar door covid en juridische procedures heeft dat ook op dit moment (midden 2024) nog niet geleid tot een goedgekeurd en juridisch geldend PRUP. In zo'n situatie moet je aanvaarden dat je niet met één groep jongeren een proces kunt doorlopen en constant kunt terugkoppelen, noch dat je in elke fase volop voor participatie kunt gaan. De fundamentele vraag is: Welke kinderen of jongeren zijn het best geplaatst om op dit moment input te geven voor het plan? En hoe kunnen we ze het best betrekken?
- **Grote belangen:** Er zijn ook grote belangen mee gemoeid (projectontwikkeling, economische noden, maatregelen voor overstromingen ...). Het is niet gemakkelijk om van het begin tot het einde invloed te hebben op zo'n proces en om de belangen van de jeugd in te brengen. Dat vergt engagement van het studiebureau, de projectleiders en de overheid.
- **Grote abstractie en grootschalig gebied:** De brede scope in het begin (de algemene ruimtelijke ontwikkeling van het stedelijke gebied Geraardsbergen) bood veel mogelijkheden voor een bottom-up aanpak, maar maakte het tegelijk ook moeilijk om de participatie focussen.

Meisjes en de publieke ruimte

— MECHELEN

Start/einde van het project
2019-2024

Locatie
Mechelen

Niveau
◊ Wijkniveau

Type project
◊ Terrein bij jeuginfrastructuur

Opdrachtgever
Stad Mechelen

Betrokken partners
◊ Jeugddienst, dienst Ruimtelijke Planning, groendienst
◊ Kind en Samenleving
◊ J@m vzw

↪ **Online link**

Contactpersonen voor dit project
Sabine Miedema (Kind & Samenleving)
Gunther Waegemans (Jeugddienst Mechelen)

Korte omschrijving

In 2019 gingen we met een groep meisjes tussen de 10 en 12 jaar oud aan de slag om samen te kijken hoe we de speelruimte 't Hofke meisjesvriendelijker konden inrichten. In drie sessies bespraken we met hen hoe zij buitenspelen en hoe ruimte het spelen van meisjes beter kan ondersteunen.

De meisjes vertelden dat 't Hofke een grote verzamelplek is voor kinderen en jongeren. Doordat de speelplek verbonden is aan de jeugdwerking J@m is er ook veel toezicht, waardoor meisjes zich op hun gemak voelen.

Toch zagen de meisjes ook verbeterpunten. Vaak nemen (oudere) jongens de ruimte in. Die gebruiken soms drugs en dat geeft een onveiligheidsgevoel. De meisjes missen ook een echt plekje waar ze samen kunnen spelen, babbelen en relaxen. Daarnaast maakten ze ontwerpen van zitplekken waar je onder een afdak kunt zitten, zonder dat het een donker hoekje wordt. Ten slotte vroegen zij meer ruimte voor avontuurlijk spelen, fantasie en samenspelen.

De ideeën van de meisjes waren het startschot voor een uitgebreid participatieproject waar ook andere kinderen en buurtbewoners bij werden betrokken. De uitvoering van de werken staat gepland voor het najaar 2024.

Dit project van Kind en Samenleving past in een groter onderzoek naar meisjes en de publieke ruimte. Er vonden in Gent, Leuven, Antwerpen en Brussel soortgelijke projecten plaats.

“Meisjes zijn de landschapsontwerpers van de toekomst: bij het ontwerp van 't Hofke dachten zij actief na over een plek voor alle doelgroepen. Zo moet er wel een voetbalveld komen, maar niet te dicht bij het petanqueveld voor de ouders. En een zitplekje onder de boom, om te kunnen zitten en chillen, maar ook voor ouders die een oogje in het zeil houden bij het speelplekje voor de kleine kinderen.”

Wat is de meerwaarde en/of de kracht van dit project?

- ◊ Het focust op meisjes als doelgroep, omdat zij minder buitenspelen.
- ◊ Kinderen maakten concrete ontwerpen waar de ontwerper mee aan de slag is gegaan.
- ◊ De nabijheid van jeugdwerking. Buitenspelen is vanzelfsprekendheid in de werking.

Wie was de concrete doelgroep of leeftijdsgroep?

Meisjes tussen 10 en 12 jaar die in Mechelen wonen.

Op welke manier werden kinderen en jongeren sterk betrokken?

Samen met meisjes hun spelen in kaart brengen en concrete ontwerpen maken, die gebruikt werden voor het voorontwerp.

In welke fase(n?) van het ontwerpproces werden kinderen en/of jongeren betrokken? Markeer welke van toepassing zijn.

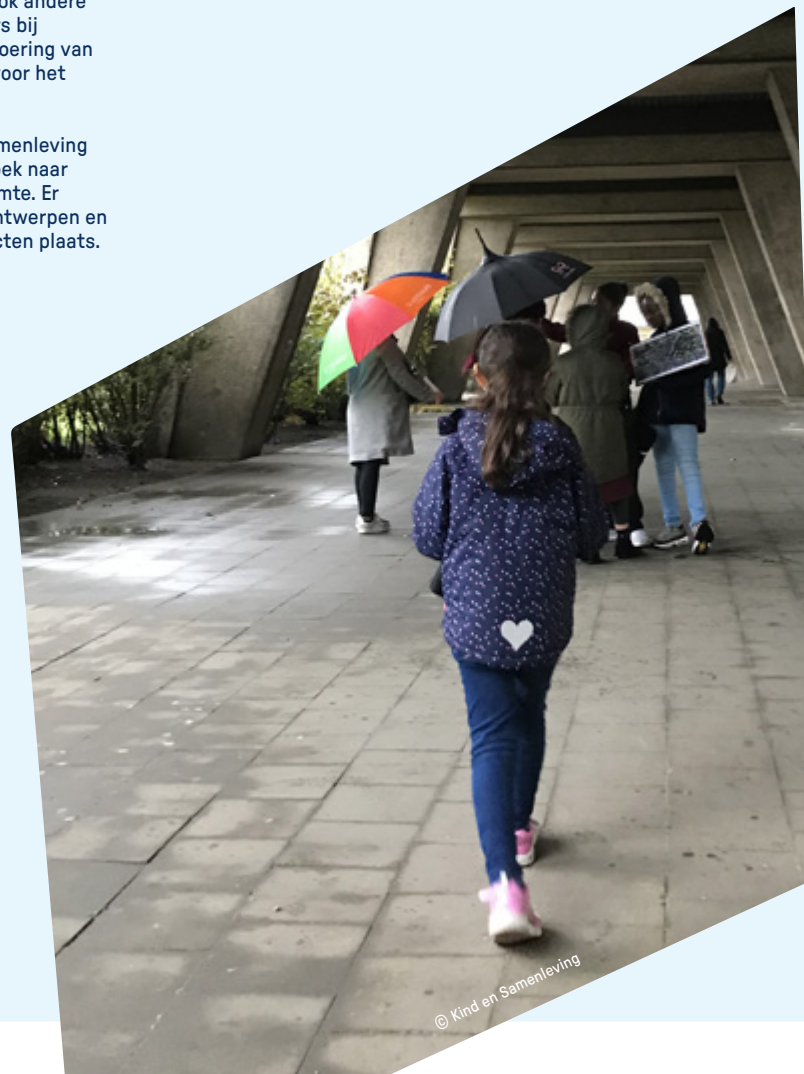
FASE 0: bewustwording
FASE 1: analyse en projectdefinitie
FASE 2: verbeelden en ontwerpen
FASE 3: aftoetsen en bijsturen
FASE 4: realisatie
FASE 5: gebruik en medebeheer

Eventuele uitdagingen in dit project om mee rekening te houden?

Het ging hier om een kleine speelruimte, waardoor je er erg goed rekening mee moet houden dat alle doelgroepen er een plekje vinden. Maar meisjes denken actief na over oudere doelgroepen, waardoor dat geen probleem vormde.

© Kind en Samenleving

© Kind en Samenleving

Ringpark Zuid

— ANTWERPEN

Start/einde van het project
2020-2031

Locatie
Antwerpen

Niveau
◊ Wijkniveau

Type project
Mobiliteit: door de herinrichting van de verkeerswisselaar Knoop Zuid en de overkapping van de Jan De Voslei komt er ruimte vrij voor mens en natuur. Specifiek voor kinderen en jongeren betekent dat:
◊ Speelgroen
◊ Speeltuinen
◊ Ontmoetingsplekken
◊ Gedeelde ruimtes
◊ Inclusieve plekken
◊ Intergenerationele plekken
◊ Terreinen bij jeugdinfrastructuur/scholen
◊ Speelweefsel
◊ Oversteekplekken
◊ Trage wegen

Opdrachtgever
Stad Antwerpen
Agentschap Wegen & Verkeer

Betrokken partners
◊ Ontwerpteam: 51N4E, H+N+S, Tractebel, Endeavour, Bollinger+Grohmann, Plant&Houtgoed en IMDC
◊ Veldwerk: samenlevingsopbouw, basisscholen, buurtregisseurs, stadsmariniers, secundaire scholen, buurtsport, Alma vzw, Kras, Voem, Roots, Huis van het Kind, dienstencentra, woonzorgcentra, Karel de Grote Hogeschool, buurtverenigingen, woonhavens, enz.

↪ Online link

Contactpersoon voor dit project
Jakob Vandevoorde (Endeavour)

Korte omschrijving

Door de herinrichting van de verkeerswisselaar Knoop Zuid en het overkappen van de Jan De Voslei komt er meer ruimte vrij in het zuiden van Antwerpen voor mens en natuur. Samen met de leefbaarheidprojecten ontstaan er nieuwe groenconnecties, nieuwe verbindingen voor voetgangers en fietsers en drie nieuwe parken tussen de wijken het Kiel, Antwerpen-Zuid en Brederode. De extra vrijgekomen ruimte kan de noden uit de buurt invullen: zoals sport, spel, waterbuffering, wonen en stedelijke voorzieningen.

De nieuwe parkruimte rond de Zuidknoop zal heel wat ruimtenoden van de buurt opvangen. Met behulp van een omgevingsanalyse en heel wat input van buurtbewoners tijdens participatiemomenten hebben we een lange lijst gemaakt met alle verschillende programmavragen. Ringpark Zuid kijkt hoe alle buitenfuncties in het groen en op pleinen zo goed mogelijk kunnen worden gedeeld en in het landschap ingepast. De binnenfuncties worden later vastgelegd, bij de komst van de stadsontwikkelingen.

Een vast werkatelier van buurtbewoners begeleidde het ontwerpproces voor deze parken intensief. Daarbovenop waren er wijkwandelingen met jongeren, buurtbabbels met senioren en jeugdorganisaties, excursies en spelen met scholen, debatavonden enzovoort.

Wat is de meerwaarde en/of de kracht van dit project?

De grootste meerwaarde van dit lange ontwerpproces zit hem in de gelaagde aanpak die we konden uitwerken:

1. Ten eerste waren er open momenten waar iedereen welkom was. Ten tweede waren er werkbanken met experts en sleutelfiguren. Ten derde was er een werkatelier dat als wijkpanel en klankbord diende voor de wijk en ten vierde was er de vrijheid om door middel van veldwerk specifieke ontwerpverzoekstukken vast te pakken met aparte bijeengezochte coalities.
2. We konden met andere woorden minitrajecten uitwerken op maat van soms moeilijk bereikbare en kwetsbare doelgroepen, waarbij wij als ontwerpteam naar hen toestapten en een gespreksvorm zochten die paste.
3. Dit ontwerptraject werkte vraaggericht in twee richtingen. Organisaties (scholen, wzc's, buurtverenigingen ...) kwamen naar ons om samen te werken en samen een lezing, een excursie, een spel of een ontmoetingsmoment te organiseren voor hun achterban. Anderzijds gingen wij op zoek naar een gepaste groep om mee te werken wanneer de ontwerpers met een specifiek vraagstuk zaten.

Het perspectief van kinderen en jongeren blijkt uiterst waardevol in het begin van een ontwerp, wanneer je de grote lijnen en ambities aan het vastleggen bent, en op het einde, wanneer je echt in detail de publieke ruimte begint vorm te geven.

"Ik mis echt iets om trots op te zijn in deze buurt. Iets om te tonen aan vrienden die langskomen. Waarom zetten we in deze buurt geen standbeeld van iemand die het écht écht verdient?"

Jeugdbeweging JNM in actie. © Endeavour

Wie was de concrete doelgroep of leeftijdsgroep?

Brede doelgroep: 0-25 jaar (en ouder)
Kinderen en jongeren van de hoogbouwwijk Kiel, de volkswijk Brederode en van de nieuwbouwwijk Nieuw-Zuid

Op welke manier werden kinderen en jongeren sterk betrokken?

Op verschillende momenten in het proces werden kinderen en jongeren betrokken. Enkele workshops en momenten die eruit springen zijn deze:

- **Buurtwandelingen met jongeren van Kras**
Jongeren kennen hun eigen buurt het best en zijn er ook trots op. Via een buurtwandeling toonden ze welke ruimtes ze zich toe-eigenen en welke plekken ze vermijden. Zo kwam er veel informatie naar boven, dachten ze mee na over de toekomst vanuit hun eigen perspectief, maar evengoed vanuit het perspectief van jongere broers of zussen en oudere buurtbewoners.
- **Excursie met de Jeugdbond voor Natuur en Milieu (JNM)**
De bermen langs de autostrade hebben een unieke fauna en flora. De jongeren van JNM onderzochten de aanwezige populatie tijdens een excursie. Gewapend met natuurgids en vlindernet ontdekten ze wat er leeft en beweegt tussen uitlaatgassen en wilde grassen. Zo ontdekten ze unieke soorten en hebben ze bijgedragen aan een belangrijke mapping van een niet-alledaags gebied.
- **Tijdelijke proefopstellingen in Cap-a-City**
De overkapping van de Jan De Voslei is een stuk ongebruikte stad in Antwerpen. Aan de hand van proefopstellingen, straatschilderingen en activiteiten voor de buurt, kunnen bewoners wennen aan activiteiten om hen kennis te laten maken met dit stukje onontdekte stad. De sportdienst organiseert skate-initiaties en de organisatie Pimp my Ride begeleidt fietsparcours.

In welke fase(n?) van het ontwerpproces werden kinderen en/of jongeren betrokken? Markeer welke van toepassing zijn.

FASE 0: bewustwording
FASE 1: analyse en projectdefinitie
FASE 2: verbeelden en ontwerpen
FASE 3: aftoetsen en bijsturen
FASE 4: realisatie
FASE 5: gebruik en medebeheer

Eventuele uitdagingen in dit project om mee rekening te houden?

De lange doorlooptijd van trajecten zorgt ervoor dat kinderen en jongeren weinig resultaat zien van hun participatie. Sterker nog, vaak zijn ze te oud tegen dat ze de vruchten van hun eigen inbreng kunnen plukken. Snellere realisaties, tijdelijke invullingen, proefprojecten, testopstellingen enz. kunnen dat gat overbruggen.

Heel wat ontwerpers krijgen input van tien verschillende stadsdiensten, belangenorganisaties, bewoners enz. Ze verdrinken soms in de hoeveelheid. Enerzijds helpt het om ontwerpers bij de hand te nemen en hen de ervaringen te helpen ondervinden. Anderzijds moet er meer ingezet worden op de 'verwerkingslag' van brede input tot hapklare ontwerpingrepen (zonder daarbij de nuance te verliezen).

Een traject op maat van de opkomende ontwerpverzoekstukken kun je op voorhand niet vastleggen, uitschrijven en budgetteren. Dat maakt dat er in de praktijk vaak te weinig ruimte is met verschillende doelgroepen om aparte methodieken uit te werken. Om dat te ondervangen, werkten we efficiënter op andere plekken. We sluiten bijvoorbeeld aan op buurtoverlegplatformen, zoals Zuidklap en Kiel-connect, waardoor we snel veel organisaties leren kennen én we leggen de praktische organisatie in handen van organisaties die aan onze mouw trekken.

Groene Speeldorpen

— HAMONT-ACHEL

Start/einde van het project

2022-2024

Locatie

Michielsplein-Grevenboekstraat, 3930
Hamont-Achel

Niveau

◇ Gemeente

Type project

◇ Speelgroen
◇ Speeltuin
◇ Ontmoetingsplek
◇ Gedeelde ruimte
◇ Inclusieve plek
◇ Intergenerationele plek

Opdrachtgever

LEADER Kempen & Maasland

Betrokken partners

◇ Ontwerpteam: Bos+, Kind & Samenleving, Endeavour
◇ Gemeentediensten Hamont-Achel
◇ Basisschool De Achellier en naschoolse opvang
◇ Woonzorgcentrum Michielshof
◇ Buurtbewoners
◇ Bibliotheek en cultureel centrum

Online link

Contactpersonen voor dit project

Karolien Bogaerts (Endeavour)
Laura Van Vooren (Bos+)

Korte omschrijving

Met het project Groene Speeldorpen ondersteunen we drie gemeentes (Hamont-Achel, Bree en Pelt) om buitenspeken in de natuur te faciliteren. Geïnteresseerde gemeentes geven aan dat hun dorpskernen worden gekenmerkt door verdichting en/of onvoldoende toegankelijk speelgroen. Door meer speelnatuur te creëren zetten we in op leefbare dorpskernen. Die vergroening heeft een positieve impact op kinderen, maar ook op andere inwoners.

In de dorpen kijken we eerst op dorpschaal: waar zijn de grootste noden? In Hamont-Achel is gekozen voor een centrale, toegankelijke plek. Een groot grasveld met verschillende organisaties eromheen (school, bibliotheek en cultureel centrum, wzc, jeugdbeweging ...), zodat vele dorpsbewoners de positieve effecten van een herinrichting kunnen ervaren. Door het grasveld lopen paadjes, en er zijn een bloemenveld, een bomenstrook en twee wadi's aanwezig. Interessante elementen om mee te nemen bij de herinrichting voor natuurlijk speelgroen.

Samen met de kinderen van de nabije school, bewoners van het woonzorgcentrum en burens is nagedacht over die toekomstige speelplek. De gemeente vraagt een inclusieve aanpak. Het ontwerpproces verloopt in nauw overleg met de betrokken gemeentediensten en is

een intensieve samenwerking met de doelgroep omdat ze van het begin tot het einde betrokken worden. Het start met grootse dromen, gewikt en gewogen door kinderen en gemeentediensten en mondt uit in een aanplantactie, zodat de kinderen hun eigen natuurlijke speelterrein mee kunnen ontwerpen, bouwen, zien groeien en beleven!

Wat is de meerwaarde en/of de kracht van dit project?

- **Intensieve samenwerking met kinderen van ontwerp tot uitvoering.** Kinderen zijn van bij het begin betrokken in het proces, zodat ze bepaalde beslissingen begrijpen, van droom tot uitvoering. Ook groeit er eigenaarschap over het terrein door mee beslissingen te nemen, gebruik te maken van het terrein en het mee aan te planten.
- **De samenwerking tussen de verschillende partners:** de verschillende expertises (Groen, participatie met kinderen en jongeren, visievorming op dorpsniveau, ontwerp, aanplanting ...) vullen elkaar goed aan, zodat het ontwerpproces en de uitvoering in één rechte lijn kan verlopen.
- **Gedachteproces over een inclusieve inrichting van de speelplek.** (In het uiteindelijke ontwerp zijn er helaas verschillende elementen gesneuveld omwille van de haalbaarheid voor de gemeente, maar ze worden wel meegenomen in toekomstige plannen.)

“Het jeukt hier veel te hard om te spelen.”

Kinderen zien potentieel in de aanwezige wadi's. De wadi's zijn een avontuurlijk én aantrekkelijk terrein om te spelen, maar doordat ze niet onderhouden worden, groeit er te veel onkruid in (netels, distels), zodat ze onbespeelbaar worden. Het terrein beter onderhouden is een eenvoudige, maar tijdrovende oplossing. Daarom wordt de groendienst vanaf het begin van het proces betrokken, om dat soort knelpunten aan te pakken. Gemeentediensten met elkaar in contact brengen en goede afspraken maken tussen de verschillende diensten levert snel resultaat.

Wie was de concrete doelgroep/leeftijdsgroep?

Kinderen van 6 tot 12 jaar.

Op welke manier werden kinderen en jongeren sterk betrokken?

- **De toekomst verbeelden.** De kinderen brachten eerst hun omgeving in kaart (speelplekken in de buurt, gevaarlijke plekken ...) om vervolgens het potentieel van de te vergroenen ruimte te analyseren. Met die uitgetekende krijtlijnen gingen ze aan de slag om hun eigen droomscenario's voor de plek te creëren.
- **Het ontwerp in de weegschaal.** Nadat de ontwerper alle eerste dromen had verwerkt en ze had afgetoetst met de gemeente, kregen de kinderen de kans om met een kritisch oog de plannen te beoordelen. Daar vloeiden aanpassingen in het ontwerp uit voort. De kinderen zijn enthousiast over het ontwerp, maar de samensmelting van de rust- en actieve zone vinden ze een slecht idee. Ze suggereren om meer oppervlakte in te nemen en het terrein uit te breiden, zodat de rustige zone ook echt rustig mag zijn.
- **Uitvoeren/aanplanten (najaar 2024).** De kinderen zien hun dromen gerealiseerd op korte termijn en kunnen zo nauw betrokken zijn bij de aanplanting. We koppelen er ook natuureducatieve doeleinden aan, zodat de kinderen al spelend informatie verzamelen over de planten en dieren in en rondom hun nieuwe speelstek.

In welke fase(n?) van het ontwerpproces werden kinderen en/of jongeren betrokken?

FASE 0: bewustwording
FASE 1: analyse en projectdefinitie
FASE 2: verbeelden en ontwerpen
FASE 3: aftoetsen en bijsturen
FASE 4: realisatie
FASE 5: gebruik en medebeheer

Eventuele uitdagingen in dit project om mee rekening te houden?

- › Hoewel de gemeente expliciet vroeg om in te zetten op een inclusieve speelplek, werd in de loop van het proces duidelijk dat dat extra inspanningen vraagt. Het resultaat is een sterk afgezwakte versie van een inclusieve speelplek. Enerzijds bij gebrek aan financiële middelen, anderzijds omdat de site veel meer onderhoud zou vergen, wat de groendienst moeilijk haalbaar vindt. De aanzet voor een inclusieve speelplek is gezet (+ de bijbehorende valkuilen zijn boven komen drijven), en die zullen we sowieso mee opnemen in toekomstige plannen.
- › Tijdens het traject werd duidelijk dat binnen de gemeente plannen op tafel liggen voor de uitbreiding van een bouwgrond, waardoor de toekomstige speelplek moet verhuizen. Die wending kwam bovendien in de laatste fase, zodat inspraakmomenten gepasseerd zijn en definitieve plannen op tafel liggen. Met veel goede wil en creativiteit verplaatsten we ideeën naar het nieuwe terrein en kregen de kinderen een duidelijke uitleg over die gewijzigde situatie.

© Endeavour en Bos+

Kleine Wildernis

— GIERLE

Start/einde van het project
2020-2024

Locatie
Lille

Niveau
◊ Wijkniveau
◊ Gemeente

Type project
◊ Park
◊ Speelgroen
◊ Terrein bij jeuginfrastructuur
◊ Speelweefsel
◊ Ontmoetingsplek
◊ Gedeelde ruimte
◊ Inclusieve plek
◊ Intergenerationele plek

Opdrachtgever
Gemeente Lille in samenwerking met
Regionaal Landschap Kleine & Grote Nete

Betrokken partners
◊ Chiro Gierle
◊ Kinderen uit de buurt
◊ Dienst Vrije Tijd, technische dienst en
financiële dienst gemeente Lille
◊ Regionaal Landschap Kleine & Grote
Nete
◊ Kleuterschool

↪ **Online link**

Contactpersoon voor dit project
Chiel Danckers (Jeugddienst Lille)

Korte omschrijving

De meisjeschiro van Gierle zat vroeger weggestopt achter een stuk naaldbos dat onder invloed van de letterzetter (kever) gekapt moest worden. De gemeente kocht het terrein op en maakte er een evenementenweide van.

In een latere fase kocht de gemeente nog een stuk bos aan dat ze omvormde tot speelbos. Tijdens de opmaak van het speelweefselplan werd duidelijk dat dit een belangrijke schakel vormde in het kindweefsel van het dorp. Dat speelbos werd daarom met de hulp van de chiro uitgebreid met een duizendtal bomen (zo'n 2500 m² extra bos op termijn). Ondertussen is het bos al drie jaar flink aan het groeien.

Daarna ontwierpen we met enkele skaters een klein skatepark dat werd uitgevoerd door Concrete Dreams. Tegelijk doorliepen we een participatietraject met de leerkrachten van de kleuterschool, de meisjeschiro en enkele kinderen uit de buurt. We wilden een speelbeleving creëren op een achterliggend en braakliggend perceel. Een tekenaar van Regionaal Landschap Kleine & Grote Nete maakte een eerste ontwerp met de nodige input. Dat maakt dat we het meer als park met speelbeleving konden beschouwen dan louter als speelomgeving. Na een tussenpauze (corona en inflatie) konden we het project voortzetten.

We konden zelfs subsidies aanvragen bij het Coronaherstelfonds omdat we het park rolstoeltoegankelijk maken, het zich dicht bij de dorpskern bevindt en er enkele partners in de buurt zijn (wzc, bko, scholen, sportzaal, chiro...). Het project verbindt de rust van het park en het voedselbos met het spelen op het skatepark, in het speelbos met ondertussen ook speeltoren en de speelzone.

© Peter Bosschaert - De Ambrassade

Wat is de meerwaarde en/of de kracht van dit project?

- ◊ Goed gelegen: dichtbij de scholen, bko, sportzaal, chiro, wzc, enz. Langsheen de dementievriendelijke wandeling...
- ◊ Gemengd gebruik: speelomgeving voor kinderen uit de buurt en de chiro; educatief stuk voor schoolkinderen; rust- en ontmoetingsplek voor ouders en ouderen.
- ◊ Bundeling aan functies: skatepark, voedselbos, evenementenweide, speelbos, chirolokalen, park met speelzone, enz.

Wie was de concrete doelgroep/leeftijdsgroep?

Kinderen en jongeren tussen 3 en 14 jaar oud uit de buurt/dorp; In de tweede fase is dit verbreed naar alle leeftijden.

Op welke manier werden kinderen en jongeren sterk betrokken?

- ◊ Open en concrete vragen aan de meisjeschiro tijdens een inspiratiemoment; de hoofdleiding volgde de ontwerpen mee op
- ◊ Sterke betrekking van kinderen en jongeren bij de opmaak van het speelweefselplan en nogmaals tijdens het traject kindvriendelijke gemeente;
- ◊ Participatief ontwerpen en vaak ook uitvoeren van skatepark, voedselbos, speeltoren en aanplanten van extra speelbos

In welke fase(n?) van het ontwerpproces werden kinderen en/of jongeren betrokken?

FASE 0: bewustwording
FASE 1: analyse en projectdefinitie
FASE 2: verbeelden en ontwerpen
FASE 3: aftoetsen en bijsturen
FASE 4: realisatie
FASE 5: gebruik en medebeheer

Eventuele uitdagingen in dit project om mee rekening te houden?

- ◊ Werken met een bovenlokale subsidie zorgt er ook voor dat deadlines strak gehouden moeten worden. Dit maakt het niet simpel om enerzijds participatief te blijven werken en om anderzijds met verrassingen (bv. vondsten in de bodem) om te gaan.
- ◊ Aanplantingen en zaaiwerken moeten in bepaalde periodes van het jaar gebeuren; het natte weer heeft de zaaiwerken erg in de war gestuurd. De aanplantingen gebeuren dan weer na alle andere werken, wat mogelijk weer wat schade zou kunnen berokkenen. Ook kan het ontbreken van de aanplanting voor negatieve reacties zorgen ('Wat een kale plek!'; 'Is dat wild?')
- ◊ We wilden met de werken geen hinder berokkenen aan de chiro (die haar terrein heel de zomer lang verhuurt als kamperrein), aan de skaters of aan evenementen die hier doorgaan.

Van binnentuin tot deeltuin voor de buurt

— VAGEVUUR VZW LOKEREN

Start/einde van het project
Januari 2024 tot augustus 2024

Locatie
Lokeren

Niveau
◊ Straatniveau

Type project
◊ Terrein bij jeugdinfrastructuur
◊ Ontmoetingsplek
◊ Gedeelde ruimte
◊ Inclusieve plek
◊ Intergenerationele plek

Opdrachtgever
Vrijplaats – Arteveldehogeschool, in opdracht van Departement Omgeving: 'Inclusief de Ruimte Verbeelden'

Betrokken partners
◊ Jeugdwerking Vagevuur: begeleiders en jongeren
◊ Vrijplaats Arteveldehogeschool: onderzoekers van project Inclusief de Ruimte Verbeelden in opdracht van Departement Omgeving

↪ **Online link**

Contactpersoon voor dit project
Eef Thoen (Arteveldehogeschool)

Korte omschrijving

In de binnentuin aan de straatkant van vzw Vagevuur in Lokeren ligt er een niet-ingevulde ruimte van 100 vierkante meter. Zowel medewerkers als jongeren bedachten al meerdere acties om de plek in te vullen: van chillplek tot plek toegankelijk voor buurtbewoners, van kippenren tot rustige ontmoetingsplek voor de buurt, van therapeutische praatruimte tot moestuinparadijs. Samen met een onderzoeksgroep van een tiental jongeren die zich in een kwetsbare situatie bevinden, gingen we aan de slag.

Via persona's hebben we de plek verkend: waar woont de koolmees en wat heeft die nodig? Wat zijn de noden van de buurvrouw die klaagt over geluidsoverlast? Is er plek voor water op deze plek? ...

De jongeren ontwikkelden verschillende ontwerpen waarover ze in gesprek gingen met onder meer de boze buurvrouw, een natuurkenner en een gepensioneerde. Dat onderzoek resulteerde in een syntheseplan, een ontwerp van de ruimte dat rekening houdt met de verschillende belangen van de betrokkenen. Dat plan wordt binnenkort voorgesteld aan de buurt en het lokale bestuur. Ook dan is er ruimte voor dialoog en aanpassingen.

Wat is de meerwaarde en/of de kracht van dit project?

- **Jongeren als onderzoekers**
Door samen met de jongeren te vertrekken van een concrete plek en de verschillende perspectieven te onderzoeken ontstaat er een authentieke samenwerking die draagvlak genereert, preventief werkt en vaardigheden aanleert om samen te ondernemen.
- **Jongeren als journalist**
Jongeren gaan in gesprek over de verschillende invullingen van de ruimte en de spanningen die die met zich meebrengen. Ze leren zich inleven in verschillende standpunten zonder te polariseren. Ze leren kritisch denken, systeendenken (als het water wordt afgeleid, verdroogt de bodem; als we hier alleen hangmatten hangen, is er minder ruimte voor spelende kinderen en moestuinieren).
- **Jongeren als presentator**
Zowel het onderzoeksproces als het ontwerp stellen we voor aan externen. Dat helpt enerzijds om te leren communiceren over dergelijke processen en anderzijds geeft het een boost aan zelfvertrouwen, wanneer je merkt dat een lokaal bestuur naar je verhaal luistert en proactief meedenkt over oplossingen.

“Dit project biedt een grote meerwaarde doordat jongeren de kans krijgen om op een andere manier met ruimte om te gaan. Ze worden uitgedaagd om verder na te denken, zelfs over zaken zoals biodiversiteit, waar ze normaal niet bij stilstaan. Opvallend was dat degene die de regendruppel koos (nagaan of er bijvoorbeeld water kan infiltreren, kan worden opgespaard, een biotoop kan bepalen), dat integreerde in zijn eigen persoonlijke visie.”

Wie was de concrete doelgroep/leeftijdsgroep?

14-18-jarigen die zich in een kwetsbare situatie bevinden.

Op welke manier werden kinderen en jongeren sterk betrokken?

- **Maximaal inzetten op participatie door samen onderzoekend aan de slag te gaan**
Vaak wordt participatie stiefmoederlijk behandeld: van hotdogverkoop tot het stemmen voor het leukste idee. Door samen te onderzoeken leren de betrokkenen de onderliggende belangen van keuzes beter begrijpen. Het draagt bij tot een draagvlak en sociale cohesie.
- **De rol van externen versus vertrouwen en gelijkwaardigheid**
Zeker bij jongeren die zich in een kwetsbare situatie bevinden, is de rol van de sociaal werker binnen het proces belangrijk om de vertrouwensband te versterken. Hoe? Door gewoon mee te doen! Anderzijds kan de externe heel wat kennis binnenbrengen, het proces faciliteren en het overzicht helpen bewaren.
- **In dialoog gaan over de verbeelde ruimte en het proces**
Door het proces en de ontwikkelde ideeën voor te stellen en af te toetsen via visualisaties worden de jongeren eigenaar van de ruimte.

In welke fase(n?) van het ontwerpproces werden kinderen en/of jongeren betrokken?

FASE 0: bewustwording
FASE 1: analyse en projectdefinitie
FASE 2: verbeelden en ontwerpen
FASE 3: aftoetsen en bijsturen
FASE 4: realisatie
FASE 5: gebruik en medebeheer

Eventuele uitdagingen in dit project om mee rekening te houden?

- **Aan de slag met kleine groepen**
Een ontwerpbeurt vereist een open cultuur waarbij er ruimte is voor uitproberen, mislukken, bijsturen. Dat proces kun je maar met een kleinere groep begeleiden. Je toont dingen, ondersteunt, geeft moed, synthetiseert ...
- **Een proces kost tijd**
Inzichten opbouwen en meerdere perspectieven verkennen kost tijd, een eenmalig proces volstaat niet. Bij de jongeren van Vagevuur vzw werden zes middagen voorzien. Die werking sluit mooi aan bij de kern van sociaal werk (vaardigheden trainen om verandering te bekomen). Een fragmentaire werking (hit-and-run) los van de werking van de organisatie kan dus moeilijk lukken.
- **Houd vast aan de doelen en niet aan de methodiek**
De doelen van het proces zijn duidelijk: de jongeren begrijpen de informatie die nodig is om de ruimte te verbeelden, kunnen elementen met elkaar verbinden en verwoorden, beslissingen nemen die zoveel mogelijk betrokkenen ten goede komen. Het is belangrijk om dicht bij de jongeren te blijven, te zorgen voor een authentiek klimaat en niet te veel 'vast te houden' aan de methodiek.

© Sien Verstraeten - De Ambrassade

Hangmakers in actie

— ANTWERPEN

Start/einde van het project
januari 2024 – december 2024

Locatie
Antwerpen

Niveau
◊ Gemeente
◊ Vlaams

Type project
◊ Andere: beleid publieke ruimte

Opdrachtgever
Departement Cultuur, Jeugd en Media

Betrokken partners
◊ Netwerk Jeugd vriendelijk
◊ Bataljong
◊ Diverse lokale Hangmakers die hun ervaringen en inspirerende voorbeelden delen

↔ **Online link**

Contactpersonen voor dit project
Jolijn De Haene
(Netwerk Jeugd vriendelijk)
Bieke Nackaerts (Bataljong)

Korte omschrijving

De Hangmakers houdt een pleidooi vóór tieners en jongeren die rondhangen. Met een visietekst, een serious game en een vormingsaanbod proberen we Vlaamse en lokale actoren (beleid, middenveld en onderzoek) te overtuigen van het belang om in de publieke ruimte te vertoeven.

Om dat pleidooi kracht bij te zetten, zetten we diverse lokale Hangmakers in de spotlight. We laten zien hoe zij letterlijk en figuurlijk ruimte maken voor tieners en jongeren in hun gemeente.

Zo werkte de gemeente Anzegem aan een gedeelde visie op kinderen en jongeren in de publieke ruimte. Dit vertelde Mathilde, jeugdambtenaar in Anzegem, over het traject:

“Kinderen en jongeren hebben nood aan ruimte om jong te zijn. Anzegem erkent het belang van buitenspelen, de buurt verkennen of gewoon rondhangen. Daarom willen we een publieke ruimte op maat van onze kinderen en jongeren. We doen dat door in te zetten op ontmoeting, dialoog en samenwerking.”
We brengen met De Hangmakers voorbeelden uit kleine en grote gemeenten, van beginners tot experts en over diverse subthema's.

Wat is de meerwaarde en/of de kracht van dit project?

- › De Hangmakers inspireert en geeft concrete handvatten om tieners en jongeren op een kwaliteitsvolle manier een plek te geven in de publieke ruimte.
- › Aandacht hebben voor de noden van jongeren in de publieke ruimte kan ook de kwaliteit van die ruimte versterken voor andere gebruikers.
- › Samenwerken met verschillende diensten en partnerorganisaties vanuit een gedragen visie zorgt voor duurzame en sterke projecten.

“Een ontmoetingsplaats creëren in een publieke ruimte vraagt om dienstoverschrijdend denken en samenwerken. Heel wat diensten hebben hun eigen expertise, waardoor een goede samenwerking en interne communicatie cruciaal zijn om tot een duurzaam en haalbaar project te komen. We bundelen onze krachten en kennis en dat levert op!”

Mathilde Deseyn, jeugdambtenaar Anzegem

© Bataljong

© Bataljong

Wie was de concrete doelgroep/leeftijdsgroep?

We richten ons op echte Hangmakers. Dat zijn ...
... beleidsmakers die ijveren voor een positief rondhangbeleid, die zelf aan de slag gaan en collega-beleidsmakers aanvuren.
... tieners en jongeren die gebruikmaken van hun recht op rondhangen door te babbelen, te spelen, te sporten, te wachten of elkaar te ontmoeten in de publieke ruimte.

Op welke manier werden kinderen en jongeren sterk betrokken?

- › De Hangmakers vertaalde input en materiaal uit verschillende (belevings)onderzoeken en signalen van kinderen en jongeren naar een visietekst. We vroegen jongeren om hun mening in enkele video's en gebruikten diezelfde verhalen ook voor de serious game die ontwikkeld werd.
- › In de verschillende lokale voorbeelden werden tieners en jongeren op verschillende momenten en manieren betrokken. Van input geven via een behoefteonderzoek, over mee in overleg zetelen en mee ontwerpen, tot het mee realiseren van de projecten en ideeën.

In welke fase(n?) van het ontwerpproces werden kinderen en/of jongeren betrokken?

FASE 0: bewustwording
FASE 1: analyse en projectdefinitie
FASE 2: verbeelden en ontwerpen
FASE 3: aftoetsen en bijsturen
FASE 4: realisatie
FASE 5: gebruik en medebeheer

Eventuele uitdagingen in dit project om mee rekening te houden?

- › Een publieke ruimte creëren waarin tieners en jongeren kunnen, willen en mogen rondhangen gaat over meer dan ruimtelijke ingrepen. Verlies het sociale en het pedagogische niet uit het oog – ook niet in de interventies die je kiest.
- › Denk niet te snel 'wij zijn te klein' om grote veranderingen te realiseren. Gemeenten als Anzegem tonen aan dat er ook in kleine contexten grote impact kan zijn.
- › Hangmaken is nooit helemaal af. Blijf continu strijden en pleiten vóór tieners en jongeren die rondhangen. Besef dat er altijd weerstand of spanning zal zijn en grijp die weerstand aan om een positief tegenverhaal te brengen.

Sportplek park Geeren-Zuid - Breda

— BREDA

Start/einde van het project
Voorjaar 2022 / doorlopend

Locatie
Breda

Niveau
◇ Wijkniveau

Type project
◇ Park
◇ Andere: sportplek

Opdrachtgever
Gemeente Breda. De opdracht is onderdeel van de wijkaanpak Verbeter Breda (Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid).

Betrokken partners
◇ Jongeren (voornamelijk 10-14-jarigen) uit de buurt Geeren-Zuid
◇ Jeugdwerkorganisaties: Grote Broer Grote Zus, Surplus Jongerenwerk, Sterren van Morgen, Breda Actief
◇ Verbeter Breda (in dit programma participeren bijvoorbeeld de woningcorporaties, het onderwijs, ondernemers en bewoners)
◇ Wijkraad Breda Noord
◇ Politie
◇ Gemeentelijke afdelingen (Wijkzaken, Toezicht en Handhaving, Sport, Jeugd)

↪ Online link

Contactpersoon voor dit project
Jetze van der Ham (stad Breda)

Korte omschrijving

Na een stadsvernieuwing (sloop – nieuwbouw) is in de buurt Geeren-Zuid een wijkpark aangelegd. In dat park was voor de leeftijd 10-14-jarigen een voetbalveld bedacht: twee doeltjes op een grasveld. Die voorziening voldeed niet aan de wensen en behoeften van de doelgroep, terwijl die doelgroep ook nog niet oud genoeg is om zelfstandig naar de (beter toegeruste) voetbalvelden verderop in de wijk te gaan. De buurt Geeren-Zuid wordt omsloten door verkeersbarrières.

Na een petitie van jonge tieners die ze aan de wethouder (schepen) hebben overhandigd, is in samenspraak met de jongeren, omwonenden en jeugdwerkorganisaties een plan uitgewerkt en werd onder andere een voetbal- en basketkooi met kunstgras uitgevoerd. Die ingreep geeft een impuls aan het aanbod van sport- en beweegactiviteiten in de buurt. De samenwerking tussen de verschillende jeugdwerkorganisaties heeft veel aandacht gevraagd. Daarnaast is er bij enkele omwonenden veel weerstand omdat ze overlast van jongeren verwachten op de locatie. Omwonenden hebben daar ook via de media en via de gemeenteraad aandacht voor gevraagd.

Wat is de meerwaarde en/of de kracht van dit project?

- › Ook in een situatie van stevige jongerenoverlast is het waardevol om hoogwaardige sportplekken voor jongeren aan te bieden. Zowel in het begeleiden en programmeren van de plek, als in de fysieke kwaliteit vraagt dat wel aandacht.
- › Om een dergelijke sportplek te realiseren is het wenselijk om een zorgvuldige afweging te maken tussen belangen (van verschillende groepen bewoners) en er duidelijk over te communiceren.
- › De samenwerking tussen verschillende jeugdwerkorganisaties was zowel een succesfactor als een meerwaarde bij de realisering van deze plek.

Juist op de plekken waar het gedrag van jongeren aanleiding is voor de grootste zorg, geven sport en aandacht het meeste resultaat. Door samen te werken met verschillende jeugdwerkorganisaties spreek je een brede doelgroep aan, waardoor je een sportplek creëert die inspeelt op de noden en zo een meerwaarde blijkt te zijn voor de wijk. Zo is de sportplek in dit wijkpark een voorbeeld geworden van de samenwerking die de aanpak van Verbeter Breda kenmerkt.

Wie was de concrete doelgroep/leeftijdsgroep?

10-14 jaar, voornamelijk jongens, uit de buurt Geeren-Zuid.

Op welke manier werden kinderen en jongeren sterk betrokken?

- › Jongeren hebben op eigen initiatief een petitie overhandigd aan de wethouder (schepen).
- › Vanuit het programma Verbeter Breda zijn de ideeën aangescherpt, verwerkt en voorgelegd.
- › In de uitvoeringsfase zijn de jongeren vooral via de verschillende jeugdwerkorganisaties betrokken.

In welke fase(n?) van het ontwerpproces werden kinderen en/of jongeren betrokken?

FASE 0: bewustwording
FASE 1: analyse en projectdefinitie
FASE 2: verbeelden en ontwerpen
FASE 3: aftoetsen en bijsturen
FASE 4: realisatie
FASE 5: gebruik en medebeheer

Eventuele uitdagingen in dit project om mee rekening te houden?

- › De verschillende partijen maken een andere afweging over de aanpak van jeugdoverlast enerzijds en de investering in een plek voor 10-14-jarigen anderzijds. Dat vraagt heldere afstemming.
- › Een draagvlak creëren bij omwonenden is niet altijd mogelijk. In die situatie is helderheid en zorgvuldigheid cruciaal om gemaakte keuzes te onderbouwen.
- › De samenwerking met verschillende jeugdwerkorganisaties helpt om zowel een breed deel van de doelgroep aan te spreken en activiteiten aan te bieden, als om goed te reageren op incidenten en ongewenst gedrag.

© Peter Bosschaert - De Ambrassade

© Peter Bosschaert - De Ambrassade

Park West

— MOLENBEEK

Start/einde van het project
2022–2025

Locatie
Molenbeek

Niveau
◊ Wijkniveau
◊ Gemeente

Type project
◊ Park
◊ Speeltuin
◊ Speelgroen
◊ Speelweefsel
◊ Ontmoetingsplek
◊ Semipublieke ruimte
◊ Gedeelde ruimte
◊ Inclusieve plek
◊ Intergenerationele plek

Opdrachtgever
Leefmilieu Brussel

Betrokken partners
◊ Toestand vzw
◊ Regionale dienst: Leefmilieu Brussel
◊ Burgers
◊ Middenveld (collectieven en vzw's)
◊ Architectenbureau

↪ **Online link**

Contact voor dit project
parkouest@toestand.be

Korte omschrijving

Sinds 2022 bouwen we samen met Leefmilieu Brussel aan Park West, een oud industrieel terrein, geprangd tussen de treinsporen, de Gentssteenweg en de wandelbrug van Beekkant. De site van 3 hectare diende ooit als passagepunt voor slachtvee en steenkool, maar stond de laatste dertig jaar vooral bekend als een ongebruikte plek met overwoekerde, kapotte loodsen en de ideale dumpplaats voor afval.

Met Park West activeren we deze site en doen we ze van leegstaand terrein naar definitief park evolueren. Sinds enkele jaren stellen we deze plek open voor de buurt en gebruiken we ze al als park. Samen met verschillende partners ontwikkelen we sociale en culturele dynamieken en samen met de wijk ontwerpen we het toekomstige park. Tijdens deze ontwerpfase steunen we op zowel formele tools (zoals workshops, structurele werkgroepen of discussies) als heel wat informele aanpakken (zoals collectieve bouwmomenten, infrastructurele experimenten, observatie en onderhoud van de site en veel dagelijkse conversaties met bezoekers).

Kinderen krijgen in Park West een centrale plaats. We bouwen samen aan een plek waar spel centraal staat, waar kinderen langskomen voor praatjes, serieus genomen worden en toch zo kinds kunnen zijn als ze willen.

Wat is de meerwaarde en/of de kracht van dit project?

Radicaal laagdrempelig onthaal, eindeloos uitgestoken hand: viermaal per week zijn we aanwezig en beschikbaar voor de bezoekers in het park. We luisteren, spelen, zoeken iets op voor iemand, verzoenen, ondersteunen. De vertrouwensband die ontstaat tussen de verschillende bezoekers en verschillende personen van Toestand vormt de basis voor heel wat informele gesprekken die de observatiemissie van Toestand voeden.

Voor iedereen, met aandacht voor de noden van elk: in het park bieden we ruimte voor iedereen, zonder doelgroepen, over leeftijden heen. Kinderen en volwassenen bewegen samen door de ruimte, soms spelen ze samen, soms niet, soms spelen ouders mee, soms niet. Die flexibiliteit creëert mogelijkheden die elders niet voor de hand liggen. We zijn geen kinder- of volwassenenwerkers – we zijn mensen die in het park rondlopen en spelen. Samen koken en eten neemt een centrale plaats in al onze projecten. Hier ook. We recupereren voedseloverschotten, kopen aan wat nodig is en gaan samen aan tafel. Die momenten dragen bij tot hechte banden, en zorgen ervoor dat iedereen met een gevulde maag naar huis kan (wat geen evidentie is voor alle kinderen hier).

Elke dag waarop het park open is, komt de 9-jarige A. samen met haar zus van een stuk verder in de stad naar hier om te spelen. Ze speelt met water en in de modder, eet mee wat de pot schaft, en komt trots een tekening laten zien. Ze komen alleen naar hier, ze sluiten 's avonds met ons mee het park af (ook al vertrekken we pas om 22 uur) en vertrekken vaak alleen naar huis.

In het begin van de zomer zag ze een ander kind voorbijfietsen en zei ze: "Ik wou dat ik dat kon". Genoeg voor een van onze partners om begin augustus materiaal bij elkaar te sprokkelen en met de fietskarkassen die we van Cyclo kregen aan de slag te gaan. Ze fixten verschillende fietsen, waaronder eenje exact op maat van A. De eerste dag op de fiets rijdt A. een paar meter, telkens trots terugkijkend naar de parkmedewerkers om zeker te zijn dat we haar zien. Een dag later fietst ze vlot het hele park af.

Wie was de concrete doelgroep/leeftijdsgroep?

We creëren ruimte voor iedereen, met extra aandacht voor wie elders niet eenvoudig de fysieke of mentale ruimte vindt.

Op welke manier werden kinderen en jongeren sterk betrokken?

- › Kinderen lopen en werken met ons mee. Ze bouwen mee aan de moestuin, onderhouden mee de kippen, bouwen aan het waterparcours. Sommige kinderen houden liever de keuken proper of willen mensen koffie uitschenken. Andere kinderen komen mee op tocht met ons om te kijken of iedereen het goed maakt in de uithoeken van het park.
- › We geven kinderen tools – hamers, schoppen, schroefmachines. We laten ze liever zelf echt bouwen met een Makita (of een Dewalt) dan een 'maquette' te maken.

In welke fase(n?) van het ontwerpproces werden kinderen en/of jongeren betrokken?

FASE 0: bewustwording
FASE 1: analyse en projectdefinitie
FASE 2: verbeelden en ontwerpen
FASE 3: aftoetsen en bijsturen
FASE 4: realisatie
FASE 5: gebruik en medebeheer

Eventuele uitdagingen in dit project om mee rekening te houden?

- › Spanningsveld tussen regelgevinginfrastructuur en avontuurlijk spelen: iedereen wil kinderen zoveel mogelijk vrijheid geven om te spelen, maar tegelijkertijd wil iedereen legaal ingedekt blijven. We leven in de grijze zone met een goede verzekering.
- › Naast het toekomstige park komen nieuwe woningen van CityDev. Die woningen zullen de buurt gentrificeren. Het park kan helpen om die dynamiek te doorbreken, maar als we niet opletten kan ze ze die evengoed versnellen.
- › Het is nog even afwachten hoe de input van het voortraject deel zal worden van het uiteindelijke ontwerp. Dat zal afhangen van de samenwerking met de uiteindelijke ontwerpers.

Pukplein

— BREDA

Start/einde van het project

Anderhalf jaar

Locatie

Breda

Niveau

- ◊ Straatniveau
- ◊ Wijkniveau

Type project

- ◊ Plein
- ◊ Speeltuin
- ◊ Speelgroen
- ◊ Speelplaats
- ◊ Ontmoetingsplek
- ◊ Gedeelde ruimte

Opdrachtgever

- ◊ Jantje Beton
- ◊ IVN Natuureducatie
- ◊ JOGG

Betrokken partners

- ◊ Woningcorporatie
- ◊ Gemeente Breda
- ◊ Jongerenwerk Surplus
- ◊ Bewoners
- ◊ Buurtsalon

Online link

Korte omschrijving

Via het Gezonde Buurten-project is in cocreatie met de buurtbewoners het Pukplein en de Puktuin tot stand gekomen.

Wat is de meerwaarde en/of de kracht van dit project?

- › Vanuit de behoefte van de buurt
- › Samen met de buurt en andere organisaties die een sociale meerwaarde geven (bijvoorbeeld atelier voor dakloze jongeren).
- › Drijvende krachten zijn buurtbewoners. Buurman Kees is er bijna altijd en is heel aanspreekbaar.
- › Deze plek zorgt voor ontmoeting, verbinding en beweging. Kinderen en jongeren kunnen er veilig spelen.

© De Ambrassade

© De Ambrassade

“De kracht van het Pukplein was Puk: de hond van Kees waar kinderen uit de buurt graag mee kwamen spelen. Kinderen met verschillende achtergronden vonden elkaar in het spelen met Puk, op het Pukplein.”

Wie was de concrete doelgroep/leeftijdsgroep?

Bewoners van de sociale woonwijk die geen of bijna geen eigen tuin hebben, van alle leeftijden.

Op welke manier werden kinderen en jongeren sterk betrokken?

- › Via de ouders hebben we kinderen aangesproken.
- › Jongeren hielpen mee met de aanleg (bijvoorbeeld een put graven voor de trampoline of fitnessstoel installeren) en dragen zo zorg voor het plein.
- › Via een ‘buurtsafari’ brachten we de noden in kaart.

In welke fase(n?) van het ontwerpproces werden kinderen en/of jongeren betrokken?

FASE 0: bewustwording
 FASE 1: analyse en projectdefinitie
 FASE 2: verbeelden en ontwerpen
 FASE 3: aftoetsen en bijsturen
 FASE 4: realisatie
 FASE 5: gebruik en medebeheer

Eventuele uitdagingen in dit project om mee rekening te houden?

Het Pukplein is een goed voorbeeld van een initiatief dat organisch is gegroeid, op basis van de wensen en initiatiefkracht van bewoners. Dat betekent dat sommige ontwikkelingen sneller gingen dan verwacht en dat er op andere vlakken strubbelingen waren. Al met al is het Pukplein een hele fijne speel- en ontmoetingsplek, omdat bewoners de plek zelf ontwikkelden en ze onderhouden. In die kwaliteit zit ook de voorwaarde om strubbelingen aan te kunnen.

Groenblauw schoolplein Kindcentrum De Vlinder

— ROTTERDAM

Start/einde van het project

Oplevering eind mei 2021

Locatie

Rotterdam

Niveau

- ◇ Straatniveau
- ◇ Wijkniveau

Type project

Opdrachtgever

- ◇ Kindcentrum De Vlinder, gemeente Rotterdam

Betrokken partners

- ◇ Gemeente, buurt, school en partners in de wijk.
- ◇ Gefinancierd vanuit het programma Veerkrachtig Bospolder-Tussendijken 2028. Het ontwerp is tot stand gekomen in samenwerking met Roel Crul en Sarah Los en gerealiseerd door De Zandraket.

Online link

Korte omschrijving

“De kinderen zijn hier niet vandaan te slaan”, vertelt schooldirecteur Loes Viset van Kindcentrum De Vlinder in Rotterdam. Niet zo gek, want er is van alles te beleven. “Er zijn heuveltjes, een klimtoestel van boomstammen, watertjes, een bruggetje, een pergola, plantenbakken en nog veel meer. Het plein was voorheen helemaal betegeld. “Toen ik hier voor het eerst kwam, dacht ik: welke malloot heeft dit bedacht?” vertelt ze. “Ik ben gaan uitzoeken hoe we dat konden veranderen.”

Uiteindelijk bleek er geld beschikbaar vanuit het programma Veerkrachtig BoTu van de gemeente. Daarop zijn twee ontwerpers samen met de buurt aan de slag gegaan. “Niet alleen hebben we met de kinderen alle tegels verwijderd, ook zijn ze betrokken bij het ontwerp. Alle kinderen zijn met hun ouders naar De Speeldernis in Rotterdam gegaan, waar de ontwerpers voor hen klaar zaten. Kinderen konden ter plekke iets voor het plein bedenken. En een deel van hun ideeën is ook gebruikt.”

Uiteindelijk is in mei 2021 het nieuwe groenblauwe school- en buurtplein opgeleverd. Van het door de buurt gevreesde vandalisme bleek geen sprake en over het beheer en onderhoud zijn afspraken tussen de gemeente en de school gemaakt. Twee keer per jaar komt een tuinman voor het grote onderhoud en de rest doet de school zelf, zoals water geven, opruimen, planten en zaaien.

Wat is de meerwaarde en/of de kracht van dit project?

- › Durf: ondanks vrees voor vandalisme en kans op gebrek aan financiering hebben we toch doorgezet.
- › Vergroenen
- › Openstelling voor de buurt

Van vandalisme is nauwelijks sprake en met jongeren die na schooltijd wel eens op het schoolplein hangen, kan de directeur prima afspraken maken. Zo is het echt een plek van en voor iedereen geworden.

Wie was de concrete doelgroep/leeftijdsgroep?

Kinderen van 4 tot en met 8 jaar, maar ook voor andere buurtkinderen en buurtbewoners is het plein een avontuurlijke en aangename plek om te spelen en te verblijven.

Op welke manier werden kinderen en jongeren sterk betrokken?

Ze dachten mee na over het ontwerp, hielpen om het plein te 'onttegenen', zijn betrokken bij het onderhoud van het groen.

In welke fase(n?) van het ontwerpproces werden kinderen en/of jongeren betrokken?

- FASE 0: bewustwording
- FASE 1: analyse en projectdefinitie
- FASE 2: verbeelden en ontwerpen
- FASE 3: aftoetsen en bijsturen
- FASE 4: realisatie
- FASE 5: gebruik en medebeheer

Eventuele uitdagingen in dit project om mee rekening te houden?

Het schoolplein van Kindcentrum De Vlinder is een openbaar plein zonder hekken of toegangspoorten. Het ligt direct tussen de huizen in de wijk Bospolder-Tussendijken. Die wijk scoort op de sociale index (thema's capaciteiten, leefomgeving, meedoen en binding) lager dan de gemiddelde Rotterdamse wijk. Een kaal en versteend plein omvormen naar een groene oase met 'kwetsbare' beplanting, natuurlijke speelelementen en veel verstopplekjes, werd niet direct door iedereen omarmd. Ondanks de weerstand en onzekerheid, hebben de school en de gemeente toch doorgezet en is het enthousiasme overgeslagen op de buurt. Van vandalisme is nauwelijks sprake en met jongeren die na schooltijd wel eens op het schoolplein hangen, kan de directeur prima afspraken maken. Zo is het echt een plek van en voor iedereen geworden.

© Vlaamse Dienst Speelpleinwerk

© Vlaamse Dienst Speelpleinwerk

Driehoekspark

— ROTTERDAM

Start/einde van het project

Opening juli 2024

Locatie

Rotterdam

Niveau

◊ Straatniveau
◊ Wijkniveau

Type project

Opdrachtgever

Gemeente Rotterdam, programma Bospolder-Tussendijken (BoTu) 2028

Betrokken partners

Het vernieuwde Driehoekspark is mogelijk gemaakt door het RKVO, het Job Durafonds, het programma Veerkrachtig Bospolder-Tussendijken 2028, Resilient Rotterdam, 'Rotterdam gaat voor groen', het Rotterdams WeerWoord, Kom op naar Buiten!, Rotterdam Inclusief en LIFE@Urban Roofs (een programma voor milieu- en klimaatactie van de Europese Unie).

Online link

Contactpersonen voor dit project

Marlies Bouman (Jantje Beton)
Dirk Verhagen, MSc, stedenbouwkundige & partner Urban Synergy

Korte omschrijving

Wat eerst een groot plein van 5000 m² asfalt was, is nu een groene, gezellige plek waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten en kinderen heerlijk kunnen spelen. De school, kinderen en bewoners hebben een belangrijke rol gespeeld bij de plannen voor het nieuwe plein. Zij hebben die samen met de gemeente gemaakt. In het hele proces hebben ze meegedacht en meegewerkt: de buurtkinderen hebben met stoepkrijt op het asfalt hun ideeën getekend en de leerlingen van de Valentijnschool hebben maquettes gemaakt met hun droomspiegeltoestellen. Met een virtualrealitybril hebben de kinderen het ontwerp bekeken. Iedereen was betrokken bij elke stap van het proces. Het resultaat is niet alleen een zichtbaar mooier schoolplein, maar het draagt ook bij aan een trotse buurt en een sociaal sterkere, veerkrachtigere wijk.

Wat is de meerwaarde en/of de kracht van dit project?

Multifunctionele oplossing: klimaatadaptatie, spelen, sporten, buiten lesgeven en ontmoeten komen bij elkaar.

Wie was de concrete doelgroep/leeftijdsgroep?

Schoolkinderen Valentijnschool (basisonderwijs), buurtbewoners van de wijken Bospolder en Tussenwijken (jong en oud).

“De inrichting van het park in verschillende speelzones zorgt ervoor dat elke leeftijd hier een plek vindt.”

“Na de input van ideeën en opmerkingen van kinderen, moet je ook goed uitleggen wat je wel en niet meeneemt.”

Dirk Verhagen van Urban Senergy

Op welke manier werden kinderen en jongeren sterk betrokken?

In het begin van het ontwerpproces hebben we een klankbordgroep opgericht met buurtbewoners. Er zijn gesprekken gehouden met jongeren van Thuis Op Straat (TOS), betrokken moeders uit de buurt en directeurs van de Valentijnschool.

Daarnaast zijn er op het plein diverse momenten georganiseerd waarbij omwonenden konden reageren op de ontwerpen. Tijdens een van de eerste bijeenkomsten zijn de aandachtspunten en wensen van omwonenden en kinderen uit de buurt opgehaald. Zo hebben de buurtkinderen met stoepkrijt op het asfalt hun ideeën getekend.

In de daaropvolgende bijeenkomsten zijn ontwerpvoorstellen en referenties van onder meer speel- en zitelementen op posterpanelen en via VR-brillen getoond. Kinderen uit de buurt en van de Valentijnschool kregen de mogelijkheid om 'hun' Driehoekspein te knutselen en te tekenen. Tijdens de bijeenkomsten heeft de klankbordgroep geholpen met de organisatie en het ophalen van meningen. Circus Rotjeknor, een ijscoman en een lokale dj stonden in voor de feestelijke aankleding, samen met betrokken moeders die bereid waren hapjes te maken en natuurlijk de kinderen en bewoners uit de buurt.

In welke fase(n?) van het ontwerpproces werden kinderen en/of jongeren betrokken?

FASE 0: bewustwording

FASE 1: analyse en projectdefinitie

FASE 2: verbeelden en ontwerpen

FASE 3: aftoetsen en bijsturen

FASE 4: realisatie

FASE 5: gebruik en medebeheer

Eventuele uitdagingen in dit project om mee rekening te houden?

De kostprijs van het project was hoog omdat de grond gesaneerd moest worden en er een waterbuffer werd aangelegd onder de grond. Allemaal kosten die niet 'zichtbaar' zijn, maar wel noodzakelijk.

Het Driehoekspark trekt nu veel volk aan, en toont zo vooral de nood aan extra publieke ruimte in deze dichtbevolkte wijk.

Met plantenvakken werken was nodig op dit drukke plein om de planten voldoende bescherming te geven tot ze volgroeid zijn.

20

Natuurspeeltuin aan de Kerkstraat in Oud Gastel

— OUD GASTEL

Start/einde van het project
2014 - heden

Locatie
Oud Gastel

Niveau
◊ Straatniveau
◊ Wijkniveau

Type project

Opdrachtgever
Stichting Groen Ontmoet en gemeente Halderberge

Betrokken partners
◊ Samenstichting Oud Gastel
◊ Diverse lokale ondernemers

↪ **Online link**

Contactpersoon voor dit project
Jeanita Embregts
(medewerkster Groen en Spelen)

Korte omschrijving

In 2014 zou de traditionele speellocatie worden opgeheven. Stichting Groen Ontmoet heeft er met vrijwilligers een natuurspeeltuin aangelegd. Het ontwerp is gemaakt door een buurtbewoner. De speeltoestellen zijn deels met diverse subsidies en sponsoracties bekostigd en deels door de gemeente.

Stichting Groen Ontmoet doet het onderhoud grotendeels zelf met vrijwilligers. De gemeente springt bij, als ze capaciteitstekort hebben.

Op deze plek worden veel leuke activiteiten georganiseerd, zoals Modderdag en (kabouter) wandeltochten.

Wat is de meerwaarde en/of de kracht van dit project?

- > Natuurlijke speelplek
- > Mooie, veilige locatie

© De Vlaamse Dienst Speelpleinwerk

© De Vlaamse Dienst Speelpleinwerk

De natuurspeeltuin aan de Kerkstraat is een mooi voorbeeld van hoe overheidsparticipatie goed werkt. Stichting Groen Ontmoet heeft ervoor gezorgd dat de speelplek aan de Kerkstraat in Oud Gastel niet werd wegbezuinigd en heeft van die speelplek een mooie natuurspeeltuin gemaakt, waar kinderen heerlijk fantasievol kunnen spelen.

Wie was de concrete doelgroep/leeftijdsgroep?

Jongere kinderen in Oud Gastel.

Op welke manier werden kinderen en jongeren sterk betrokken?

Voornamelijk bij activiteiten hielpen de kinderen zelf om de speelplek te ontwikkelen.

In welke fase(n?) van het ontwerpproces werden kinderen en/of jongeren betrokken?

FASE 0: bewustwording
FASE 1: analyse en projectdefinitie
FASE 2: verbeelden en ontwerpen
FASE 3: aftoetsen en bijsturen
FASE 4: realisatie
FASE 5: gebruik en medebeheer

Eventuele uitdagingen in dit project om mee rekening te houden?

Door wisselingen in de samenstelling van het bestuur van stichting Groen Ontmoet is het onderhoud een uitdaging. De gemeente springt bij als het nodig is, omdat de speelplek belangrijk is voor Oud Gastel.

SamenSpeelplek Wezemaal in Hoeven

— HOEVEN

Start/einde van het project
Mei 2022 tot en met mei 2024

Locatie
Adres: Hoeven (NL)

Niveau
◊ Straatniveau
◊ Wijkniveau

Type project

Opdrachtgever
Samenstichting Hoeven en gemeente Halderberge

Betrokken partners
◊ Leerlingen basisschool Hoeven
◊ Samenstichting Hoeven
◊ SamenSpeelFonds
◊ Trees & Timber
◊ Speelnatuur
◊ Rabobank
◊ Woonkwartier

↔ **Online link**

Contactpersoon voor dit project
Jeanita Embregts
(medewerkster Groen en Spelen)

Korte omschrijving

Het speelveld aan de Wezemaal heeft een grote metamorfose ondergaan. Van een voetbalveld met een glijbaantje en wipkip is het veld veranderd in een natuurlijke SamenSpeelplek, waar je kunt klimmen, met zand en water spelen, glijden, schommelen, over de hobbelbaan sjezen, in de draaimolen zitten en waar je ook nog heerlijk kunt hockeyen, voetballen en basketballen. Deze plek is tot stand gekomen met de inbreng van ontzettend veel kinderen.

Kinderen uit het hele dorp gaven hun mening via een enquête en hebben tekeningen gemaakt van wat ze graag op het veld wilden zien. We hebben ook gesprekken gevoerd met (ouders van) kinderen met een beperking uit de buurt om in beeld te krijgen wat zij nodig hebben om op die speelplek te kunnen spelen. Aan de hand van die informatie en de tekeningen heeft Suzanne van Ginneken van Speelnatuur het ontwerp gemaakt. Op 28 juni 2023 is dat ontwerp gepresenteerd aan de buurt. De tips die we die avond kregen zijn zoveel mogelijk meegenomen in het definitieve ontwerp. Zo werd de locatie van het voetbalveld aangepast om overlast met de buurt te beperken.

Tijdens de grondwerkzaamheden hebben Ruben en Ilonka met de rolstoel de hobbelbaan getest en hebben we die ter plekke aangepast. Veel elementen zijn gemaakt door Trees & Timber, een lokale ondernemer die de meeste items heeft gemaakt van bomen die in onze gemeente gekapt moesten worden.

Op 17 april 2024 is de SamenSpeelplek feestelijk geopend en sindsdien wordt het speelveld heel goed gebruikt.

“Een samenspeelplek focust op wat een kind wel kan, of nog net niet. Het kan er ook naartoe groeien.”

“Een ontwerp kan nooit voor iedereen tegelijk zijn. Een speeltuin is geen station.”

“We moesten het oorspronkelijke ontwerp aanpassen na feedback van de directe buurtbewoners. Het is even belangrijk om met hen rekening te houden of samenspelen is ook belangrijk.”

Suzanne van Ginneken, ontwerper Speelnatuur

Wat is de meerwaarde en/of de kracht van dit project?

- › Grote inclusieve speelplek op een centrale locatie
- › Brede (kinder)participatie
- › Samenwerking samenstichting Hoeven – gemeente Halderberge
- › Afgeschermd gedeelte voor kleinere kinderen

Wie was de concrete doelgroep/leeftijdsgroep?

Alle kinderen en volwassenen, met en zonder beperking uit de omgeving

Op welke manier werden kinderen en jongeren sterk betrokken?

Ze participeerden bij het ontwerp en bij de realisatie (ze testten bijvoorbeeld de speelplek).

In welke fase(n?) van het ontwerpproces werden kinderen en/of jongeren betrokken?

- FASE 0: bewustwording
- FASE 1: analyse en projectdefinitie
- FASE 2: verbeelden en ontwerpen
- FASE 3: aftoetsen en bijsturen
- FASE 4: realisatie
- FASE 5: gebruik en medebeheer

Eventuele uitdagingen in dit project om mee rekening te houden?

“In een samenspeelplek is het niet altijd nodig om grote ingrepen te doen. Onzichtbaar een plek inclusief maken en stimuleren tHet gevaar bestaat dat kinderen vanaf het hobbelpad de weg op fietsen.

© De Vlaamse Dienst Speelpleinwerk

© De Vlaamse Dienst Speelpleinwerk

22

Schoolplein basisschool 't Bossche Hart - Bosschenhoofd

— BOSSCHENHOOFD

Start/einde van het project

Januari 2022 tot en met april 2023

Locatie

Bosschenhoofd

Niveau

- ◇ Straatniveau
- ◇ Wijkniveau
- ◇ Gemeente

Type project

Opdrachtgever

Borgesiusstichting en gemeente Halderberge

Betrokken partners

- ◇ Leerlingen basisschool
- ◇ Leerlingenraad
- ◇ Ouders
- ◇ Homico
- ◇ Rabobank (sponsor)

Online link

Contactpersoon voor dit project

Jeanita Embregts
(medewerkster Groen en Spelen)

Korte omschrijving

In juli 2022 benaderde een betrokken ouder van twee leerlingen van basisschool 't Bossche Hart de gemeente. De school had aan de hand van wensen en tekeningen van hun leerlingen een ontwerp voor een groen schoolplein laten maken door de Donker Groep. Er was een mooi ontwerp gemaakt, maar helaas was het budget van de Borgesiusstichting ontoereikend. De gemeente was nog op zoek naar een locatie in Bosschenhoofd om een samenspeelplek te realiseren. Ze besloot om het schoolplein openbaar en inclusief te maken en de budgetten van de gemeente en de school samen te voegen voor de aanpak van het schoolplein. Doordat het meeste werk door collega's van de buitendienst is gedaan, gingen de kosten flink omlaag. Een deskundige op het gebied van inclusief spelen heeft een aantal aanbevelingen gedaan, die in januari 2023 verwerkt zijn in het definitieve ontwerp.

In februari 2023 zijn de werkzaamheden gestart. Leerlingen hebben meegedacht over de tekst op het informatiebord en hebben gevraagd om een 'ook jij hoort erbij'-bankje te plaatsen. Daar gaan kinderen op zitten als ze willen tonen dat ze zich alleen voelen en met iemand willen spelen.

In april 2023 was het nieuwe schoolplein klaar. Vanaf toen kon er ook buiten schooltijden op het plein worden gespeeld. Ook de kinderopvang die in hetzelfde gebouw zit als de school, maakt dankbaar gebruik van het schoolplein.

Een versteend saai schoolplein, dat alleen toegankelijk was tijdens schooltijden, is door een mooie samenwerking van de school en de gemeente Halderberge veranderd in een groene openbare speelplek, waar kinderen met en zonder beperking ook buiten schooltijden heerlijk kunnen buitenspelen.

Wat is de meerwaarde en/of de kracht van dit project?

- > Inclusieve speelplek op een centrale locatie
- > (Kinder)participatie
- > Samenwerking tussen school en gemeente
- > Gedeelde speelplek met de buurt na de schooluren

Wie was de concrete doelgroep/leeftijdsgroep?

Alle kinderen van 0 tot 14 jaar, met en zonder beperking, uit Bosschenhoofd.

Op welke manier werden kinderen en jongeren sterk betrokken?

Ze waren betrokken bij het ontwerp (gaven feedback op het ontwerp en beslisten mee over de keuzes), en hielpen bij de financiering en bij de realisatie.

In welke fase(n?) van het ontwerpproces werden kinderen en/of jongeren betrokken?

- FASE 0: bewustwording
- FASE 1: analyse en projectdefinitie
- FASE 2: verbeelden en ontwerpen
- FASE 3: aftoetsen en bijsturen
- FASE 4: realisatie
- FASE 5: gebruik en medebeheer

Eventuele uitdagingen in dit project om mee rekening te houden?

Sommige plantvakken zijn niet bestand tegen het intensieve gebruik. Bewoners van één aangrenzende woning klagen over geluidsoverlast.

7. Geleerde lessen en aanbevelingen

Kinderen en jongeren zijn volwaardige gebruikers en deelnemers van de publieke ruimte. Ze hebben eigen belangen en geven mee betekenis aan die openbare plekken. In de publieke ruimte komen heel wat beleidsdomeinen die impact hebben op het welbevinden van kinderen en jongeren samen – vrije tijd, gezondheid, mentaal welzijn, ruimte, cultuur, mobiliteit enz.

Hoe beleidsmedewerkers en ruimte actoren zich in hun werk afstemmen op kinderen en jongeren heeft een grote impact op de positie van kinderen, hun leefwereld en hun rechten. Als kinderen en jongeren zien dat ze hun leefomgeving mee kunnen beïnvloeden, gaan ze later ook sneller gemotiveerd zijn om opnieuw te participeren.

Om publieke ruimte duurzaam en kwalitatief in te richten, hebben overheden er dus alle belang bij om hun noden te kennen en mee in overweging te nemen. Daarom moeten ze dus betrokken worden bij ruimtelijke processen.

De volgende aanbevelingen en geleerde lessen uit de aangehaalde cases vatten goed samen hoe je zelf deze verandering in gang kan steken.

De aanbevelingen zijn opgesteld voor:

Lokale besturen: ambtenaren en lokale mandatarissen zoals schepenen/ wethouders

De Vlaamse Overheid

Jeugdwerk- en andere organisaties uit het middenveld

(Commerciële) partners zoals ontwikkelaars, studiebureaus, architecten en ontwerpers

Opleidingen voor stedenbouwkundigen, ruimtelijke planners, architecten en landschapsarchitecten

1

Doelgroep: Opleidingen

- Inzetten op participatie van kinderen en jongeren in ruimte vraagt **meer aandacht voor het sociaal-ruimtelijke in ontwerpprocessen**. Hiervoor kunnen experts worden betrokken. Maar eigenlijk vraagt dit een aanpak bij de bron: **besteed in de opleidingen voor stedenbouwkundigen, ruimtelijke planners, architecten en landschapsarchitecten meer aandacht aan bestaande sociaal-ruimtelijke dynamieken** in een buurt, via input van gebruikers en jeugdparticipatie. Zo zijn ze meteen mee bij de start van hun loopbaan.
- Ook voor de **opleiding sociaal werk** ligt daar een uitdaging: **Werk samen met andere opleidingen projecten in de publieke ruimte uit**. Zo zijn studenten van in het begin gewoon om vanuit hun eigen sectoren en perspectieven samen te werken en een gedeelde taal of 'tussentaal' te gebruiken. Wederzijds begrip en samenwerking begint vanuit de kennis van elkaars referentiekader.

2

Visie op ruimte en participatie:

- **Zorg voor een gedragen of gedeelde visie op jeugd en ruimte en de rol van participatie daarin**. Deze visie kan dienen als een van de inspiratiebronnen voor de verschillende beleidsdomeinen en -ambities van een gemeente, als deel van een lokaal beleidsplan ruimte of als inleiding in een bestek. Zo'n nota werkt verbindend en legt geen extra kaders op die de uitvoering onmogelijk maken:
- **Werk samen met een diverse stuurgroep van beleidsmakers en middenveldorganisaties een visie op publieke (jeugd)ruimte uit**. Werk dit uit met een mandaat vanuit het college en/of de gemeenteraad.
- **Schrijf goed uit hoe jullie kijken naar participatie van kinderen en jongeren**: Hoe gemotiveerd zijn jullie om hen te betrekken in beleidsprocessen? Welke participatieve basishouding wordt verwacht in het team, bij partners en bij inwoners? Hoe ga je ervoor zorgen dat ze mogen, kunnen en willen participeren? Hoe brengen we hen in direct contact met beleidsmakers?

- Er is een grote nood aan voldoende kwalitatieve ruimte waar kinderen en jongeren kunnen, willen en mogen zijn. **Zet daarom in op diverse facetten van publieke ruimte voor hen, het zogenaamde kind- en tienerweefsel¹:** speel- en bewegingsruimte, ontmoetingsplekken, sportterreinen, jeugdwerkterreinen, schoolspeelplaatsen, pure 'verblijfsruimte', speelaanleidingen, routes naar en van die plekken, ... maar ook de mentale ruimte die onder druk staat voor kinderen, jongeren of specifieke subgroepen (zoals meisjes).
- **Dat de stem van jonge inwoners een meerwaarde is voor de hele samenleving,** is daarbij het vertrekpunt. Wanneer je een stad of gemeente op maat maakt van de noden van een 8-jarige en een 80-jarige, dan voldoet die aan de noden van iedereen en bevordert dit het welbevinden en de levenskwaliteit van alle burgers. Dat is meteen een pleidooi om kinderen en jongeren niet alleen bij speelruimtes te betrekken, maar hen ook over ander projecten in de publieke ruimte (pleinen, stations omgeving, natuurgebieden, ...) te laten nadenken. Ze kunnen namelijk goed vanuit een collectieve insteek mee nadenken over wat een plek of buurt nodig heeft en niet enkel over wat ze zelf willen.

3

Afspraken en regelgeving:

Investeren in open ruimte en de inrichting van de publieke ruimte is belangrijk voor het welbevinden van burgers. Lokale besturen hebben er alle baat bij om (jonge) burgers daarbij te betrekken: zo creëer je betrokkenheid op de buurt, draagvlak voor nieuwe en onverwachte ideeën en krijg je minder weerstand na de uitvoering. Kind zijn is nu fundamenteel anders dan enkele decennia geleden. Enkel zij weten hoe het nu is om hier en nu op te groeien.

1 Voor meer praktische tips, tools en methodieken om participatie met kinderen te organiseren, zie bijlage 5 Bronnen en begrippenlijst.

2 Zie fiche 12: Kleine Wildernis - Lille

3 Zie fiche 1: Groeningepark - Kortrijk

4 Zie fiche 2: Park Ninoofse Poort Molenbeek - Jes en fiche 15: Park Geeren Zuid - Breda

5 Zie fiche 16: Park West Molenbeek - Toestand vzw

Participatie is niet alleen keuzes voorleggen, maar werk maken van het samenwerken met kinderen:

- **Neem participatie mee als inherent deel van een ontwerpproces.** Creëer hier tijd en ruimte voor in bestekken, wedstrijden en openbare aanbestedingen. Zorg voor inspraak voor er beslissingen vallen. Bestendig dit in de procedure. Werk een kader uit voor deze instrumenten om participatie voldoende naar waarde te schatten. Geef duidelijke verwachtingen mee over een aantal sleutelmomenten, het aantal uren, contactmomenten met jongeren, workshops, het verwerken van de input, de rol van kinderen en jongeren bij de uitvoering van de werken en later het beheer van de plek, ...³
- Er zijn vaak te weinig tijd en middelen beschikbaar voor participatie in het ontwerpproces, zowel binnen het lokaal bestuur als begroot voor de ontwerpers. Ook voor middenveldpartners is het vaak een grote investering. Het is dus belangrijk om **van bij de start** (bijv. bij de opmaak van de projectdefinitie en het bestek) ruimte voor kwalitatieve en laagdrempelige participatie te voorzien, gedurende het traject.
- **Durf als ambtenaar in je eigen takenpakket handelingsruimte te creëren om in te zetten op participatie** (met/ ondanks invloed van schepenen, managementteam, ...). **Of vraag hier net mandaat voor**, bv. via het meerjarenplan of een collegebeslissing. Zo zijn structurele participatietrajecten ook mogelijk.
- Zet als lokaal bestuur **een minimumkader uit in de bestekken hoe ontwikkelaars ook moeten mee investeren in de publieke ruimte en in het algemeen belang** (op vlak van duurzaamheid, kindvriendelijkheid, klimaatadaptatie, ...).

4

Inclusief werken:

Iedereen moet kansen krijgen om deel te nemen. Of om het scherp te stellen: **Participatie moet laagdrempelig en inclusief zijn of niet zijn.**

De leefwereld van meisjes, kinderen en jongeren met een beperking, met een migratieachtergrond of in een maatschappelijk kwetsbare positie verschilt vaak heel hard van die van de ontwerpers en de beleidsmakers. De openbare ruimte is voor velen van hen net nog belangrijker omdat ze thuis niet altijd de fysieke en of psychische ruimte hebben die nodig is. Investeren in de betrokkenheid van die groepen levert dan ook bijzonder waardevolle inzichten op. Ga dus actief op zoek naar die doelgroepen.

- **Denk in de voorbereidende fase na over wie betrokken is op het project**, welke bewoners en gebruikers er op een plek zijn. Denk in die stakeholderanalyse na over welke expertise die gebruikers en bewoners kunnen inbrengen en welke stemmen je zeker mee wil nemen in het project. Beslis op basis van die analyse wie je op welke manier en op welk moment wil bevragen.
- **Zet in op leuke inspraakmomenten en informele babbels op het plein, op school, op de stoep, in de buurt.** Capteer op diverse manieren diverse stemmen. Online enquêtes en andere inspraak tools bereiken enkel sterk geëngageerde burgers.
- **Zorg voor laagdrempelige informatie** (signalisatie, infoborden, pictogrammen) om zoveel mogelijk jonge bewoners te informeren en te betrekken. Dit is meteen een goede oefening om je communicatie aan te passen aan alle burgers. Koppel tijdig terug naar de doelgroep, leg de genomen beslissingen goed uit en stel bij uitstel of veranderingen in het proces de verwachtingen bij door extra communicatie. Zo voorkom je frustratie en verkeerde eisen.
- **Werk samen met lokale stakeholders om een brug te slaan tussen minder gehoorde doelgroepen en het ontwerpteam.** Spreek jeugdwerkers, straathoekwerkers, scholen, buurtwerkers en andere buurtorganisaties aan om een meer divers publiek te bereiken.⁴

5

Experiment:

• Experimenteren met ruimte, zoals bv. een tijdelijke invulling van een gebouw en de ruimte errond, een tijdelijke constructie op een openbaar plein of het beheer van een plek in handen van een organisatie geven, zijn meer dan tijdelijke projecten. **Gebruik experiment meer als een structureel of lange termijn beleidsinstrument om participatie in publieke ruimte alle kansen te geven.**⁵

- Zorgen voor een budget en ondersteuning om experimenten in de publieke ruimte op te zetten zijn slechts de eerste stappen. **Geef vertrouwen aan de partners die een experiment willen opzetten. Pas dus daarnaast regels en procedures in subsidiëring aan om experimenten in de ruimte alle kansen te geven.** Geef meer gewicht aan de visie en het beoogde doel in regelgeving, en leg minder nadruk op wat, hoe en hoeveel moet worden bereikt. Beperk dus de regels, voorwaarden en verantwoording. Experimenten mogen falen, het is belangrijker welke lessen hier uit geleerd kunnen worden mbt het organiseren van de publieke ruimte.
- **Verduurzaam experimenten en/of schaal ze op:**
 - › Trek geleerde lessen uit de gelopen processen.
 - › Zorg voor meer tijd voor langere processen en veldwerk.
 - › Toon succesverhalen, bezoek good practises. Dit werkt wervend voor anderen.
 - › De Vlaamse Overheid kan hier fungeren als hefboom voor het lokale beleid.

6

Expertise en kennisopbouw:

Grijp planningsprocessen en participatie aan als leerkans, voor jezelf, voor collega's en beleidsmakers van andere diensten, voor alle burgers, inclusief kinderen en jongeren. Kwalitatieve participatie brengt mensen samen en leidt tot diverse standpunten, suggesties en meningen. Zo kom je tot een grotere hoeveelheid aan ideeën van mensen die zelf in de buurt wonen en ervaringsdeskundige zijn. Ze dagen je eigen referentiekader uit, stellen meer eisen aan een plek en zorgen bijgevolg ook voor een beter doordacht en kwalitatief ontwerp.

7

Samenwerking:

- Samenwerken is cruciaal voor kwaliteitsvolle participatie in ruimtelijke processen. **Hanteer een 'brede jeugdreflex'⁶ en creëer ontmoetingsmomenten en verbinding tussen verschillende betrokken diensten, met beleidsmakers en met partners.** Het is daarbij belangrijk om tijd te nemen om van gedachten uit te wisselen tussen jeugdambtenaren en ruimteplanners, studie bureaus, architecten en het middenveld. Met buurtbewoners en dus ook met kinderen en jongeren.
- Vooraleer je een wijk, ontmoetingsplein of straat ontwikkelt, is het wenselijk om zowel het ruimtelijke als het sociale in overweging te nemen. **Ontwikkel ruimte voor een Sociaal Ruimtelijke dialoog.**
- **Werk daarnaast fysieke plekken uit waar die ontmoeting tussen diensten letterlijk kan plaats vinden** of stel match-makers aan die mensen met elkaar in contact brengen.
- Betrek **gebruikers en omwonenden** van het plein of de buurt, ook op de locatie zelf. Praat niet over hen met andere burgers, maar zorg voor inspraakmomenten met hen.

- Vlaamse Overheid, vertrek minder vanuit de eigen bevoegdheid Jeugd en **zoek actief naar samenwerkingen met andere beleidsdomeinen. Maak werk van ambitieuze acties rond jeugdruimte (en participatie) in het Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan.** Link budgetten van bv. klimaatbeleid, verkeersveiligheidsbeleid en gezondheidsbeleid aan elkaar vanuit een gemeenschappelijke visie op publieke ruimte voor kinderen en jongeren.

In Kortrijk zorgt een programmaregisseur van de stad ervoor dat verschillende diensten met elkaar in contact komen om jeugd(ruimte) beleid uit te werken.

↳ Zie FICHE 1.

8

Eigenaarschap en medebeheer

Na het afwerken van een plek, wordt een publieke plek enkel gebruikt, er is vaak weinig of geen medebeheer. In Nederland zie je meer structuren en organisaties die net focussen op het beheer van die plekken. In Vlaanderen hebben we die traditie en cultuur veel minder.

- **Jeugdwerk- en andere middenveld organisaties: Kom uit je kot en ga verder dan de grenzen van je eigen terrein.**
 - › Maak een analyse van de omgeving en publieke ruimte van jouw lokaal of plek waar activiteiten plaats vinden. Betrek hier leden en je achterban (ouders, sympathisanten, ...) bij.
 - › Gebruik de expertise van de kinderen en jongeren die je bereikt om een signaal te geven naar lokale beleidsmakers waar jullie noden liggen.
 - › Wacht niet tot jouw mening wordt gevraagd. Je kan heel wat in beweging zetten voor een jeugd- en gezinsvriendelijk ruimtebeleid. Bekijk het bestuursakkoord of de beleidsplannen in je gemeente en screen ze op vlak van ingrepen in de publieke ruimte in jouw buurt. Vraag een gesprek met de schepen of ruimtelijk ambtenaar. Of nodig jezelf uit op de Gecoro⁷, lang voor de werken starten, en geef je bezorgdheden en wensen mee.

- **Durf als lokaal bestuur eigenaarschap geven aan burgers.** Faciliteer inspraak, maar laat het einddoel of de eindvorm los. Hier moet meer werk van gemaakt worden. In een goed evenwicht en met duidelijke afspraken met het lokale bestuur.⁸

- Voer de gemaakte plannen gezamenlijk uit en kom je beloftes aan de kinderen na. **Laat ze mee schilderen, bouwen en verantwoordelijkheid opnemen voor het onderhoud en verdere uitbouw van het beheer van een plek.**

- **Denk naast het ontwerp al na over: wat erna?** Wat na het ontwerp en de aanleg? Door participatie te faciliteren creëer je betrokkenheid op de wijk of op het project. Een ontwerp is een leidraad om een plek vorm te geven. Maar wanneer de aanleg is gebeurd, start pas het echte werk. Stel jezelf daarom tijdig deze vragen:

- › Welke rol krijgen de bevroegde mensen in de toekomst van de plek?
- › Hoe gaan de mensen nu om met de plek?
- › Op welke manier houden we de betrokkenheid hoog?
- › In welke mate kan je als overheid een aantal taken / uitdagingen / kansen laten opnemen door bewoners, door buurtkinderen en jongeren⁹?

- **Monitor nadien ook het gebruik van de plek en de relatie met de buurt.** Goed bedoelde invullingen of plannen krijgen soms een heel ander gebruik in de realiteit.

⁷ Het officiële adviesorgaan voor ruimtelijke planning en ruimtelijke ordening.

⁸ Zie fiche 17: Het Pukplein in Breda.

⁹ Het project Plein Patrons van JES laat jongeren die de buurt kennen aanspreekpunt en vertrouwenspersoon zijn voor kinderen, jongeren, hun ouders en pleingebruikers. Als animatoren zorgen ze ook voor een groter jeugdwerkeraanbod en betrekken ze andere jongeren bij de pleinwerking.

Bijlage 1: Het belang van buitenspelen en buiten zijn

Het belang van buitenspelen, rondhangen of de buurt verkennen heeft op zich geen verantwoording nodig, want het gaat simpelweg om **gedragingen die eigen zijn aan het jong zijn**. Alleen al daarom is het belangrijk dat kinderen en jongeren voldoende kwaliteitsvolle ruimte ter beschikking hebben. Dat is evident, maar botst vandaag helaas vaak met de belangen van andere doelgroepen. Voorbeelden genoeg: spelen met een bal naast een gevuld caféterras met volwassenen, dat hoort niet.

Ruimte als speelruimte stimuleert daarnaast **de fysieke, mentale en sociale ontwikkeling van kinderen en jongeren**:

- Pedagoog Loris Malaguzzi heeft het in zijn pedagogische visie over **de rol van de ruimte als 'derde pedagoog'**.¹ Dat inzicht wordt vaak gebruikt in de kinderopvang en de inrichting van een kinderdagverblijf, school of speelplaats, maar kunnen we dus ook meenemen bij de inrichting van de publieke ruimte. In andere bronnen wordt de publieke ruimte soms ook als vierde opvoedingsmilieu omschreven (naast het gezin, de school en het jeugdwerk/vrijetijdsaanbod).²

- Daarnaast is **bewegingsvrijheid** - of het zich zelfstandig van de ene naar de andere plek verplaatsen - cruciaal in de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Mobiliteit staat namelijk nooit op zich. Het heeft tot doel betekenisvolle plekken voor (jonge) inwoners met elkaar te verbinden. Helaas gaan en staan kinderen en jongeren niet zomaar waar ze dat willen. We staan er weinig bij stil, maar door die bewegingsvrijheid **te beperken** - vanuit een terechte bezorgdheid over hun veiligheid - ontnemen je hen ontzettend veel leerkansen. Want wat we vaak over het hoofd zien, zijn **leer- en ontwikkelingskansen** voor kinderen en jongeren die schuilen in **die 'tussentijd' of 'tussenruimte'**, die we gemakkelijkschalve 'mobiliteit' noemen. In die tussentijd en -ruimte vergroten ze hun zelfredzaamheid, leren ze risico's inschatten en ontwikkelen ze sociale vaardigheden. (Vermeende) **verkeersonveiligheid** blijkt vaak hét argument bij uitstek om die vrijheid te begrenzen. Door de stad en publieke ruimte dus als een informele leerplek te zien, komen we los van de soms wat te technische 'breng mij van plaats A naar plaats B'-benadering van mobiliteit.

Buitenspelen, buiten zijn en elkaar ontmoeten in de publieke ruimte is dus essentieel op deze vlakken:

- **JONG ZIJN:** de publieke ruimte fungeert voor een deel als hun 'woonkamer', waar ze rustig kunnen **ontspannen en afspreken met vrienden**. Daarnaast geeft het kinderen en jongeren met weinig privéruimte een extra plek om jong te kunnen zijn. De publieke ruimte genereert kansen voor kwetsbare groepen en heeft bijgevolg een **sterke democratische waarde**.
- **LICHAAMSBEWEGING EN FYSIEKE UITDAGING:** het helpt kinderen en jongeren plezier te vinden in het oefenen van hun bewegingen en motoriek, zoals rennen, fietsen, hinkelen of dingen vangen. Veel kinderen hebben niet genoeg dagelijkse beweging, ook daarbij kan meer publieke ruimte een positieve rol spelen.
- **HET SOCIAAL-PSYCHISCHE WELZIJN, DE VEERKRACHT, EN DE ONTWIKKELING** van kinderen.
- **OM AUTONOMIE EN RISICOCOMPETENTIES TE VERWERVEN.** De publieke ruimte is een van de weinige plekken waar kinderen en jongeren zonder toezicht van volwassenen buitenspelen en buiten zijn. In hun verplaatsing en (vrije) spel nemen kinderen de dingen zelf in handen, leren ze beslissingen nemen en schatten ze zo hun eigen kunnen en de bijkomende gevaren zelf in.³
- **DE SOCIALE INTEGRATIE VAN KINDEREN IN DE SAMENLEVING:** in de publieke ruimte is buitenspelen / buiten zijn een manier om zich te integreren in de buurt en de bredere samenleving. Aanwezig kunnen en mogen zijn, zorgt voor een gevoel van aanvaarding als deel van de samenleving. En het geeft aan de andere kant inzicht in de noden en perspectieven van kinderen en jongeren.
- Meer specifiek is **DE PUBLIEKE RUIMTE EEN BELANGRIJKE MEDEOPVOEDER**, waarin kinderen en jongeren leren omgaan met diversiteit, intergenerationaliteit en anders-zijn. Waarin ze een eigen identiteit en burgerzin ontwikkelen, en participeren. Ze leren er conflictoplossende vaardigheden. Zo heeft de publieke ruimte op lokale schaal het potentieel om mensen te emanciperen en met elkaar te verbinden.⁴

¹ Bron 36, in bijlage 5

² Bron 37, in bijlage 5

³ Meer info: <https://www.arteveldhogeschool.be/risicovolspelen/>

⁴ Zie bron 38, in bijlage 5

Bijlage 2: Wat verstaan we onder publieke (jeugd)ruimte?

De begrippen 'publieke ruimte' en 'jeugdruimte' komen vaak terug in deze publicatie. Jeugdruimte wordt nu te snel ingevuld als 'speelruimte of 'hangplekken' en doet oneer aan de vele kwalitatief ontwikkelde plekken voor kinderen en jongeren. Om de scope voldoende breed te houden, geven we hier graag wat verduidelijking.

Onder '**publieke ruimte**' begrijpen we alle ruimte die publiek en vrij toegankelijk is voor iedereen. In deze publicatie **focussen we ons vooral op de buitenruimte, vanuit het perspectief van kinderen en jongeren.**

Daarbij gaat het in de eerste plaats om 'klassieke' publieke ruimte: publiek toegankelijke parken, pleinen en straten. Die kunnen **formele jeugdvoorzieningen** bevatten: publiek toegankelijke speelterreinen, sport- en trapveldjes, skateplekken, basket- en tennisterreinen ...

Kinderen en jongeren maken daarnaast gebruik van informele speel- en ontmoetingsplekken in de publieke ruimte, binnenpleinen in woonprojecten ... als verblijfsruimte. Zeker in dichtbevolkte gebieden is het effect daarvan niet te onderschatten.

Ook andere ruimtes die soms afgesloten worden, maar in principe ook collectief bruikbaar (kunnen) zijn voor kinderen en jongeren, zijn belangrijk: sportterreinen (zowel open velden als die waarvoor je kunt reserveren), schoolspeelplaatsen, terreinen van jeugdverenigingen, parkings van supermarkten ...

We mogen daarbij ook die **plekken** niet vergeten, **die tussen alle voorgaande liggen en waar ze zich langs verplaatsen:** de trage wegen, paadjes, de shortcuts, de voet- en fietspaden en andere plekken waar geschakeld kan worden tussen vervoersmiddelen (bus- en treinstations, deelfietsplekken, hoppinpunten¹...). Het zijn belangrijke plekken waar ze afspreken, om van daaruit naar een nieuwe plek of naar huis te gaan. Publieke jeugdruimte is dus **een kind- en tienerweefsel², een netwerk dat alle informele en formele jeugdplekken omvat, en de routes die die plekken verbinden.**

Ten slotte: **de mentale ruimte voor kinderen en jongeren,** zich ongedwongen welkom voelen, is cruciaal bij de publieke ruimte. Tal van **drempels** (verplichting om te consumeren, claimedrag door andere groepen, online reservaties, toegangsprijzen, stilte na 22 uur ...) verengen de publieke ruimte. Zo creëer je een scheiding tussen wie goed geïnformeerd en kansrijk is, en wie niet.

Een onderzoek van De Ambrassade³ ondervroeg experts in jeugdwerk en publieke ruimte om '**jeugdruimte' in een publieke context te omschrijven.** We zagen daarbij volgende **elementen terugkeren:**

- Jeugdruimtes zijn die plekken in de stad waar kinderen en jongeren zich mede-eigenaar (mogen) voelen, waar ze de **mentale en fysieke ruimte hebben** om de stad mee vorm te geven, om zelfstandig en mobiel te kunnen zijn, om mensen te ontmoeten, om te spelen en te experimenteren.
- Jeugdruimte is een **kwalitatief en sterk samenhangend netwerk van publieke ruimte** waar kinderen, jongeren en hun organisaties aantrekkelijke en belevingsvolle plekken vinden en zich welkom voelen.
- Jeugdruimte biedt **avontuur en is tegelijk een thuis**, is weinig vooraf geprogrammeerd, flexibel en tegelijk toekomstgericht.
- Jeugdruimtes zijn die plaatsen waar jongeren de ruimte krijgen om **zichzelf te ontwikkelen** op een veilige manier of waar je als jeugd grenzen mag opzoeken.
- Jeugdruimtes zijn vrij toegankelijke plaatsen waar kinderen en jongeren **ongedwongen zichzelf kunnen zijn** en de ruimte krijgen om te groeien door experiment.
- Jeugdruimte is niet geïnitieerd door lokale overheden, noch door jeugdwerk. Jongeren **claimen hun eigen stukje** publieke ruimte en nemen daarvoor verantwoordelijkheid op.

Samengevat:

Het gaat bij jeugdruimte dus over het brede ruimtegebruik door kinderen en jongeren, waar ze zichzelf kunnen zijn, experimenteren en kunnen groeien. Een plek waar ze impact op hebben en eigenaarschap voelen. Het is een weefsel of een netwerk dat alle informele en formele jeugdplekken omvat, en de routes die die plekken verbinden. Het laagdrempelige en vrije karakter van dergelijke plekken is ten slotte cruciaal.

¹ <https://hoppin.be/nl/>

² Meer info over dit concept 'Speelweefsel' vind je hier: <https://k-s.be/ruimte-omgeving/speel-en-tienerweefsel/speelweefsel/>

³ Zie bron 42, in bijlage 5

Bijlage 3: Naar meer kwaliteitsvolle jeugdruimte in Vlaanderen

Om de maatschappelijke transitie naar meer kwaliteitsvolle jeugdruimte in Vlaanderen mogelijk te maken, legden we met de Transitiegroep Ruimte de volgende vier doelstellingen vast. Zij dienen als leidraad om partners mee te engageren.

1

Kinderen en jongeren hebben de fysieke ruimte om volop jong te zijn

Ten eerste moeten we ervoor zorgen dat kinderen en jongeren meer dan voldoende fysieke ruimte hebben om volop jong te zijn. Dat kunnen we alleen realiseren door op een **duurzame en efficiënte manier om te springen met de beperkte ruimte die we ter beschikking hebben**. Daartoe zullen we als Vlamingen compacter moeten gaan wonen, op duurzaam bereikbare plekken, en met een grote mix aan voorzieningen. Een goed ruimtelijk beleid dat primair inzet op het leefbaar maken¹ van dichtbevolkte gebieden en een drastische mentaliteitswijziging zijn daarvoor de noodzakelijke voorwaarden.

Dergelijke plekken liggen 'midden' in de samenleving. Ze worden niet naar een 'jeugdeiland' verbannen. Ze vormen een netwerk van betekenisvolle plekken via een aaneensluiting van trage wegen, veilige oversteekplekken, groenblauwe netwerken.

↪ ZIE DEEL 5.

Ruimte en infrastructuur tijdelijk delen en openstellen voor kinderen, jongeren en hun organisaties biedt in sommige gevallen tegelijkertijd heel wat mogelijkheden om plaats te geven aan het jong zijn en aan jeugdig experiment.

2

De ruimte is ingericht op maat van kinderen en jongeren

Ten tweede moeten we bouwen aan een **betere kwaliteit van de ruimte**, door de ruimte in te richten **op maat van kinderen en jongeren**. Dat betekent ruimte die compact en kleinschalig is, met een grote mix aan voorzieningen in de onmiddellijke woonomgeving. Een groene en speelse ruimte waarin altijd iets te beleven valt. Een ruimte waarin je je gemakkelijk en veilig te voet, met de fiets en het openbaar vervoer kunt verplaatsen en waar alle kinderen en jongeren toegang hebben tot een kwaliteitsvolle woning. Sommige ruimtes zijn expliciet afgestemd op kinderen (speelruimte, jeugdcentrum ...). Andere zijn eerder impliciet jeugd vriendelijk (speels groen, bespeelbare kunst, impliciete hangplekken of mobipunten ...). Zo'n jeugd vriendelijke inrichting van de ruimte komt uiteindelijk het geluk van iedereen ten goede, want jeugd vriendelijke ruimte is ruimte op maat van iedereen!²

3

Kinderen en jongeren in kwetsbare situaties zijn volwaardige gebruikers van de publieke ruimte

Ten derde moeten we ook werken aan een betere sociale organisatie van onze publieke ruimte, zodat kinderen en jongeren volwaardig gebruik kunnen maken van die publieke ruimte. Vooral jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties, die een belangrijk deel van hun vrije tijd in de openbare ruimte doorbrengen, zijn het slachtoffer van de toenemende intolerantie. We moeten dus vooral voor die kwetsbare groepen het recht op een volwaardig gebruik van de publieke ruimte garanderen.

Daarom moeten we de dialoog tussen de verschillende gebruikers van de publieke ruimte versterken. Dat kunnen we doen door sociale professionals in te zetten (zoals straathoekwerkers), door leefstraten in te richten ...

Bovendien verwachten we van de overheid dat zij inspireert en investeert in het versterken van het sociale weefsel en de dialoog tussen burgers. Of dat ze bemiddelt als alternatief, in plaats van alleen regulerend of zelfs repressief op te treden bij samenlevingsconflicten in de publieke ruimte (denk maar aan de GAS-boetes). Tegelijkertijd moeten we vooroordelen ten opzichte van jongeren (in maatschappelijk kwetsbare situaties) in de publieke ruimte ontkrachten en hen op een positieve manier in beeld brengen.

4

Kinderen en jongeren willen, kunnen en mogen de ruimte zelf mee vormgeven

Ten vierde is het belangrijk dat kinderen, jongeren en het jeugdwerk als gebruikers van de ruimte worden geraadpleegd over hun wensen en behoeften, en dat er rekening wordt gehouden met hun noden. Dat gebeurt nu nog veel te weinig. Omgekeerd zijn jongeren, jeugdorganisaties en jeugdamttenaren weinig of niet op de hoogte van de planningsprocessen en het ruimtelijke beleid, hoewel die voor hen van belang zijn. We moeten dus een **jeugdreflex creëren bij het ruimtelijke beleid en een ruimtereflex bij de jeugd**.

Een participatief ruimtelijk beleid is daarom van groot belang. We moeten ervoor zorgen dat kinderen en jongeren als volwaardige actors in de publieke ruimte beschouwd worden en hun rol kunnen spelen. Meer zelfs: kinderen en jongeren moeten de ruimte mee kunnen, willen en mogen vormgeven. Dat veronderstelt niet alleen een **participatieve aanpak** op maat die kinderen en jongeren zin geeft om mee te denken en te ontwerpen, maar ook een omkaderend beleid dat jeugdig initiatief stimuleert en ondersteunt in plaats van het te beknotten door een overmaat aan regelgeving of een obsessie voor 'health & safety'.³

¹ Zie ook eindrapport 'Jeugd vriendelijke leefbare buurten': www.unicef.nl/files/Jeugd vriendelijk-buurten-2024-online.pdf

² Zie ook het concept '8-80 city', uitgelegd in deze video: <https://youtu.be/9Ni32qPrGmM>

³ Ook dat principe wordt vernoemd in het Kinderrechtenverdrag van de Verenigde Naties, onder artikel 12: "Kinderen hebben het recht om hun mening te geven over beslissingen die hen aangaan."

Bijlage 4: Kinderrechten en participatie

Het zijn overwegend volwassenen die de publieke ruimte maken voor kinderen en jongeren. Niet mét hen. Beleid raakt vaak aan de leefwereld, de rechten of de situatie van kinderen en jongeren of hun positie in de samenleving. Ze hebben dan ook het recht om betrokken te worden bij ruimtelijke processen.

Het **Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind van de Verenigde Naties**¹ (IVRK) geeft heel wat taal en aanknopingspunten om dat kracht bij te zetten. De erkenning van een aantal zelfbeschikkingsrechten, die de bijzondere beschermingsrechten overstijgen, wordt dan ook soms omschreven als de spil van het IVRK. De component 'acterschap' is in vele omgangsvormen of regels rond kinderen nog altijd niet verworven en wordt overschaduwed door omgangsvormen met kinderen die vooral ingegeven zijn door bescherming en ondersteuning. Het is dat principe, om kinderen als actieve en volwaardige burgers te beschouwen, dat belichaamd wordt in het recht op participatie. Dat aspect van het IVRK is ook voor beleidsmedewerkers belangrijk om mee te nemen. De opdracht van een overheid ten aanzien van kinderen wordt daarmee duidelijk uitgebreid van beschermen en voorzien² naar actief betrekken bij het vormgeven van de samenleving.

Een paar kanttekeningen:

- **Aangelegenheden die gaan over kinderen zijn ruimer dan de typische 'kindonderwerpen' zoals de aanleg van een speelplein of de invulling van vrijetijdsactiviteiten.**

- **Het VN-kinderrechtencomité ontmoedigt om een minimumleeftijd op te nemen. Het gaat dus effectief om élk kind dat het recht heeft om een mening te vormen. Al dan niet in groep.**

Het is dus niet voldoende om alleen te luisteren naar de mening van kinderen of jongeren, er moet ook een passend gewicht aan gegeven worden:

- Bij alle maatregelen die betrekking hebben op kinderen en jongeren, moet er rekening gehouden worden met de belangen van kinderen (artikel 3.1 Kinderrechtenverdrag).
- Wanneer kinderen of jongeren in staat zijn om hun mening te vormen, moeten ze die mening vrij kunnen geven én moet er met die mening rekening gehouden worden (artikel 12 Kinderrechtenverdrag).
- Kinderen en jongeren moeten toegang hebben tot passende informatie, zodat ze hun mening kunnen geven (artikel 17 Kinderrechtenverdrag).
- Dat alles moet gebeuren op een inclusieve en toegankelijke manier (artikel 2 Kinderrechtenverdrag).

VOORBEELD: de Stad Gent laat wekelijks één klas naar het stadhuis komen met een eigen voorstel. De betrokken diensten volgen dat daarna op. Zo hoort de jeugddienst jaarlijks minimaal zeshonderd kinderen.

Inzetten op **participatieve trajecten** bij ruimtelijke processen **draagt bovendien bij aan heel wat kinderrechten**, aangezien ze onderling afhankelijk en ondeelbaar zijn én ze goed aansluiten bij de **3 P-principes** (de **provisierechten**, de **protectierechten** en de **participatierechten**) van het Kinderrechtenverdrag van de Verenigde Naties³:

- Als maatschappij voldoende tijd en ruimte voorzien (**provisie**) waarin kinderen hun eigen spel zelf kunnen vormgeven, en anderen kunnen ontmoeten, zonder controle en tussenkomst van volwassenen, schept kansen om zich ten volle te ontwikkelen tot zelfstandige volwassenen. Meer bepaald in artikel 12 (luisteren naar de mening van kinderen) en artikel 31 (kinderen hebben het recht om te spelen, te rusten en zich te ontspannen en om deel te nemen aan culturele en artistieke activiteiten) van het Kinderrechtenverdrag lezen we daar aanbevelingen over.

- Zo werd een General Comment⁴ nr. 17 geschreven over vrijetijdsbesteding om de implementatie van artikel 31 te waarborgen. Die Comment heeft het over een 'optimale omgeving' ontwikkelen: een veilige omgeving, die dicht bij huis moet zijn, vrij van gevaren (**protectie**), met voldoende bruikbare openbare ruimte, tijd en ruimte om te spelen én zonder controle van volwassenen.

- Wanneer kinderen en jongeren zich zelfstandig in de openbare ruimte bewegen, nemen ze een actieve rol op als burger in de samenleving. Zo is de openbare ruimte ook een **medeopvoeder** waar jongeren leren omgaan met diversiteit en anders-zijn, wat de ontwikkeling van een eigen identiteit en burgerzin beïnvloedt⁵. Hen betrekken bij het vormgeven van die ruimte geeft een volwaardige stem aan jongeren als burger. Op die manier sluit het ook aan bij het '**participatie**'-principe van het Kinderrechtenverdrag.

Kanttekening:

- **Het Kenniscentrum Kinderrechten heeft over het artikel 12 een e-learning op zijn website geplaatst, gericht aan (onder meer) beleidsmakers: Het recht op participatie uitgediept | Kenniscentrum Kinderrechten (keki.be).**

¹ Zie bron 15, in bijlage 5

² Zie bron 16, in bijlage 5

³ De Ambrassade. (2019). Webartikel: <https://ambrassade.be/nl/kennis/artikel/kinderrechten-het-kompas-van-het-jeugdwerk#:~:text=Non%2Ddiscriminatie%3A%20Het%20verdrag%20geldt,kind%20heeft%20een%20eigen%20mening>

⁴ Verenigde Naties (2013) General Comment nr. 17 (2013). Over het recht van het kind op rust, ontspanning, spel, recreatieve activiteiten, cultureel leven en kunst (art. 31). Een General Comment is een nadere uitleg van een of meer artikelen van het Kinderrechtenverdrag. De uitleg wordt beschouwd als een gezaghebbende interpretatie van de rechten die in het verdrag beschreven staan. Zie webartikel.

⁵ Naar: Bron 39 en 40, zie bijlage 5

Bijlage 5: Bronnen en begrippenlijst

1. Vlaamse Overheid (2021). *Ruimterapport Vlaanderen*. <https://omgeving.vlaanderen.be/nl/ruimterapport>
2. Kinderrechtencommissariaat (2020). *Rapport Kinderrechtenperspectief in de coronacrisis*. <https://www.kinderrechten.be/advies/kindperspectief-in-enquete-jongerenovercorona>
3. Departement Cultuur Jeugd en Media (2024). *Omgevingsanalyse 2024. Kinderen en jongeren in Vlaanderen en Brussel*. <https://www.vlaanderen.be/publicaties/kinderen-en-jongeren-in-vlaanderen-en-brussel-omgevingsanalyse-2024-voorbereiding-van-het-vlaams-jeugd-en-kinderrechtenbeleidsplan-2025-2029>
4. De Backer, M. (2020). *'The invisible corona crisis. Identities covid-19 blog series'*. Methode: Gebaseerd op getuigenissen van 25 frontline werkers die bleven steun geven aan kwetsbare groepen. Deel van een grotere studie: *'The everyday experiences of young refugees and asylum seekers in public space'*. Geografische scope: België. Onderzoekperiode: 2020.
5. Kind en Samenleving (2019). Het grote buitenspelonderzoek.
6. Kind en Samenleving. (2023). Spelen met struikelblokken
7. Kenniscentrum Cultuur- en Mediaparticipatie, het Onderzoekplatform Sport en het Jeugdonderzoekplatform (2022). *De Participatiesurvey*. Onderzoek geraadpleegd via <https://www.cultuuronderzoek.be/onderzoek/publicaties/>
8. Project Speelvriendelijke Steden. Je vindt meer informatie over dit onderzoek via deze link.
9. Bataljong vzw (2021). *'Kindvriendelijke vrije tijd is betekenisvolle vrije tijd'*, uit *'Dwalen met een doel'*.
10. De Ambrassade (2017). *Onze visie op jeugdruimte*. Webartikel. <https://ambrassade.be/nl/kennis/artikel/onze-visie-op-jeugdruimte>
11. Richard Sennet (2018). *'Stadsleven'*. Uitg J.M. Meulenhoff.
12. Medium.com. (2020). *An interview with Leo Valls*. Webartikel. https://medium.com/@joseph_21774/an-interview-with-leo-valls-skateboarding-equality-of-space-in-bordeaux-b4f46077da37
13. Departement Jeugd, Cultuur en Media (2023). *Actieplan Meer naar Buiten*. [https://ambrassade.be/nl/attachments/view/mee\(r\)%20naar%20buiten_v3](https://ambrassade.be/nl/attachments/view/mee(r)%20naar%20buiten_v3)
14. Kind en Samenleving (2022). *Het laatste kind op straat*. Webartikel: <https://ksmagazine.org/wp-content/uploads/2022/06/Johan-Meire-Laatste-kind-op-sstraat.pdf>.
15. Koppeling kinderrechten en publieke ruimte (R. Reubens, R. Van Erdeghe, persoonlijke communicatie, 27 augustus 2024) <https://www.unicef.be/nl/de-bestaansreden-van-unicef/het-kinderrechtenverdrag/de-54-artikelen>
16. Verhellen, E. (2000). *Verdrag inzake de rechten van het kind. Achtergronden, motieven, strategieën, hoofdlijnen*; Leuven: Garant.
17. Netwerk Jeugd vriendelijk, Kind en Samenleving. (2022). *It takes a child to raise a village'*. Gevonden via www.ittakesachildtoraiseavillage.be
18. De Ambrassade (2019). *Kinderrechten, hét kompas van het jeugdwerk?*. Gevonden via <https://ambrassade.be/nl/kennis/artikel/kinderrechten-het-kompas-van-het-jeugdwerk#:~:text=Non%2Ddiscriminatie%3A%20Het%20verdrag%20geldt,kind%20heeft%20een%20eigen%20mening>
19. Verenigde Naties (2013). *General Comment nr. 17. Over het recht van het kind op rust, ontspanning, spel, recreatieve activiteiten, cultureel leven en kunst (art. 31)*.
20. Bataljong (2023). *Visietekst jongeren in de publieke ruimte*. https://www.buitenspelen.be/Download/20230301_visietekstjongerenindepubliekeruimte.pdf
21. Vlaamse overheid. Departement Jeugd, Cultuur en Media. (2021) *Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan*. <https://www.vlaanderen.be/cjm/nl/jeugd/vlaams-jeugd-en-kinderrechtenbeleid/beleidsplan-jkp/opmaak-jkp-2020-2024#:~:text=Daarnaast%20moeten%20een%20kinderen%20en,inrichten%20van%20openbare%20ruimtes>.
22. Vlaamse Regering (2022). *Beleidsplan Ruimte Vlaanderen*. Beleidsplan Ruimte Vlaanderen
23. Departement Omgeving. *Aan de slag met de 10 kernkwaliteiten van de omgeving*. Gehaald uit https://omgeving.vlaanderen.be/aan-de-slag-met-de-10-kernkwaliteiten-van-de-leefomgeving#paddle_components_text_block_45cad13c-921a-4890-a75d-570f051193b2 en https://omgeving.vlaanderen.be/sites/default/files/2021-11/RV_kernkwaliteiten_digitaal_spreads.pdf
24. Kind en Samenleving (2023). *Ruimtehelden*. Gevonden via <https://www.ruimtehelden.be/>
25. Endeavour (2023). *Samenwerken aan sociale buurten. Handvaten voor een sociaal-ruimtelijke dialoog bij buurtgericht werken*.
26. Demos (z.d.) *Vindplaatsgericht werken*. https://demos.be/sites/default/files/04_vindplaatsgericht_werken.pdf
27. De Ambrassade. (z.d.). *Toolbox Diversiteit*. <https://ambrassade.be/nl/toolbox-diversiteit/laagdrempelig-jeugdwerk/outreaching-werken>
28. Bataljong (z.d.). *Brede Jeugdreflex*. Gevonden via <https://bataljong.be/brede-jeugdreflex>
29. Bataljong (z.d.). Gevonden via <https://kindvriendelijkstedenengemeenten.be/home>
30. Bataljong (z.d.). *Werken aan kindvriendelijk beleid? Gebruik onze toolkit*. Gevonden via <https://bataljong.be/boost-ie-kennis/kindvriendelijke-steden-en-gemeenten/kindvriendelijk-beleid-ga-aan-de-slag-met-onze>
31. Stad Gent. (2018). *Toekomstvisie voor stadsvernieuwing. Ruimte voor Gent*. Gevonden via <https://stad.gent/nl/wonen-bouwen/stadsvernieuwing/toekomstvisie-voor-stadsvernieuwing/ruimte-voor-gent>
32. Kind en Samenleving vzw en Stad Gent. (2022). Vooraf en hoofdstuk 1. Uitgangssituatie, SWOT, missie en waarden. In: *Toekomstvisie kinderen en jongeren in de publieke ruimte: Een stedelijk weefsel op maat van kinderen en jongeren*. Link: Toekomstvisie Kinderen en jongeren in de publieke ruimte
33. Stad Gent. (2024) *De grote Trek. Mobiliteitsonderzoek bij kinderen en jongeren*. <https://stad.gent/nl/mobiliteit-openbare-werken/kinder-en-jongerenmobiliteit/de-grote-trek-mobiliteitsonderzoek-bij-kinderen-en-jongeren>
34. <https://ksmagazine.org/2023/12/11/dilbeek-maakt-komaf-met-aanwaaibeleid/>
35. Bataljong. (2023) *Dropzone. Hoe werk je aan structurele participatie?*
36. Loris Malaguzzi: <https://vbjk.be/storage/files/441bc15b-75bc-46bf-bcbf-80d7fee25c9d/artikel-de-pedagogische-visie-van-loris-malaguzzi.pdf>
37. De Visscher, S. (2008). *De sociaal-pedagogische betekenis van de woonomgeving*. Universiteit Gent. pp. 14-15.
38. Zie onderzoek van Stijn Oosterlynck, UA
39. Departement Cultuur, Jeugd en Media. (2024). *Een plek op maat en met mate(n). Onderzoek naar 'Kinderrechten, openbare ruimte en welbevinden'*.
40. Moris, M. & Loopmans, M. (2015). *Jongeren in de publieke ruimte. Onderzoek naar lokale perspectieven*.
41. Departement Omgeving Beleidsplan Ruimte Vlaanderen. <https://omgeving.vlaanderen.be/nl/beleidsplan-ruimte-vlaanderen>
42. De Ambrassade (2021). *Jeugdwerkstrategieën in de publieke ruimte*. <https://ambrassade.be/nl/kennis/artikel/jeugdwerkstrategieen-in-de-publieke-ruimte>
43. De Ambrassade. (2019). *Kinderrechten, hét kompas van het jeugdwerk?* Webartikel: <https://ambrassade.be/nl/kennis/artikel/kinderrechten-het-kompas-van-het-jeugdwerk#:~:text=Non%2Ddiscriminatie%3A%20Het%20verdrag%20geldt,kind%20heeft%20een%20eigen%20mening>
44. Kind en Samenleving (z.d.). *Speelweefsel*. Webartikel: <https://k-s.be/ruimte-omgeving/speel-en-tienerweefsel/speelweefsel/>
45. Hogeschool Gent. (2016). *De Kids-Gids. Samen met kinderen en jongeren de stad van morgen plannen*. Garant. <https://hogent.be/projecten/kids-gids/>
46. Kind en Samenleving (2022). *Van buitenspelval naar buitenspelbeleid*. Webartikel: <https://ksmagazine.org/wp-content/uploads/2022/06/Johan-Meire-Laatste-kind-op-sstraat.pdf>
47. Goe Gespeeld! En Jantje Beton. (z.d.) *Meer Ruimte voor Buitenspelen. Inspirerende voorbeelden uit Vlaanderen en Nederland voor het lokaal beleid*.

Extra links:

Je vindt nog meer concrete participatiemethodieken en inzichten rond ruimtelijk ontwerp voor kinderen en jongeren via deze links:

- Inzichten van het project 'It Takes a Child to raise a village': <https://sites.google.com/view/a-child-to-raise-a-village/inzichten?authuser=0>
- Deze website (<https://hogent.be/projecten/kids-gids/>) van Hogent over de Kids-Gids bevat een overzicht van diverse methodieken om kinderen en jongeren te betrekken bij planning en ontwerp.
- Op <https://bataljong.be/belevingsonderzoek> vind je dan weer extra materiaal rond 'belevingsonderzoek', gericht op jeugdambtenaren.
- Op deze website vind je meer info over Placemaking, een mensgerichte benadering in het plannen en vormgeven van de publieke ruimte: <https://www.govocal.com/nl-be/blog/placemaking-participatie-stadsontwikkeling-voorbeelden-2>
- Heel veel tips, tools en methodieken van Kind & Samenleving staan online. Je vindt er bijvoorbeeld:
 - › Richtlijnen en tips om kinderen te laten participeren bij ruimtelijke projecten.
 - › Methodieken om met kinderen over publieke ruimte na te denken.
 - › Tienspraak: een publicatie met vuistregels en methodieken om tieners te bereiken en te betrekken bij het gemeentelijk beleid.
 - › PictoPlay en Pic2School: een handige inspraaktool die je ook met het jeugdwerk kan gebruiken om groene avontuurlijke ruimtes en jeugdriendelijke pleinen te ontwerpen.
- Het Kenniscentrum Kinderrechten heeft over het recht op vrije mening en het recht op participatie (artikel 12 van het Kinderrechtenverdrag) een e-learning op zijn website geplaatst, gericht aan (onder meer) beleidsmakers: Het recht op participatie uitgediept | Kenniscentrum Kinderrechten (keki.be).
- Gender en de stad: Het team Jeugdparticipatie van Jes vzw betreft al 20 jaar Brusselse kinderen en jongeren bij het ontwerp van de stad. <https://jes.be/destemvanjongeren/gender-en-de-stad/> en <https://jes.be/destemvanjongeren/participatie/>
- Inspraak op maat van mensen in een kwetsbare positie: https://demos.be/sites/default/files/06_inspraak.pdf
- Check ook BLOK van HOGENT rond kindvriendelijke stapelbouw-omgevingen, waarbij vanuit kinderen en tieners een aantal kernelementen van een goede woonomgeving naar voor worden geschoven.
- Alles over spelen in de publieke ruimte: <https://www.goegespeeld.be/inhoud/spelenindeopenbareruimte>
- In dit artikel vind je een aantal strategieën en goede praktijkvoorbeelden hoe jeugdwerkorganisaties aan de slag gaan in de publieke ruimte. We bundelden deze nav een onderzoek rond jeugdwerk en publieke ruimte 'Collect en Connect' van De Ambrassade.

Begrippenlijst:

— Stedebouwkundige begrippen:

- Een **bijzonder plan van aanleg** of **bpa** is de Belgische term voor een stedenbouwkundig plan voor een gemeente of een deel van een gemeente. Het verschaft informatie over de bestemming en de inrichting van een terrein, bijvoorbeeld een nieuwe straat in de gemeente waar de woonzone en de recreatiezone op aangeduid wordt. Bpa's werden vooral gebruikt om het gewestplan te verfijnen, zoals bepalingen hoe hoog men mag bouwen in een bepaalde straat. Door de gewijzigde wetgeving kunnen in het Vlaams Gewest geen bpa's meer worden opgemaakt.
- Er kunnen in Vlaanderen enkel nog ruimtelijke uitvoeringsplannen (**RUP's**) worden opgemaakt, die iets flexibeler zijn dan bpa's. De bestaande bpa's blijven echter van kracht zolang er geen RUP is opgemaakt dat het BPA vervangt. (Bron: Wikipedia)
- **GISlaag:** Een Geografisch InformatieSysteem of GIS is een geheel van hardware, software en procedures om ruimtelijk gedefinieerde gegevens op te slaan, te beheren, te verwerken en weer te geven. Bron: <https://eo.belspo.be/nl/geografische-informatiesystemen-gis>
- **Geoloket:** Geoloketten zijn interactieve kaarten van de stad die ruimtelijke basisinformatie (gebouwen, terreinen, adressen, straten en orthobeelden) combineren met thematische, stedenbouwkundige gegevens (BPA's, RUP's, gewestplan, verkavelingen, verordeningen, onteigeningsplannen). Geopunt Vlaanderen (www.Geopunt.be) is zo een voorbeeld van een Geoloket en bundelt geografische informatie voor burger, bedrijf en overheid. Wie deze erg gedetailleerde kaart online raadpleegt vindt luchtfoto's en informatie over percelen, gebouwen, adressen, wegen, waterlopen, ...

- **Gewestplan:** Gewestplannen werden opgesteld per arrondissement en bevatte vooral zeer gedetailleerde informatie over de verschillende eindbestemmingen van de ruimte in Vlaanderen. Dit plan duidt aan waar woonzones, landbouwzones, industriezones en recreatiezones komen. Dit gewestplan was zo gedetailleerd dat er zelfs aangeduid werd waar er een uitbreidingszone voor wonen kan zijn of waar er waardevol landbouwgebied was.
- **Stedebouwkundige verordening:** De stedenbouwkundige verordeningen bepalen de kenmerken die worden opgelegd voor bouwwerken, hun naaste omgeving en de openbare weg. En dit op het hele grondgebied van de overheid die de verordening afvaardigt. Dit kan het gewest zijn, een provincie of een gemeente. Sommige zijn dus van toepassing voor het gehele Vlaamse gewest (vb. verordening toegankelijkheid, verordening hemelwater, ...). Meer info: <https://omgeving.vlaanderen.be/nl/verordeningen>

Via Ruimte Vlaanderen vind je alle info over wetgeving, richtlijnen en instrumenten die gebruikt worden voor het Vlaamse ruimtebeleid.

— Jeugdwerk in Vlaanderen

Het Jeugdwerk in Vlaanderen in één omvattende beschrijving gieten is een bijna een onmogelijke opdracht. Jeugdwerk in Vlaanderen staat juist gekend om zijn grote diversiteit en variëteit aan werkvormen, soorten en activiteiten.

De wettelijke **Vlaamse definitie*** van jeugdwerk is : “Jeugdwerk is **sociaal-cultureel werk** op basis van niet-commerciële doelen **voor of door de jeugd van 3 tot en met 30 jaar**, in de vrije tijd, onder educatieve begeleiding en ter bevordering van de algemene en integrale ontwikkeling van de jeugd die daaraan deelneemt op **vrijwillige basis.**”

Deze definitie is behoorlijk breed. Het is namelijk niet evident om Jeugdwerk in één concrete en korte definitie te gieten.

Wil je meer weten over het jeugdwerk in Vlaanderen, de organisaties, geschiedenis, bereik, enz? Check dan de website van De Ambrassade.

Bijlage 6: Partnerorganisaties PLAYces

Het project 'PLAYces' is een samenwerkingsverband tussen De Ambrassade, De Vlaamse Dienst Speelpleinwerk en Jantje Beton en werd gesubsidieerd door het Erasmus+ programma.

— De Ambrassade

De Ambrassade zet mensen en organisaties mee in beweging om sterk jeugdwerk, kwaliteitsvolle jeugdinformatie en stevig jeugdbeleid te realiseren. De Ambrassade vertrekt hierbij vanuit kinder- en mensenrechten. Zo maken we samen werk van een samenleving die de levenskwaliteit, stem en kansen van alle kinderen en jongeren versterkt. Een duurzame, rechtvaardige en participatieve samenleving met ruimte voor experiment en dialoog & debat. De Ambrassade realiseert haar opdrachten vanuit deze visie op de samenleving.

De Ambrassade is:

- Een **expertisecentrum** voor alles wat te maken heeft met het jeugdwerk, jeugdinformatie en jeugdbeleid
- een **ondersteunings- en netwerkorganisatie** voor het hele jeugdwerk in Vlaanderen en Brussel
- de **coördinator** voor jeugdinformatie in Vlaanderen
- de **schakelorganisatie** tussen het jeugdwerk, andere beleidsdomeinen die impact hebben op kinderen en jongeren (onderwijs, welzijn, werk, onderwijs, ...), en beleidsmakers
- de **katalysator** achter de Vlaamse Jeugdraad, de officiële adviesraad voor de Vlaamse Regering over alle domeinen die kinderen, jongeren en hun organisaties in Vlaanderen aanbelangen.

Overkoepelend boven deze 3 decretale taken werken we **generatiedoelen** uit rond een aantal thema's (ruimte, recht op vrije tijd en mentaal welzijn) waar we langdurig en impactgericht het verschil willen blijven maken. Want als we met z'n allen tien jaar lang op dezelfde nagels blijven kloppen, bouwen we aan een samenleving die de stem en kansen van alle kinderen en jongeren versterkt. We zetten in het verleden al heel wat in beweging rond het delen van (jeugd)ruimte, jeugdwerk in de publieke ruimte, en het delen van speelplaatsen op school.

Website: www.ambrassade.be

— De Vlaamse Dienst Speelpleinwerk

De Vlaamse Dienst Speelpleinwerk (VDS) is al 50 jaar expert in het ondersteunen van vakantiewerkingen. Elke vakantiewerking kan bij ons terecht voor vorming, ondersteuning en informatie over alle aspecten van de werking. Onze kennis en expertise zijn gebouwd op onze jarenlange dienstverlening als koepel voor het speelpleinwerk in Vlaanderen en Brussel. Gemeentelijk of particulier georganiseerd, alle speelpleinorganisatoren kunnen op ons rekenen. Ondersteuning is telkens op maat en respecteert de eigenheid van elke werking. Het speelpleinwerk is een unieke jeugdwerkform en dat zetten we graag mee in de kijker. Onze dienstverlening evolueert mee met de speelpleinrealiteit en vertrekt vanuit onze sterke visie op spelen en ons geloof in de jeugdwerkmethodiek.

Website: www.speelplein.net

— Goe Gespeeld!

Goe Gespeeld! is een netwerkorganisatie die het recht op spelen voor kinderen wil garanderen. We willen de belangen van spelende kinderen en jongeren behartigen door het informeren en in gang zetten van de relevante spelers. Anderzijds is Goe Gespeeld! een herkenbare partner: niet enkel voor het beleid, maar zeker ook voor ouders, opvoeders, leiders en animatoren en mensen die met kinderen en jongeren werken. Het zijn deze mensen die speelkansen creëren en faciliteren.

Goe Gespeeld! heeft een visie: alle kinderen en jongeren hebben recht op uitdagende speelkansen in hun buurt, zeker ook in het groen. We werken aan meer en betere speelkansen. We willen een samenleving creëren waar er fysieke én mentale ruimte wordt gemaakt voor het spelende kind en ontmoetende jongere. Waar zij thuis zijn, waar ze recht hebben op 'zijn' en waar er naar geluisterd wordt. We vertrekken hiervoor vanuit de participatie van kinderen en jongeren.

Website: www.goegespeeld.be

— Jantje Beton

Jantje Beton is hét goede doel dat zich sinds 1968 samen met kinderen inzet voor meer en uitdagender speelruimte en meer speelkansen. Kinderen spelen niet genoeg buiten. We dreigen een generatie te verliezen aan 'binnenzitten', terwijl buitenspeelen het belangrijkste én het leukste onderdeel is van een gezond leven. Jantje Beton zet zich samen met anderen onvermoeid in voor meer speelplekken, waar alle kinderen vandaag kunnen spelen, voor een gelukkige, gezonde generatie morgen. Daarom zegt Jantje Beton ... **ELK KIND MOET KUNNEN BUITENSPELEN, ELKE DAG!**

Jantje Beton is de buitenspeelexpert die zich in samenwerking met kinderen en partners inzet voor speelruimte en speelkansen in het Koninkrijk der Nederlanden. Hoe doen we dat?

We leveren een directe bijdrage aan beleidsontwikkeling op het gebied van buitenspeelen. Zo stimuleren we bijvoorbeeld gemeenten om een speelvriendelijk beleid te voeren en hebben daarvoor onder andere 10 criteria voor een speelvriendelijk beleid.

- We organiseren grote, landelijke acties om heel Nederland te stimuleren om buiten te spelen, zoals bijvoorbeeld de Nationale Buitenspeeldag.
- We ondersteunen lokale initiatieven op straat, in de buurt en speeltuin die duurzaam bijdragen aan buitenspeelkansen en -faciliteiten. Dit doen we met kennis, ervaring en financiën. Ook voeren we diverse projecten uit waarin we samen met kinderen, buurtbewoners en gemeenten werken aan meer en betere speelruimte. En we ondersteunen ruim 600 lokale speeltuinorganisaties en kindervakantieorganisaties.

Website: jantjebeton.nl

Contactpersonen

Naast de samenwerkingspartners konden we rekenen op de enthousiaste medewerking van velen bij organisaties en lokale besturen, die ons met hun know how, netwerk of interessante plekken hebben gevoed.

Daarom onze uitgebreide dank aan:

- Vlaamse Dienst Speelpleinwerk: Tine Bergiers, Susan De Grootte en Laure Verstraete
- Jantje Beton: Pauline van der Loo, Anouk Boslooper en Marlies Bouman
- Departement Omgeving: René van der Lecq, Laura Sallaerts
- Departement Cultuur, Jeugd en Media: Marlies de Cock, Benedicte Roose
- KEKI: Roel Reubens, Rozelien Van Erdeghem
- Team Vlaamse Bouwmeester: Erik Wieërs en Jouri De Pelecijn
- Kind en Samenleving: Sabine Miedema, Wouter Vander Stede
- Stad Kortrijk: Hannes Vanmeenen, Bieke Vertriest
- Stad Antwerpen: Wim Seghers
- Stad Gent: Thibalt bonte en Laura Thys
- Gemeente Lille: Chiel Danckers en Marieke de Peuter
- VUB: Mattias De Backer en Ida Vanden Bulcke
- Bataljong: Jolijn D'Haene en Bert Delville
- Gemeente Halderberge: Sharona Malfait, Jeanita Embregts, Loes Govers, Mitchel Boomaars, Gilbert Stoops, Herwig Verhaeren

- De leerkrachten en directie van school en schoolplein 't Bossche Hart in Bosschenhoofd
- Samenstichting Hoeven: Susan Peters
- Speelnatuur: Suzanne van Ginneken
- Sandra Koeken (voorzitter Stichting Groen Ontmoet)
- Annet Akkermans (Samenstichting Oud Gastel)
- De vrijwilligers van dakpark Rotterdam
- De leerkrachten en directie van De Vlinder in Rotterdam
- Urban Synergy: Dirk Verhagen
- Stad Breda: Jetze van der Ham, Inge Wolters, Annemiek Heinen en Remco van Breda
- Prinsenbeek: Jeroen Bruins
- Pukplein: Kees Zwager en Wim Ruis
- De medewerkers van Grote broer grote zus in de wijk Geeren-Zuid
- Toestand vzw: Tom Gijssels en Bie van Craeynest
- Gemeente Halderberge: Jeanita Embregts
- Goodplanet: Kathleen Van de Moortel
- Endeavour: Sophie Leroy, Jakob Vandevoorde en Karolien Bogaerts,
- Jes vzw: Jessica Vosters en Gitte vander Biest
- Architecture Workroom Brussels: Roeland Dudal
- Common Ground: Karolien Van Dyck en Simon Thys
- Agentschap Natuur en Bos: Toon Luybaert
- Artevelde Hogeschool: Eef Thoen, Helena Sienaert, Veerle Dupont, Jan Naert

DE AMBRASSADE

vlaamse dienst
speelpleinwerk

JANTJE BETON

Elk kind moet kunnen buitenspelen, elke dag!